

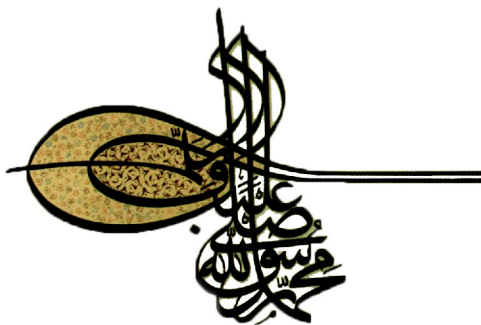
ШАХСИЯТИ БЕНАЗИР

Мухаммад Расулулоҳ

(салламоҳу алайҳи ва саллам)

Таълифи
Усмон Нури Туббош

ШАХСИЯТИ БЕНАЗИР

Мухаммад Расулуллоҳ

Таълифи
Усмон Нурӣ Тупбош

Наширети
Паёми САБЗ

МУҲАММАД РАСУЛУЛЛОҲ
(саллаллоҳу алайҳи ва саллам)
ШАХСИЯТИ БЕНАЗИР

Таълифи
Усмон Нурӣ Тупбош

Тарҷумаи
Мухлиса

Таҳрири
Аловуддин Қосимов

Тарҳи компютерӣ
Мурод Орипов

© Усмон Нурӣ Тупбош, 2010

**Ба номи Худованди бахшояндаи меҳрубон
Худованд Паёмбараш (с)-ро ба мо муаррифӣ карда,
мефармояд:**

*** * ***

**«Ва Мо туро нафиристодем, магар аз рӯи
меҳрубонӣ бар оламиён».**

(Анбиё, 107)

*** * ***

**«Эй паёмбар , мо туро фиристодем, то шоҳиду
муждадиҳанда ва бимдиҳанда бошӣ!
Ва мардумро ба фармони Худо ба сӯи Ё даъват кунӣ
ва ҷароғе тобнок бошӣ!»**

Аҳзоб-45, 46

*** * ***

**“Ба дурустӣ, ки барои шумо-барои касе, ки (савоби)
Худо ва рӯзи охирро умед дорад ва Парвардигорро
бисёр ёд мекунад, дар (кори) пайғамбари Худо
иқтидои писандидае ҳаст”.**

(Аҳзоб-21)

*** * ***

**«Ва ҳароина, турост, бе шак, мукофоте поённопазир
ва ҳароина, турост ҳулке азим»**

(Қалам -3, 4)

* * *

**«Эй мӯъминон, Худоро фармон баред ва
пайғамбарро фармон баред ва амалҳои худро
ботил мақунед».**

(Муҳаммад- 33)

* * *

**«Ва онон, ки Худою расулро фармон бурданд,
ҳамроҳи он касонанд аз пайғамбарон ва
сиддиқон ва шаҳидон ва солахон, ки Худо бар
онҳо инъом кардааст. Ва онҳо некӯ рафиқонанд».**

(Нисо- 69)

* * *

**«Ҳамоно, Худо ва ғариштағони ӯ бар
пайғамбар дуруд мефиристанд. Эй касоне, ки
имон овардаед, бар вай дуруд бифиристед ва ба
салом гуфтае салом гӯед».**

(Аҳзоб-56).

Рост гуфт Худованди бузургвор.

Ҳамду сипоси бепоён Худовандро, ки моро бо фиристодани пешво ва тоҷи паёмбарон Мухаммад (с) сарбаланд кард ва аз зумраи пайравони ӯ қарор дод. Дуруд ба Паёмбари гиромӣ (с), ки дар роҳи саодати башарӣ хуршеди хуршедҳо, нури ҳақиқат ва ҳидоят аст. Худованд Мухаммад (с) - ро дар ҳоле чун борони раҳмат фиристод, ки аҳли башар ғарқа дар дарёи ҷаҳлу зулмат буд ва сангинтарин даврони зиндагиро паси сар мекард. Омадани Паёмбар (с) дурахшидани нуреро мемонд, ки пардаи ваҳшат ва ғафлату исёнро дарид ва дунёро дубора рӯшанӣ бахшид. Худованд ӯро ба тамоми офаридаҳояш, хоса барои инсоният ба масобаи раҳмати бемунтаҳое фиристод, ки василаи ҳидоят ва наҷот гардид.

Мухаммад (с) раҳмат аст, зеро коинот ба эҳтироми ӯ офарида шуд ва Худованд қадру манзалати инсонро низ дар дӯстдорӣ ва пайравии Паёмбараш қарор дод.

ӯ раҳмат аст, зеро аз лутфу меҳрубонияш на танҳо инсоният, балки тамоми махлуқоти дигар бархурдор буданд. ӯ раҳмат аст, зеро Худованд ӯро сарчашмаи абадии ақлу дилҳо ва асоси саодати вичдон ва баракати доимӣ қарор дод.

ӯ раҳмат аст, зеро Худованд бо фиристодани Қуръон - дастури ҷовидонаи ҳидоят ва растагорӣ икромаш кард.

ӯ раҳмат аст, зеро шарифттарин офаридаи Худованд, дӯстдоштатарин паёмбари ӯст, ки дар шаби меъроч ба мулоқоти хеш хонд.

ӯ раҳмат аст, зеро бе вучудаш дунё ба биёбони холиву ваҳшатборе мемонд.

ӯ раҳмат аст, зеро коинот дар икромии ӯ офарида шуд ва қимати ҳастӣ дар пешгоҳи Худованд ба андозаи муҳаббат ба эшон муайян хоҳад гашт.

ӯ раҳмат аст, зеро зебоии олам ҳама инъикоси

ҷамоли ўст.

Ў раҳмат аст, зеро Худованд бо салому дуруди пайваста мақом ва эътибори ўро арҷ гузошт.

Ҳамин тариқ, дар сояи паёмбарии ў тамоми олам оромиву осудагии воқеиро дарёфт ва башарият, ки дар кўчароҳи ҷаҳлу нодонӣ ғарқа дар дуди исён буд, бо баракати боз шудани дарҳои илму маърифат аз нафасҳои тоза баҳраёб гардид. Дилҳои сангбаста дар дасти ў табдил ба хоки нарма шуданд.

Зангу кудурате, ки солҳои сол дилҳоро сияҳ карда буд, бо оби раҳмати ў шуста шуд.

Ваҳшии ҳабаши қабл аз он ки ислом оварад, марди сангдил ва бераҳме буд, ки мардум мекушт, вале чун мусалмон шуд, аз ёрони нармадиди Паёмбар (с) гардид, ки дар як он даме ашк дар чашмонаш ҳалқа мезад.

Мисоли ин гуна мардон зиёд аст. Эшон чун аз чашмаи ҳидоят об хўрданд, зиндагии ҷовидонӣ, бузургиву иззат ёфтанд ва номашон дар таърих бо ин таъбири ифтихорӣ «Ёрони Паёмбар (с)» сабт шуд.

Ин ҳама шаҳодат бар он дорад, ки Паёмбари ақрам (с) бузургтарин мўъҷизаи Худовандист. Оре, ҳама сифоти ў, чи дар зоҳир ва чи дар ботин, мўъҷизаи ошкорост. Зеро ў раҳмат, ҳидоят ва эҳсоне аз ҷониби Парвардигори оламиён аст ва ҳама авлиёву ҳукамо, фотеҳони ақтоби ҳақиқат аз бани башар пайрави ин намунаи олии инсониянду бас. Он мисли моҳе мебошад, ки нури офтобро акс мекунад, вале дар зоти худ он нурро надорад. Аз ин хотир аст, ки роҳ ба дарёфти хушнудии Худованд аз тариқи дўстдорӣ ва пайравии суннати Паёмбар (с) убур дорад ва ҳақиқати ин нукта дар оёти илоҳии зерин тавзеҳ ёфтааст:

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ

رَحِيمٌ ﴿٣١﴾

«Бигӯ: «Агар Худоро дӯст медоред, пас маро пайравӣ кунед, то Худо шуморо дӯст дорад ва гуноҳони шуморо бароятон биомурзад ва Худо Омурзандаи Мехрубон аст».

(Оли Имрон, 31)

مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ تَوَلَّى فَمَا أَرْسَلْنَاكَ

عَلَيْهِمْ حَفِظًا ﴿٨٠﴾

«Ҳар ки пайғамбарро фармонбардорӣ кунад, пас, ҳамонро Худоро фармонбардорӣ кардааст. Ва ҳар ки эъроз кард, пас, туро бар онҳо нигоҳбон нафистодаем».

(Нисо, 80)

Тавре ки оёти боло баён медоранд, меъёри ягонаи дӯст доштани Худованд ин пайравии Расули Худо (с), парвонасон гирди шамъи суннати ӯ чон ба Ҳақ супурдан аст. Ин ҳақиқатест, ки ҳар нафари имон оварда ба Офаридгори якто онро бояд дарк намояд. Аз ин ҷост, ки дар тамоми ҳолати зиндагӣ пайравии мо аз суннати Расули Худо (с) бояд эҳсос гардад ва дар ташаккули шахсияти мо шахсияти ягона ва намунавии эшон маҳаки асосии бунёди он қарор бигирад. Бояд иқрор шуд, ки мо ба шинохти шахсияти нотақрори пешвои хеш ва омӯхтани зиндагиномаи эшон эҳтиёҷи зиёде дорем. Муҳаббати мо нисбат ба Расули Худо (с) бояд монанди ишқу дилбастагии ёрони ӯ бошад, ки саодати ҳамзистӣ ва дидори эшонро Худованд барояшон арзонӣ дошта буд. Азбаски гузашти фосилаи вақт ба мо имкони баҳраёбӣ

аз ин гуна неъматро намедихад, аз ин хотир пайравӣ аз як ҷанбаи шахсияти беназири эшон низ саодати бузург хоҳад буд.

Маҳз ҳамин нукта буд, ки моро ба тадвини ин китоб водор намуд. Навиштае, ки ба маърази мутолиаи шумо мегузорем, бо умеди он рӯи кор омада, ки шуморо бо шахсияти Паёмбар (с) аз наздик ошно бикунад. Бад-ин хотир, маълумоти махсусро роҷеъ ба шахсияти Расул (с), ки дар навиштаҳои қаблии мо зикр шудаанд, ин ҷо ҷамъ овардем. Ҳар чи суханро дар ин мавзӯ ба дарозо бикашем, боз ҳам моро ҷои он боқӣ мемонад, ки Парвардигори хешро дар ивази ин гуна неъмат бебаҳо, хоҳ бо ёди номи мубораки эшон, хоҳ бо пайравӣ ё худ роҳ гирифтани тибқи суннати ӯ, сипос гӯем.

Муҳимтарин масъулият он аст, ки ба андозаи зарфият ва тавоноии хеш ин мӯъҷизаи ҷовидонаи худовандиро, ки фарогири тамоми оламиён аст, ба ҳамагон ошно бикунем ва пули устуворе бошем баъни дирӯз ва имрӯз, ки шахсияти беназири ӯро дар сурати комил ва шоиста муаррифӣ намоем, то ҳамаи инсоният дар беҳтарин сурат ва беҳтарин шева ӯро бишносанд.

Парвардигоро, моро аз ин мӯъҷизаи воло ва чеҳраи беназир насибае ато фармо, дар дилҳои мо қасри ишқу муҳаббати фиристодаи худро ҳамеша обод дор. Парвардигоро, дар имтиҳони тақову дилбастагӣ ва таслим ба суннати ӯ моро тавфиқёр кун ва дар зумраи нафароне қарор бидеҳ, ки муҳаббат ва ризоияти туро ба даст овардаанд. Омин.

(Аз Худованди маннон талаб дорам, ки ҷаҳду талоши шогирдони азизи моро, ки дар таҳияи ин китоб тамоми кӯшишу ғайрат ва кӯмаки хешро дарег надоштанд, садакаи ҷорияе барои онҳо қарор диҳад).

Қисми аввал

- 1. Шахсияти нотақрори Пайёмбар (с)*
- 2. Намунаи бехтарин*

БЕҲТАРИН МИСОЛ ВА ПЕШВО

Ба таҳқиқ Худованд бо фиристодани Паёмбараш – Мухаммад (с) неъматӣ воло ва арзишмандеро ба инсоният эҳдо намуд ва итоат ба ҳабиби худро итоат ба хеш, байъат намудан бо ӯро байъат бо хеш муайян сохт, ки оёти зерин дар ин маврид мефармоянд:

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ ﴿١٠٧﴾

«Ва Мо туро нафиристодем, магар аз рӯи меҳрубонӣ бар оламиён». (Анбиё, 107)

Паёмбар (с) худ дар ҷое ба ёрони хеш хитоб дорад: «Эй мардум, ба дурустӣ ки ман раҳмати ҳидоятгарам». (Дорамӣ, Муқаддима, 3).

مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ تَوَلَّىٰ فَمَا أَرْسَلْنَاكَ

عَلَيْهِمْ حَفِظًا ﴿٨٠﴾

«Ҳар ки пайғамбарро фармонбардорӣ кунад, пас, ҳамоно Худоро фармонбардорӣ кардааст. Ва ҳар ки эъроз кард, пас, туро бар онҳо нигоҳбон нафиристодаем». (Нисо, 80)

إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ فَمَنْ

نَكَثَ فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلَىٰ نَفْسِهِ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَمَسْئُورٌ

أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١٠٧﴾

«Ба дурустӣ, онон, ки бо ту байъат мекунанд, чуз ин нест, ки бо Худо байъат мекунанд. Дасти Худо болои дастхояшон аст. Ва ҳар ки аҳд бишиканад, чуз ин нест, ки ба зарари нафси худ аҳд мешиканад. Ва ҳар ки ба он чи бо Худо аҳд кардааст, вафо кунад, пас, музди бузурге ўро хоҳад дод». (Фатҳ-10).

يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ

بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ ﴿٣٠﴾

«Он рӯз, ки ҳар кас он чи аз некӣ амал кардааст ва он чи аз бадӣ амал кардааст, ҳозир ёбад, дӯст дорад, ки кош, дар миёни вай ва дар миёни он бадӣ масофаи дур мебуд. Ва Худо шуморо аз Худ метарсонад ва Худо бар бандагон (бисёр) Меҳрубон аст».

(Оли Имрон-30)

Худованд пеш гузоштани чизеро аз худ ва Расулаш қатъан манъ кардаву мегӯяд:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَقْدِمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ ۖ وَاتَّقُوا اللَّهَ

إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٣١﴾

«Эй мӯъминон, рӯ ба рӯи Худо ва расули Ӯ пешдастӣ макунед ва аз Худо битарсед, ба дурустӣ, Худо Шунавои Доно аст».

(Хучурот- 1)

Ояти мазкур бидуни ифрот ва тафрит арзи ҳастӣ кардани коинот ва зиндагиро дар чаҳорчӯбаи Қуръон ва суннати Набӣ (с) муайян месозад. Аз ин хотир, тибқи ин ояти каримаи илоҳӣ набояд пой аз ҳудуди фармудаҳои Худованд ва Паёмбараш (с) берун ниҳод. Зеро ҳабиби Худо низ ёрони худро аз рӯи фармудаҳо ва дастури қуръонӣ тарбият кард. Аз ин рӯ, чун аз ёронаш чизеро

пурсон мешуд, эшон агарчи аз он масъала ба хубӣ огаҳ буданд, дӯст медоштанд, ки дар ҷавоб бигӯянд: «Худованд ва Паёмбараш донотар аст».

Ин гуна рафтори волои эшон буд, ки ба қуллаҳои баланди одоби шоистаи инсонӣ ва манзалати олий раҳнамунашон кард.

Худованд мӯъминонро амр бад-он кард, ки дар муносибат бо Расули Худо (с) басо ҳушёр бошанд ва хусни адаб нигаҳ доранд, ҳангоми сухан гуфтан бо ӯ садо баланд накунанд вагарна дар ҳоли берун шудан аз ин ҷаҳорҷӯба амалҳои эшонро ботил хоҳад сохт:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ،

بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿٢٠﴾

«Эй мӯъминон, овозҳои худро аз овози пайғамбар баланд макунед ва бо ӯ монанди баланд гуфтани баъзе шумо бо баъзе суханро баланд магӯед, (аз хавфи он) ки амали шумо набуд шавад ва шумо хабардор набошед». (Хучурот- 2)

Худованд баланд бардоштани қадру манзалати Паёмбар (с) -ро аз соири бандагони хеш имтиҳоне барои тозагии қалбҳо қарор дод ва ба дараҷоти баланди бандагиву инсонӣ расидани онҳоро маҳз дар ҳамин роҳ муайян сохт ва дар муносибат бо ӯ адаб нигоҳ надоштанро камоли ҷаҳолат номид:

إِنَّ الَّذِينَ يَغْضُونَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ

أَمْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَىٰ لَهُمْ مَّغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٢١﴾

«Ба дурустӣ, онон, ки овозҳои худро назди пайғамбари Худо паस्त мекунанд, ҳамонҳоеанд, ки Худо дилҳояшонро барои тақво озмудааст. Онҳоро омурзиш ва музди бузург аст».

(Ҳучурот- 3).

إِنَّ الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِنْ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ أَكْثَرُهُمْ لَا

يَعْقِلُونَ ﴿٤٠﴾

«Ҳар оина, аксари онон, ки туро аз паси ҳучраҳо овоз медиҳанд, фаҳм намекунанд».

(Ҳучурот-4).

Дар ин маврид метавон ояти 63-уми сураи Нурро низ мисол овард, ки Офаридгори олам дар он мефармояд:

لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا قَدْ يَعْلَمُ

اللَّهُ الَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنْكُمْ لِوَاذًا فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ

أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٦٣﴾

«Талабидани пайғамбарро дар миёни хеш монанди он машуморед, ки талабидани якдигаратон аст. Ҳамоно Худо ононро аз шумо, ки ба пинҳонӣ паноҳҷӯён берун мераванд, медонад. Пас, онон, ки хилофи ҳукми пайғамбар мекунанд, бояд аз он битарсанд, ки ба онҳо балое бирасад, ё ба онҳо азоби дарддиҳанда бирасад».

(Нур-63).

Ибни Аббос дар тафсири ояти мазкур мегӯяд: Мардум дар хитоб ба Паёмбар (с) бо таъбири «Эй, Мухаммад», «Эй Абулқосим» муроҷиат мекарданд. Худованд ба хоҳири эҳтироми Расул (с) эшонро аз ин

гуна хитоб боздошт ва фармуд: Бигӯед: «Эй Набии Худо», «Эй, Расули Худо». (Ибни Касир, тафсири сураи Нур). Худованд мисли он ки соири паёмбарони дигарро хитоб дорад, ба Мухаммад (с) бо номи эшон муроҷиат намекунад, балки ба эҳтироми ӯ мегӯяд: «Эй, Набии Худо», «Эй, Расули Худо». Ин нукта дарси ибрат ба бандагон аст, ки қадри пешвои хеш бишносанд ва эҳтироми ӯро ба ҷо оранд.

Худованд онҳоро, ки Паёмбар (с) -ро ба таври шоиста қадршиносӣ намекунанд, аз ин кор боз дошта, ба зиндагии паёмбараш, ки ба масобаи тафсири зиндаи Қуръони карим аст, қасам ёд кардаву мегӯяд:

لَعَمْرُكَ إِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿٧٢﴾

«Қасам ба зиндагонии ту, ки ин кофирон дар гумроҳии хеш саргардон мешаванд.» (Ҳичр-72).

Ин гуна зикр гардидани қасам дар Қуръони карим ҷои дигар ба чашм намехурад.

Далели дигари соҳиби манзалат ва мақоми баланд будани Паёмбар (с) дуруд фиристодани Худованд ва фариштагонаш ба равони ӯ, амру тарғиби мӯъминон ба ин кор аст. Худованд мӯъминонро фармон медиҳад, ки аз зикри номи Паёмбар (с) дар ғафлат набошанд:

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا

عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴿٥٦﴾

«Ҳамоно, Худо ва фариштагони Ӯ бар пайғамбар дуруд мефиристанд. Эй касоне, ки имон овардаед, бар вай дуруд бифиристед ва ба салом гуфтани салом гӯед». (Аҳзоб-56).

Эҳтироми Худованд ва эҳсони ӯ ба Паёмбараш бо ин басанда нест, балки ин эҳтиром ва атои худовандӣ то рӯзи бозхост идома хоҳад дошт:

وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَىٰ ﴿٥﴾

«Ва Парвардигорат, албатта, ба ту неъмат хоҳад дод, пас, ту хушнуд хоҳӣ шуд». (Зухро-5).

Бар замми ин ҳама, Худованд ӯро пешвои паёмбарон қарор дода, бад- ин васила мақоми ӯро боз ҳам баланд бардоштааст, ки меғӯяд:

﴿تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ مِّنْهُمْ مَّنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ

بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ ۚ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ

الْقُدُسِ ۖ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَفْتَتَلَ الَّذِينَ مِن بَعْدِهِمْ مِّنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ

الْبَيِّنَاتُ وَلَكِنِ اخْتَلَفُوا فَمِنْهُمْ مَّنْ ءَامَنَ وَمِنْهُمْ مَّنْ كَفَرَ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا

أَفْتَتَلُوا وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ ﴿٦﴾

«Ҳамоно баъзе аз ин пайғамбаронро бар баъзе фазл додем: Аз онҳо касе ҳаст, ки Худо бо ӯ суҳан гуфт ва баъзеро дар мартабаҳо баланд кард ва ба Исо писари Марям мӯъҷизаҳо додем ва ӯро ба Рӯҳ-ул-Қудус қувват додем ва агар Худо меҳост, касоне, ки баъд аз пайғамбарон буданд, пас аз он, ки ба онҳо ҳуччатҳо омад, ба якдигар намечангиданд, валекин ихтилоф карданд ва аз онҳо касе ҳаст, ки имон овард ва аз онҳо касе ҳаст, ки кофир шуд. Ва агар Худо меҳост, бо якдигар намечангиданд, валекин Худо он чи меҳохад, мекунад».

(Бақара- 253).

«Баъзуҳум», яъне «яке аз онҳо». Дар забони арабӣ вожаи «баъз» маънои «яке» -ро дорад ва ин ҷо ҳадаф аз он паёмбари мо Муҳаммад (с) аст.

Аз ибни Аббос (р) ривоят аст, ки мегӯяд: Баъзе аз ёрони Паёмбар (с) рӯзе интизораш буданд. Паёмбар (с) дар ҳоле ки ўро дигарон намедиданд, берун омад ва гӯш ба гуфтугӯи онҳо дод, ки яке аз эшон мегуфт: Аҷабо, Худованд аз миёни бандагонаш барои худ Иброҳим (а)-ро дӯст баргузид. Дигаре гуфт: Аҷаб дар ин гуфтаи Худованд аст, ки мегӯяд: «ва каллама Мусо таклимо». Саввумӣ гуфт: Исо калимаи Худо ва рӯҳи ўст. Чаҳорумӣ гуфт: Худованд ҳазрати Одам (а) -ро баргузид.

Пас, Паёмбар (с) назди эшон ҳозир шуд ва гуфт: Ман гуфтугӯи шуморо шунидам. Шумо аз дӯсти Худованд будани Иброҳим (а), аз сӯҳбати ў бо Мӯсо (а), аз рӯҳи Худованд будани ҳазрати Исо (а), аз баргузида шудани Одам (а) аҷаб доред ва ин ҳама барҳақ аст. Аммо ман ҳабиби Худо, ҳомили парчами ал-ҳамд дар рӯзи ҷазоям, ки дар зери он Одам (а) ва дигарон қарор хоҳанд дошт. Ва ман нахустин шафоатшуда ва шафоаткунанда дар рӯзи ҷазо хоҳам буд. Ман аввалин касеам, ки қуфли дари биҳиштро таҳрик хоҳам дод ва Худованд онро хоҳад кушод. Маро ва ҳамроҳи ман мӯъминонро дохили биҳишт хоҳад кард. Ва ман гиromитарини аввалину охирини мардум дар пешгоҳи Худованд ҳастам.

(Тирмизӣ, ал-Маноқиб, 1, 3616; Дорамӣ, ал-Муқаддима, 8).

Ҷои дигар Паёмбар (с) мефармояд:

«Ман сарвари фарзанди Одам дар рӯзи қиёмат ҳастам, парчами ҳамд дар дасти ман аст ва фахре нест. Он рӯз ман нахустин касеам, ки замин аз зери пойи ман шикофта хоҳад шуд». (Тирмизӣ, Тафсири Қуръон 17, 3148).

Ин ҳама сифатҳои олии Паёмбар (с) буд, ки Худованд мӯъминонро ба фармонбарии Расул (с) амр

кард. Далели равшани он амр кардани мӯъминон ба дуруд фиристодан барои Расули Худо (с) ва хондани ташаххуд дар охири ҳар намоз аст. Гӯё Паёмбар (с) дар рӯ ба рӯи эшон қарор дошта бошад, мегӯянд: «Дуруд раҳмат ва баракот бар ту, эй Паёмбари Худо», ҳол он ки дуруд фиристодан ба касе дар дохили намоз, намозро фосид хоҳад кард.

Имом Абӯҳомиди Ғаззоли ҳикмати ин нуктаро шарҳ дода мегӯяд: «Аммо ташаххуд он аст, ки бо адаб биншин ва гӯё эълон бидорӣ, ки тамоми дуруд ва хубиҳо, яъне ахлоқи ҳамида аз Худованд аст ва ҳамчунин мулк аз он Худост ва ин маънии «Ат-таҳиёт» аст. Шахсияти Паёмбар (с)-ро дар қалби худ муҷассам гардон ва бигӯ:

«Дуруд раҳмат ва баракот бар ту, эй Паёмбари Худо. Ва бад- он бовар бош, ки дуруди фиристодаи ту бад- ӯ хоҳад расид ва дар ҷавоб беҳтар аз он ба ту хоҳад омад». (Абӯҳомид Ғаззоли, Эҳёи улуми дин, 1\224).

Ҳамин тариқ, Муҳаммад (с) дӯстдоштатарин бандаи Худованд, шарифтарин офаридаи Ё, фахри дунёву охират, пешво ва наҷотдиҳандаи инсоният дар ин дунё ва шафоаткунандаи эшон дар олами боқист. Вақте ҳазрати Одам (а) аз ҷаннат ронда шуд, ба сӯи Парвардигори хеш тавба кард ва аз Ё омурзиши гуноҳ талабид. Пас, Худованд тавассути Паёмбар (с) гуноҳи ўро омурзиш кард. Яъне Муҳаммад (с) аз оғози офариниш василаи ҳидояти аҳли башар буда.

Тавре ки дар ҳадиси шарифомадааст:

«Вақте Одам (а) ба гуноҳи худ мӯътариф шуд ва гуфт: Парвардигоро, ба ҳаққи Муҳаммад (с) омурзиши гуноҳи хешро металабам. Пас, Худованд гуфт: Эй Одам, Муҳаммадро чӣ гуна шинохтӣ, ки ҳанӯз ўро наофаридаам? Одам (а) гуфт: Парвардигоро, вақте маро офаридӣ ва дар вучуди ман рӯҳи хеш дамидӣ, сар бардоштам ва дар арш ин навиштаро дидам «Ло илоҳа

иллал-Лоҳу Муҳаммадун расулул-Лоҳ». Пас маълумам шуд, ки чуз номи беҳтарини халқ номи дигареро бар номи худ ҳамроҳ намеоварӣ. Худованд гуфт: Эй Одам, рост гуфти, ӯ дӯстдоштатарин бандаи ман аст. Пас, ба хотири ӯ маро бихон. Ба ҳаққи Муҳаммад (с) гуноҳатро мағфират кардам. Агар Муҳаммад (с) намебуд, туро намеофаридам». (Ҳоким, ал- Мустадрак ала- с- Саҳеҳайн, Бейрут, 1990, ҷ. 2, 672\ 228).

Бад-ин тариқ, Одам (а) дар дуои хеш номи Паёмбар (с)-ро ба миён овард ва Худованд аз гуноҳи ӯ даргузашт. Ин Паёмбари гиромӣ буд, ки ханӯз дар ҳоли нутфа буданаш ба камари Иброҳим (а) интиқол дода шуд ва аз ин хотир буд, ки оташ ба Иброҳим (а) сард гашт. Ва ин дурри ноёб чун дар пушти камари Исмоил (а) қарор гирифт, ба номи ӯ аз осмонҳо дуруд омад.

Тавре ки мушоҳида намудем, тамоми паёмбарон инояти илоҳиро ба хотири Паёмбар (с) дарёфтанд. Ҳатто ҳазрати Мӯсо (а) орзу карда буд, ки аз уммати Муҳаммад (с) бошад, то аз фазлу баракате, ки Худованд ба ин уммат арзонӣ дошта, бархурдор гардад. Аз Қаттода ибни Нўъмон ривоят аст, ки ҳазрати Мӯсо (а) гуфт: «Парвардигоро, ман дар алвоҳ номи беҳтарин умматеро ёфтам, ки амр ба корҳои шоиста мекунанд ва аз корҳои ношоиста боз медоранд. Эшонро уммати ман қарор деҳ. Худованд гуфт: Эшон уммати Муҳаммад (с) ҳастанд. Мӯсо (а) гуфт: Парвардигоро, ман дар алвоҳ номи умматеро ёфтам, ки эшон аз ҳама умматони дигар охир оянд, амма пеш аз ҳама дохили ҷаннат гарданд. Эшонро уммати ман гардон. Худованд гуфт: Онон уммати Муҳаммаданд.

Мӯсо (а) гуфт: Парвардигоро, ман дар алвоҳ номи умматеро ёфтам, ки китобҳои эшон дар синаҳояшон қарор дорад. Пешиниён китоби худро дида меҳонданд ва чун китобро аз онон бигиранд, чизе аз он ба хотир намедоштанд. Худованд ин умматро қувваи ҳофизае ато карда, ки уммати дигареро навода. Эшонро аз уммати

ман бигардон. Худованд гуфт: Эшон уммати Муҳамматанд.

Мӯсо (а) гуфт: Парвардигоро, ман дар алвоҳ номи умматеро ёфтам, ки имон ба китоби аввал ва охир доранд, бо гумроҳӣ чунон дар набарданд, ки ҳатто бо Аъвари дурӯғгӯ мечанганд. Эшонро аз уммати ман бигардон. Худованд гуфт: Эшон уммати Муҳаммаданд.

Мӯсо (а) гуфт: Парвардигоро, ман дар алвоҳ номи умматеро ёфтам, ки аз моли садақоташон меҳӯранд ва дар ивази он шукр мегуздоранд. Чун аз пешиниён касе садақа медод ва он қабул мешуд, Худованд оташеро мефиристонд, то онро ба коми хеш кашад ва агар қабул намеуфтанд, тӯъмаи паррандагон мешуд. Худованд садақотро аз сарватмандони эшон ба бечорагони онҳо дод. Эшонро уммати ман қарор бидеҳ. Худованд гуфт: Эшон уммати Муҳаммаданд.

Мӯсо (а) гуфт: Парвардигоро, ман дар алвоҳ номи умматеро ёфтам, ки чун яке аз эшон кори некеро ният кунад, вале онро анҷом надихад, дар номаи аъмолаш некие навишта хоҳад шуд, ки аз даҳ то ҳафсад некӣ хоҳад расид. Парвардигоро, эшонро уммати ман бигардон. Худованд гуфт: Эшон уммати Муҳамматанд.

Мӯсо (а) гуфт: Парвардигоро, ман дар алвоҳ номи умматеро ёфтам, ки онон шафоатёфтагонанд. Эшонро уммати ман бигардон. Худованд гуфт: Эшон уммати Муҳаммаданд. Қаттода мегӯяд: Моро гуфтанд, ки ҳазрати Мӯсо (а) алвоҳро гузошт ва гуфт: Парвардигоро, маро аз уммати Аҳмад бигардон». (Ибни Касир. Тафсири Қуръони азим, Бейрут 1988м. ҷ. 2, сураи Аъроф, 154).

وَلَمَّا سَكَتَ عَنْ مُوسَى الْغَضَبُ أَخَذَ الْأَلْوَابَ ۖ وَفِي نُسْحَتِهَا هُدًى وَرَحْمَةٌ

لِّلَّذِينَ هُمْ لِرَبِّهِمْ يَرْهَبُونَ

«Ва чун хашм аз (хотири) Мӯсо таскин ёфт, алвоҳро гирифт. Ва дар навиштаҳои вай барои онон, ки аз Парвардигори худ метарсанд, хидоят ва бахшиши буд». (Аъроф, 154)

Аз ин ҷост, ки Паёмбари мо (с) фахри тамоми паёмбарон ва раҳмате барои оламиён аст.

Ин нури муборақ рӯзи душанбеи моҳи рабиулаввали соли 571 мелодӣ дар ҷаҳон тулӯъ кард. Бо зуҳури Паёмбар (с) раҳмати бемунтаҳои Худованд ба олам нисор гардид ва тамоми коинот рангу маънии тоза ёфт. Қомати болои буту асноми буткадаҳо шикаст, пояи қасру айвони осмонбӯси Кисро фурӯ рехт, дилҳо бо зуҳури ин нури муборақ моломоли сафову баракот шуданд, заминро замон дигар шуд. Омадани Мухаммад (с) буд, ки инсониятро аз вартаи ҷаҳлу зулмат раҳо кард вагарна заифон зердасти ақбиё боқӣ мемонданд ва бадӣ ҳукмфармои хубӣ, зулм дастболои адолат мешуд. Шоири мефармояд:

Эй Расулуллоҳ, агар ту набудӣ,
На гул ёрои шукуфтан дошт, на булбул ёрои сурудан.
Агар ту набудӣ, «номҳо» бар Одам (а) ноошно буданд,
Ҳастӣ маъное надошт ва олам ғарқаи ғаму андӯх мемонд.

Мавлоно Чалолиддин Румӣ мефармояд: «Мо бояд қадри ин гуна неъмат, яъне пешвоеро бишносем, ки қомати бутҳоро шикаст, пардаи зулму ҷаҳолатро аз синаҳои мардум барканд ва адолатро дар рӯи замин паҳн кард. Эй мусалмон, агар ҷонфидоҳои Паёмбари акрам (с) набуд, имрӯз мисли ниёғони хеш ғарқа дар дарёи ҷаҳл бутпараст будӣ».

Ин мард, ки баҳрае аз хату савод надошт ва дар ҷомеаи гирифтори ҷаҳолат, дур аз тамаддуни инсонӣ зуҳур кард, мардони замонро бо илму ҳикмати хеш дар ҳайрат гузошт ва мӯъҷизае бо худ овард, ки то рӯзи қиёмат касе наметавонад назири онро биоварад. Ин

мӯъҷизаи ҷовидон дастури зиндагии мо Қуръони карим аст, ки аз таърихи гузашта, имрӯз ва ояндаи рӯзгори башар сухан мекунад ва тӯли беш аз ҳазору чаҳорсад сол касе наметавонад ҳақиқати ин мӯъҷизаро инкор созад. Машҳуртарин китобҳо ва доиратулмаорифҳо ҳамасола нӣёз ба таҷдиди назар ва коркарди дубора пайдо мекунанд, аммо Қуръон ҳамоно мӯъҷиза аст ва ҳаргиз гарди кӯҳнагӣ наметазирад.

Паёмбар (с), ки дар кӯдакӣ аз падар ва модар ятим мондаву пеши касе таълим нагирифта буд, рисолати бузургеро ба дӯш дошт. Ӯ тарҷумони олами ғайб, раҳонандаи башар аз вартаи ҳалокат ва муаллими бузурге дар мактаби ҳақиқат буд.

Ҳазрати Мӯсо (а) бо худ чанд аҳкоме овард. Ҳазрати Довуд (а) бо дуову муноҷоте ба Худованд омад. Ҳазрати Исо (а) рисолати таълими макорими ахлоқро ба дӯш дошт, аммо рисолати Муҳаммад (с) ин ҳамаро дар худ ҷамъ карда буд: таълими қавонин ва аҳком, таълими мардум, тазкиаи нафс, таълими одоб ва аҳкоми дуо бо қалби тоза. Паёмбар (с) тамоми макорими ахлоқро дар шахси хеш таҷассум карда буд, дар сарғаҳи ҳамаи таълимоти хеш чун намунаи олӣ барои башарият қарор дошт. Асолати адаб ва насаб, саодати камолу ҷамол, рисолат ва қувваи тамоми паёмбарон дар вучуди ӯ ба ҳам омада буданд.

Паёмбар (с) дар ҷомеаи гирифтори ҷоҳилият чихил сол умр ба сар бурд ва камолотеро касб кард, ки баъдҳо низ он ба мардум ношинохта монд. Паёмбар (с) на танҳо чун сиёсатмадор, воиз ё хатиб, на танҳо чун сарлашкар ва сипаҳсолор, балки дар ҳама сифот ва соҳоти зиндагии инсонӣ шӯҳрат дошт. Бидуни шак, синни камолоти ӯ ба қуллаи камолоти инсонӣ, чихилсолагияш рост меояд. То синни чихилсолагӣ аз касе таърихи паёмбарон ва қавмҳои пешин, ҳадиси ҷаннату дӯзах ва рӯзи қиёматро нашунида буд, вале рӯзгори сода ва холи

аз фалсафаеро ба сар мебурд. Пас аз бозгашт аз ғори Ҳиро дар зиндагии ӯ тағйироти куллие ба вучуд омад.

Чун ба кори даъват ва таблиғ пардохт, ҷазираи Арабро даҳшате фаро гирифт. Мардум мафтунӣ балоғати суханони Паёмбар (с) гашта буданд, мусобиқоти шеърӣ адаб дар байни эшон ба авҷи аълоӣ хеш мерасид. Дигар касе аз пирӯшудагон ёроӣ онро надошт, ки ашъори худро дар девори Каъба овезад. Чунин овардаанд, ки хоҳари шоири шинохтаи араб Имрулқайс вақте ин ояӣ каримаи Қуръонро шунид:

وَقِيلَ يَتَٰزُّنُ ٱبْلَغَىٰ مَآءِكِ وَيَسْمَآءُ أَقْلَعَىٰ وَغِيضَ ٱلْمَآءِ وَقُضِيَ ٱلْأَمْرُ

وَأَسْتَوَتْ عَلَى ٱلْجُودَىٰ وَقِيلَ بَعْدَ ٱلْقَوْمِ ٱلظَّٰلِمِينَ

«Ва гуфта шуд: «Эй замин, оби худро фурӯ бар ва эй осмон, бозмон». Ва об кам карда шуд ва кор саранҷом намуда шуд ва киштӣ бар кӯҳи Ҷудӣ қарор гирифт ва гуфта шуд: «Ҳалок бод бар қавми ситамкорон!». (Ҳуд; 44)

Гуфт: «Дигар касе наметавонад чизе бигӯяд. Дигар аз овехтани қасидаи бародарам (Имрулқайс) дар девори Каъба ғоидае нахоҳад буд. Зеро дар сурудаи ҳеҷ шоире дигар чизе намонда, ки бо он (ояти Қуръон) баробарӣ чӯяд».

Ва қасидаи бародарашро, ки дар сарғаҳи қасидаҳои шоирони дигар дар девори Каъба овезон буд, гирифт ва пас аз он шаш қасидаи боқиро низ аз он дур андохт.

Паёмбар (с) ҳақиқати гумоштаи Худованд дар рӯи замин будани инсонро ба аҳли башар омӯхт. Чи дар маҷоли ҳаёти иҷтимоиву маданӣ ва чи иқтисодиву сиёсӣ беҳтарин дастур ва қавоиди зиндагиро гузошт, ки нухбағони илм ҳикмати онро танҳо пас аз баҳсҳои тӯлонӣ ва таҷрибаҳои зиёде дарк намуданд. Боиси тазаккур аст, ки маърифат

ва маданияти башар ҳар қадар рӯй ба тараққӣ оварад, ҳамон қадар «ҳақиқати муҳаммадӣ»-ро амиқтар ва бештар дарк хоҳад кард.

Паёмбари бузургвори мо, ки пеш аз беъсаташ танҳо боре ҳамчун шоҳид дар ҷанг иштирок дошт ва шамшере ба даст нагирифта буд, бидуни ягон таълими аскарӣ сипаҳсолори номвар ва сарлашкари ҷасури лашкари ислом гардид, ки бо вучуди дили нарм доштаниш дар нашр ва таҳқиқи тавҳид ва сулҳу суботи иҷтимоӣ аз хурдтарин муҳорибае таъхир намекард.

Расули Худо (с) як ба як дар мекӯфт, то дини ягонаи худовандиро ба инсоният расонад, аммо бахтбаргаштагоне, ки аз ин ҳидоят рӯй тофтанд ва дар ба рӯяш барбастанду аз нури ҳақиқати ӯ хавф доштанд, дар ҷаҳолат ва зулумоти абадӣ боқӣ монданд. Қор ба ҷое расид, ки дар натиҷаи ин ҷаҳолат ва ҳам кинаву адоват ин тоифа бо Паёмбари Худо (с) муомилоти ношоистаеро раво диданд, аммо ӯ на аз ин кирдори эшон, балки аз ғафлат ва ҷаҳолате, ки онҳоро дар худ фуру кашада буд, бисёр мутаассир мешуд ва ба ин гуна одамон меғуфт:

قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ

Бигӯ: «Бар таблиғи Қуръон аз шумо ҳеҷ муздери талаб намекунам ва ман аз тақаллуфкунандагон нестам».

(Сураи Сод, 86)

Аз ин бармеояд, ки Расули Худо (с) танҳо ризоият ва хушнудии Худовандро меҳосту бас. Ёро муяссар шуд, ки дар тӯли нӯҳ сол, агарчи гоҳо қувваи аскарӣ ба сеяки қувваи муҳолифонаш баробар меомад, ҷазираи Арабро зери тасарруфи хеш дарорад. Эшон дар тамоми набарду задухӯрдҳо бо таълими хуби аскарӣ, ки атои илоҳӣ барои нобиғогони аср дар ин ихтисос аст,

пирӯзиро ба даст овард. Ў дар ин росто ду империяи бузурги замони хеш, империяи Рум ва Форсро шикаст дод.

Ҳамин тариқ, Паёмбари акрам (с) бо вучуди монеаҳои зиёд тавонист инқилобе дар таърихи башар ба вучуд оварад, решаи золимонро барқандаву ба доди мазлумон бирасад. Дасти меҳру шафқати ӯ пайваста сари یتимону бепарасторонро навозиш мекарду нури раҳматаш ғаму андӯхро аз дилҳо мерабуд. Сухансарои турк Муҳаммади Окиф ин маъниро ба риштаи назм қашидаву меғӯяд:

Рӯзҳо сипарӣ шуданду тифли یتим ба синни камолот расид,

Ин марди маъсум инсониятро бо нафҳаи имон озод кард,

Қайсарони Руму подшоҳони Форсро ба якбора шикаст дод,

Дасти оқизону бечорагонеро гирифт, ки ҷуз хориву бечорагӣ насибашон набуд,

Қавонини бузурги ӯ раҳмате барои оламиён аст.

Боли раҳмат бар онҳое паҳн карда буд, ки адолату ростиро месуруданд,

Ҳар чи дар дунёст, аз файзу баракоти ӯст,

Ҳар фард, хонавода ва ҷомеа ҳама мадҷуни ӯянд,

Башарият мадҷуни ин шахси бегуноҳ аст,

Парвардигоро, моро аз зумраи онҳое бигардон, ки рӯзи ҳаشر ба ин иқрор барҳезанд.

Барҳақ, роҳу рӯзгори Муҳаммад (с) дарёи бузургу беканорест ва дунёи нотақрори инсонияш бузургтарин ва маҳбубтарин дунё. Шахсияти нотақрораш воқеан дунёест, ки то рӯзи бозхост гиреҳкушои мушкilot ва эҳтиёҷоти башарист. Зеро ҳама кас чун дар муомилоти шахсиву хонаводагӣ ё худ муносибатҳои қарин дучори мушкилие шуд, метавонад роҳи дурусти ҳалли онро аз зиндагинома

ва фармудаҳои эшон пайдо кунад. Аз ин хотир аст, ки Худованд ўро барои инсоният чун паёмбари охирзамон баргузид. Худи Расул (с) дар тавсифи ин шахсияти воло ва ахлоқи шоистаи хеш мегӯяд: «Ба дурустӣ, ки ман барои камолоти ахлоқ фиристода шудаам». (Муватто, ҳусну-л-хулук, 8).

Бад- ин тариқ, Паёмбар (с) пас аз хеш на мероси пуливу молӣ, балки мероси гаронбаҳотаре аз он, яъне шахсияти бузург ва ахлоқи ҳамидаи худро ба ихтиёри насли башар гузошт.

Воқеан, Паёмбар (с) ягона шахсият ва паёмбарест, ки лавҳи таърих тамоми ҳаёташро бо ҷузъитарин ҳодисоту воқеоти он дар худ ҳифз доштааст.

Аз камолот ва мўҷизаи паёмбарон аст, ки дар роҳнамоӣ ба саодати башарӣ ва иршоди мардум ба роҳи ҳақ корнамоиҳои беназир нишон медиҳанд ва қисмате аз онҳо то мо низ расида. Аммо зиндагии Паёмбари охирзамон лаҳза ба лаҳза дар саҳифаи таърих сабт аст, ки гўй имрӯз низ чун оинаи тамомнамое инъикосгари ҳамаи фаъолияти эшон, чи хурду чи бузург, ба шумор меояд ва бешак, лавҳаи ифтихории рӯзгори инсонист.

Чун дар ҷустуҷӯи раҳой аз гирдоби мусибату гирифториҳои зиндагӣ қарор дорем, бояд нахуст пайгир ва амалкунанда ба ахлоқи сутудаи пешвои хеш Муҳаммад (с) бошем. Ва он ҳама хислатҳои шоистаи эшон монанди шукр, таваккул, ризо ба қазову қадар, сабр дар мусибат, азму иродаи қавӣ, шучоат, қурбонӣ, қаноат, хайрхоҳӣ ба дигарон, саховатмандӣ, фурутаниву хоксорӣ ва суботу устувориро бо беҳтарин вачҳ дар сиришти худ парварем.

Инсон қодир аст вучуди хеш, атрофиён ва билкул олами ҳастиро ба ин навъи хислатҳояш зиннат диҳад. Аз ин хотир, Худованд Муҳаммадро (с) дар ин маврид чун намуна ва беҳтарин мисол барои тамоми инсоният баргузид ва ўро ба ҳайси раҳнамои бузурги башар ирсол

кард. Худованд ин намунаи олии инсониятро дар оёти 3 ва 4-уми сураи муборакаи Қалам васф кардаву мегӯяд:

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ ﴿٤﴾

«Ва ба дурустӣ ки ту бар ҳӯи бузург ҳастӣ». (Қалам, 4)

Шахсияти Мухаммад (с) ва роҳнамоии ӯ аз тамоми қобилияту истеъдод ва имконоте, ки нафси башар дорад, ташаккул ёфт ва ба авҷи камол расид. Ӯ худ мисоли зиндае буд, ки бо камоли масъулияти роҳнамоӣ ва иршод байни мардум умр ба сар мебурд.

Оре, ӯ ба таъбири Қуръони карим беҳтарин намунае барои насли башар аст:

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ

وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا ﴿٢١﴾

«Ба дурустӣ ки барои шумо – барои касе, ки (савоби) Худо ва рӯзи охирро умед дорад ва Худоро бисёр ёд мекунад, дар рафтори пайғамбари Худо иқтидои писандидае ҳаст».

(Ахзоб, 21)

Ҳар саҳифаи рангини рӯзгори ӯ бозгӯи ҷамол ва камоли нотакрор дар ҳама ҷанбаи зиндагист ва ҳар нафаре ба андозаи зарфияту тавоноии хеш метавонад аз он баҳраёб гардад. Расули гиромӣ (с) беҳтарин мисоле дар умури диндорӣ, сиёсиву идорӣ, намунае барои дӯстдорон ва алоқамандони илоҳӣ дар ин самт хоҳад буд. Ӯ беҳтарин шукргузори неъматҳои Худованд ва шикастанафстарин бандаи вай аст. Паёмбар (с) намунаи олии сабру субот дар душвориву сахтӣ ва мисоли

беҳтарини чувду саховатмандист. Эшон дар лутфу меҳрубонӣ бо наздикону пайвандон, дар дастгирии афтодаву бечорагон ва узрпазирӣ аз хатокорон низ ҳамто надорад.

Агар соҳиби молу сарвати бешуморӣ, пас, дар хоксориву шикастанафсии Паёмбар (с) биандеш, ки тамоми ҷазираи Арабро зер тасарруфи хеш дошт ва бузургону саркардагони онро бо лутфу нармӣ маҷзубу шефтаи худ карда буд.

Агар сипаҳсолор ва пешвои нусратёрӣ, пас, ибрате аз корномаҳои ҷангии Паёмбар (с) бигир, ки дар ҷанги Бадр ва Ҳунайн чи гуна далерона, шуҷоатмандона бар душманони хеш пирӯзӣ ёфта буд. В-агар Худо нахоста, гирифтори шикасту мағлубият шудай, пас боз ҳам ўро пеши назар овар, ки дар ҷанги Уҳуд сабурунаву ҷасурина ба суроғи ёронаш мешитофт ва эшон ҷароҳат бардоштаву ба шаҳодат расида дар майдони ҷанг меҳобиданд.

Агар машғули кори таълим ва тарбияӣ, пас, аз Муҳаммад (с) - бузургтарин муаллиме ёд кун, ки фармудаҳои Парвардигорашро таълим меод ва бо дили бузургу ҳассос ғамхору дастгири шогирдону пайравони хеш, хоса, асҳоби суфа буд.

Агар ҷӯяндаи илмӣ, пас, Расули Худоро ба ёд овар, ки дар пешгоҳи фариштаи ваҳй- Ҷабраил (а) бо шавқу адаб ва ҳушёрӣ менишаст.

Агар воиз ва роҳнамой, пас, гӯш ба суханони пурҳикмати Паёмбар (с) фаро деҳ ва онро бо ҷону дил бипазир.

Агар ҳимоятгари ҳақиқат ва мубаллиғи онӣ ва ёвару роҳнамое надорӣ, пас, ба рӯзгори Муҳаммад (с) бингар, ки бе ҳимояту мусоидате дар Макка чи гуна ба золимону ҳақношиносон садо баланд мекард ва эшонро ба ҳидоят ва растагорӣ меҳонд.

Агар ба шикаст додани душман, решакан кардани дурӯғ ва эълони ҳақиқат равонаӣ, боз ҳам ёд аз Расули

Худо кун, ки рӯзи фатҳи Макка чи сон бар душманони худ пирӯзӣ ёфт ва дар баробари он чунон сипосманду фурӯтан савори уштур дохили шаҳр шуд, ки гӯё дар ҳоли сачда бошад.

Агар соҳиби замин ва зироативу меҳохӣ дар ин кор муваффақ бошӣ, пас, зиндагиномаи Паёмбар (с) - ро бихон, ки пас аз фатҳи заминҳои қабилаи Хайбар ва Бани Назир ба сари кор донандагони хуби ин соҳаро даъват кард, то дар пешрафти соҳаи заминдорӣ беҳтарин имконотро мавриди истифода қарор диҳанд.

Агар шахси ғарибу танҳой ва касе дастгиру мададгори ту нест, дар ҳоли ин тифли яtimi нуроние бингар, ки нури чашми падару модари хеш- Абдуллоҳ ва Омина буд.

Агар дар айнаи ҷавонӣ қарор дорӣ, аз ҷавони зеборӯе ёд кун, ки ҳоло ба паёмбарӣ расидаву овони наврасияш дар Макка гӯсфандони амаки хешро ба чаро мебурд.

Агар дар кори тиҷорат машғулӣ, ёд аз нафаре кун, ки қофиласолори қорвони тиҷорате буд, ки сӯи кишвари Шом ва Яман мерафт.

Агар қозӣ ва ё ҳокимӣ, аз адолат ва ростии Мухаммад (с) ёд кун, ки чун назди бузургони Макка ворид шуд ва қариб буд, бо ӯ пархош бикунанд, ҳаҷару-ласвадро дар Каъба гузошт. Ва ин далели ақлу фаросати бузурги Паёмбар (с) аст.

Боз ҳам бо чашми ибрат ба таърихи рӯзгори ӯ назаре афкан, ки дар масҷиди Мадина дар баробариву бародарии сарватманду бечора одилона ҳукм мекард.

Агар сарвари хонаводаӣ, ба меҳрубониву ғамхории расули Худо (с) бингар, ки чи гуна бо ҳамсарони худ муносибат дошт ва барояшон чи эҳтироме қоил буд.

Агар масъулияти падарино ба ӯҳда дорӣ, пас, муомилаи хуби Паёмбари Худоро бо фарзанду наберагонаш ба ёд овар.

Ҳамин тариқ, ҳар касе ҳам бошӣ, Расули Худоро дар тамоми ҳолати зиндагӣ пешво ва муршиди бемисле барои хеш хоҳӣ ёфт. Оре, ӯ муршид ва роҳнамои туст. Зеро дар пайравии суннати ӯ худро ислоҳ, амалҳои хайру савоби хешро муназзам хоҳӣ кард ва бад-ин васила, роҳи саодат ва хушбахтии воқеиро хоҳӣ ёфт.

Аз ин хотир, гарчи зиндагии Муҳаммад (с) зиндагии як фард ҳам бошад, намунаи беҳтаринест барои ҳамаи инсоният, ки ҳар касе метавонад ба андозаи қудрат ва имконоти худ аз ӯ пайраи кунад. Аз рости Паёмбар (с) мизони воқеӣ барои онҳост, ки дар ҷустуҷӯи идеали ҳаёти хешанд.

Оре, дунёи дили ӯ боғистоне ороста бо гулҳои хушбӯ буд, мисли боғҳои биҳишт. Аз ин хотир, рӯзгораш беҳтарин намуна барои он нафаронест, ки зиндагияшон ҳам байни пастиву баландӣ ва ҳам иззату ҳорӣ ҷараён дорад. Зеро рӯзгори ҳоким барои шахси маҳкум ва зиндагии маҳкум барои шахси ҳоким наметавонад намуна ё мисол бошад. Масалан, фақире, ки солҳои тӯлонии умрашро барои дарёфти нони сиёҳе паси сар карда, чи гуна идеали сарватманде хоҳад шуд, ки ғарқа дар айшу ишрат аст? Аммо рӯзгори Паёмбар (с) комилан ҳукми дигар дорад. Он ҳам барои фақир ва ҳам сарватманд, ҳам шахси ҳоким ва ҳам нафари оддӣ намунаи идеалӣ аст. Зеро Худованд ӯро аз ятимӣ, ки қуллаи олии аҷзу нотаъонӣ ва бечорагӣ дар ҷомеа ба шумор меояд, оҳиста - оҳиста ба дараҷаи волои камолоти инсонӣ, ба давлатдориву паёмбарӣ овард. Аз ин рӯ, бо он ки рӯзгори Расул (с) дараҷаи камолот ва мақому манзалати танҳо як фарди ҷомеа аст, воқеан, ҳаёти ормони тамоми инсоният ба шумор хоҳад рафт. Ё барҳақ, ягона мизони ростинест барои мӯъминоне, ки ӯро пешвову идеали зиндагии хеш қарор додаанд.

Касоне (хоса, файласуфон), ки даъвои созандагии роҳи наҷот ва саодати башарро доранд ва онро дар шахси

ягон нафари муайяне матраҳ кардаанд, бо сарчашма ва асосҳои бедалели хеш ба ҳадаф нарасидаанд, ба ҷуз фиристодагони Худованд, ки солеҳон аз паи эшон рафтаанд. Зеро онҳо танҳо така ба ваҳии илоҳӣ доранд ва аз пеши худ чизе намегӯянд. Рисолати эшон танҳо расонидани фармудаҳои Худованд асту бас. Аз ин хотир аст, ки ҳамеша мегӯянд: «Худованд ҳамин гуна фармон медиҳад». Аммо файласуфон бошанд, бо он ки ҳадафи хешро ҳидоят кардани мардум ба роҳи рост медонанд, вале аз сабаби бенасіб буданашон аз таъйиди илоҳӣ ва тафаккури кӯтоҳи инсонии хеш дастуроти худро мутобик ба ҳамин пешниҳод мекунанд.

Яке аз эшон мегӯяд: «Ҳамин гуна мебинам ва меандешам». Дар натиҷаи чунин ихтилофот кор ба ҷое мерасад, ки яке назарияи дигариро инкор месозад ва дурӯғгӯ мепиндорад. Хулоса, на ҳидоятгари худ ва на ҷомеаи худ мешавад. Масалан, Арасту бо он ки асосгузори маҷмӯи қонунҳои фалсафиву ахлоқист, азбаски маҳрум аз ваҳии илоҳӣ буд, касеро натавонист пайдо бикунад, ки ба афкори фалсафии ӯ имон биоварад. Аз ин хотир, бо татбиқи андешаҳои фалсафии худ ба ҳадаф нарасид. Зеро мусаллам аст, ки файласуфон шахсияти худро ба воситаи ваҳии илоҳӣ ба камол нарасониданд. Воситаи ягонаи наҷотбахши инсоният аз кулли гирифториҳои зеҳнӣ тамоюлоти қалбӣ, ки муртабит бо ваҳии илоҳӣ нест, Қуръони карим аст. Қуръон ҳамона кӯҳи побарҷоест, ки Худованд онро тавассути паёмбари охирзамон барои башарият эҳдо кард ва намунаи амалии аҳкоми онро ҳамагӣ дар сирати эшон ҷой дод. Аз ин рӯ, барои таҳқиқи ҳолати инсонӣ ва ё расидан ба асли мақсуд инсониятро зарур аст, то дар муносибат бо ин китоби осмонӣ ва суннати Расул (с) содиқ ва кӯшо бошанд.

Паёмбар (с) ба ҳайси роҳнамо ду масдари асосӣ-Қуръон ва суннатро ба мерос гузошт, зеро ин ду сарчашмаи саодат ва ёдкарди абадӣ аз «нури вучуд»- и

ӯянд, ки ба василаи онҳо банда ёд аз Худову Расули ӯ мекунад. Гузашта аз ин, Паёмбар (с) қабл аз нузули рисолат низ муҳаббати хешро дар дили қавми худ бедор карда буд ва бо рафтори шоиста эшонро водор сохт, ки бо ин лақаби ифтихорӣ нидояш бикунанд: «Ту амонатнигаҳдор ва содиқ ҳастӣ». Эшон чун ба кори даъват пардохта буд, ин сифатҳоро ба ҳадди камол дар вучуди хеш мепарварид. Мардум сиришти пок, садоқату ихлос ва ахлоқи писандидаи ӯро ба ҳубӣ дарёфта буданд ва бад-ин хотир дӯсташ медоштанд. Ҳамагӣ ба «амин» будани ӯ иқрор буданд ва ҳангоми гузоштани ҳаҷаруласвад - ҳини бунёди девори Каъба - бидуни ҳеҷ ихтилоф ва эътироз ба ҳукми эшон сари таъзим фуруд оварданд. Яке аз шавоҳиди тасдиқи росткориву ростгӯии Паёмбар (с) ин аст, ки императори Рум Геракл Абӯсуфёнро, ки он вақт аз душманони бузурги эшон буд, пурсид: «Оё пеш аз он ки ин суханонашро бигӯяд (даъвои паёмбарӣ бикунанд), дурӯғгӯии ӯро дида будед?» Абӯсуфён ғайр аз он ки ба ростгӯии Паёмбар (с) иқрор бишавад, дигар чорае надошт. Император боз савол кард: «Оё хиёнат мекард?» Гуфт: «Не». (Бухорӣ ва Муслим).

Ба дурустӣ, ки аҳли Макка ба тамоми гуфтаҳои ӯ бовар мекарданд, зеро эшон аз Расули ақрам (с) ба ҷуз ростӣ надидаву нашинда буданд.

Рӯзе Абучаҳл ва ёронаш, ки аз душманони бераҳми Паёмбар (с) буданд, ба Расули Худо гуфтанд: «Эй Мухаммад, ба ростӣ мо туро дурӯғгӯ намепиндорем, зеро ту дар назди мо ба ростгӯӣ шӯҳрат дорӣ, аммо ба дине, ки ту овардаӣ, бовар надорем». Ҳамон дам ин ояти мубораки Қуръони карим нозил шуд, ки мефармояд:

قَدْ نَعْلَمُ إِنَّهُ لَيَحْزُنُنَاكَ الَّذِي يَقُولُونَ فَإِنَّهُمْ لَا يُكَذِّبُونَكَ وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ

بَغَايَاتٍ اللَّهُ تَجَحَّدُونَ ﴿٣٣﴾

«Ба дурустӣ ки Мо медонем: он чи онҳо мегӯянд, туро андӯхгин мекунад. Ва ба дурустӣ ки онҳо фақат туро ба дурӯғ нисбат намекунанд, балки ин ситамкорон оёти Худоро инкор мекунанд». (Анъом- 33).

(Воҳидӣ, Асбоби нузул, таҳқиқи Камол Басюний Зағлул, Бейрут, 1990, с.219).

Аз ҳаводисе, ки ҳатто аз ҷониби мушрикони низ ба «Муҳаммади амин» мулаққаб гардидани эшон равшанӣ меандозад, ин аст, ки дар китобҳои роҷеъ ба зиндагиномаи Паёмбар (с) омада: Яке аз пешвоёни яҳуд ҳангоми ҷанги Хайбар назди Паёмбар (с) омад, бо эшон сӯҳбат ороост ва дархост кард, ки ба дини ислом гарояд ва сафи мусалмононро афзояд. Агарчи ҷанг идома дошт ва мусалмононро гуруснагӣ таҳдид мекард, Паёмбар (с) ўро амр кард, ки гӯсфандонро ба соҳибонаш боз гардонад ва пас аз он ба эшон пайвандад (Ибни Ҳишом, Сират-ун-набавия, Бейрут, Дор-ул-фикр, 1937м. ҷ. 3, с.397-398).

Ин амали эшон гувоҳи масъулиятшиносӣ ва дар мушқилтарин даврон низ эътибори ҷиддӣ додан ба амонатнигаҳдорӣ аст.

Агар ба суҳанони эшон, ки шаби меъроҷ дар ҳоли таслим ва тасдиқ ба Абӯбакри Сиддиқ гуфта буд (Агар ба дурустӣ чизе барояш гуфта шавад, онро тасдиқ намояд), гӯш андозем, метавонем аз ахлоқ, ҳолатҳои гуногуни зиндагии ӯ дуруст истифода намоем.

Ҳамин тариқ, намунаҳои адолату ростӣ, раҳму шафқат дар ҳаёти воқеии Паёмбар (с), ки ҳадду канор надорад, метавонад то рӯзи бозхост мисоли хубе барои оламиён бошад.

Эй чашме, ки нури оламгири ин чароғи фурӯзони нубувватро дар саросари олам мебинӣ, наметавон ба ҳеҷ вачҳ ҳақиқати вучуди ўро инкор кард. Бисёр дидаем, ки соҳибхирадону соҳибдилон бузургии эшонро эътироф кардаву назди ин бузургӣ сари таъзим фуруд овардаанд. Томас Карлел дар ин маврид мегӯяд: «Ба дурустӣ, ки зуҳури ў гароише аз торикӣ ба сӯи рӯшанӣ буд».

Дар Доират-ул-маорифи Бритониё низ роҷеъ ба зиндагонии ў омада: «Он камолоте, ки Муҳаммад (с) ба он ноил гардида, ягон паёмбари дигар, шахси солеҳ ва марди дине наметавонад ба он бирасад.

Донишманди дигар Б.Смайс мегӯяд: «Ҳаққо, ки Муҳаммад (с) ба иттифоқи ҳамагон бе чуну чаро бузургтарин ва солеҳтарин шахс аст».

Ин ҳақиқатро Стонли Лин Бол низ эътирофкарда: «Рӯзе ки Муҳаммад (с) ба душманони хеш пирӯз шуд, ҳамагон рӯз бар нафси хеш низ пирӯзӣ ёфт. Зеро ў (с) аз аҳли қурайш бе ҳеҷ дудилағӣ гузашт кард».

Орсар Гелмон бошад дар ин маврид андешаҳои худро бад-ин гуна ибраз медорад: «Бузургии қадру қимати ўро рӯзи фатҳи Макка шоҳид будем. Дар муқобили муносибатҳои бераҳмонаи муҳолифонаш, ки бо ў (с) карда буданд, лашкариёни худро аз хунрезиву муқовимат боздошт ва бо ин Худовандро дар ивази неъматӣ бебаҳояш изҳори шукру сипос намуд. Ҳол он ки метавонист аз эшон бадтарин ҷазову интиқом биситонад.

Яке аз файласуфони машҳур, аз асосгузори шӯриши с 1789-и Фаронса вақте низомҳои қононгузориро меомӯхт, бартари қавонини исломро дарёфт ва гуфт: «Эй Муҳаммад (с) ! Чи қадар қадру манзалати бузург доштӣ. Ҳаққо, ки ба қуллаи волои адолат расидӣ, ки каси дигар наметавонад то рӯзи охир ба ин мартаба даст ёбад».

Ин аст фазилати воқие, ки муҳолифон низ ба он таслим шуданд ва дигар натавонистанд ҳақиқати

онро эътироф ва тасдиқ накунад. Ҳатто онҳое, ки ба Паёмбар (с) имон наоварданд, ҳамеша ба фазилати фаросату фатонати ӯ қоиладанд. Зеро шахсияти Расул (с) тамоми фазилатҳои ахлоқи инсониятро бо тақомули хеш фарогир буд. Ин аст, ки пасовандон дар шахси ӯ равшании фазои мазкурро дарёфтаанд ва маҳз ҳамин нукта асоси таълими башар дар ҳар гӯшаву канори дунё гардид. Ин равиш роҳро барои ояндагон мунаввар кард ва эшонро чун муршиди беназир шўҳратёр сохт.

Ҳалқаҳои дарсии ин муршиди беназир мардумро аз ҳар табақоти ҷомеа фаро мегирифт ва дар он намоёндогони қавму миллат, забон ва тамаддунҳои гуногун ба ҳам омадаву ваҳдати зебона пайдо карда буданд. Ягон монетае вучуд надошт, ки касеро аз он ҳалқаҳои дарсӣ боздорад. Ин ҳалақот на танҳо ба ҳам омадану нишастан, балки маркази бузурги илмиву ирфонӣ маҳсуб меёфтанд, ки маҳаки асосии онҳо эҳтимом ба одамият буд ва он ҷо тавонону нотавон ҳама баробар буданд.

Чун ба пайравони Паёмбар (с) назар афканед, дармеёбед, ки эшон аз пешвоён ва саркардагони қавм буданд, мисли: Наҷшоӣ- подшоҳи Ҳабаша, Фирӯзи Дайламӣ, раиси Ҷимяр, Ubaid ibn al-Munzir- аз волиёни Уммон, Маркбод- аз бузургони Яман.

Чун бори дигар бингаред, дар паҳлуи ин бузургон мардуми авомеро мисли Билол, Ёсир, Суҳайб, Ҳаббоб, Аммор, занҳои ҷудо аз хонавода ва қанизаконеро монанди Сумайя, Лабина, Зинира, Наҳдия, Умми Ubayy ва ғайра хоҳед дид.

Байни ин ёрони Паёмбар (с) соҳибхирадон ва нухбагон, донандагони хуби асрори дунё, сиёсатмадорон ва давлатдорони бузурге буданд. Аз байни эшон ҳокимони шахру вилоят зухур намуданд ва тавассути онҳо сулҳу оромӣ ва фазои осудаву осоишта, фазои дӯстиву бародарӣ ҳукмфармо шуд ва инсоният дар замони ҳукмронии онҳо саодати башариро дарёфт ва аз адолату инсофбархурдор гардид.

Қисми қуввул

- 1. Ахлоқи волаи Расул (с)*
- 2. Арзишҳои осмонбӯс*

АХЛОҚИ ВОЛОИ РАСУЛ (С)

Агар ба таърихи башар назар афканем, нафареро мисли Мухаммад (с) пайдо нахоҷем кард, ки зиндагонияш бо ин қадар иноят ва эҳтимом ҳамаҷониба мавриди баҳсу баррасӣ ва омӯзиши амиқ қарор гирифта бошад. Аз ин хотир, зикри хасоис ва фазилатҳои шахсияти эшон дар чанд саҳифае кифоят нахоҳад кард ва муҷаллади зиёди китобу таълифотҳоро дар ин бора тақозо хоҳад дошт.

Дар асл улуми исломӣ низ аз шахсияти эшон сарчашма мегирад (асле, ки улуми исломӣ тақя ба он дорад, Қуръон ва суннат аст, ки тафсири ваҳй мебошад. Суннат- гуфтору кирдор ё тақрир ва ё ҳолати Расули акрам (с) буда, дар амре, ки он сароҳатан дар Қуръон ва ҳадис омада, иҷтиҳоде вуҷуд надорад), тавре ки дар масъалаи иҷтиҳод низ чунин аст (иҷтиҳод- истинботи ҳукм дар масоилест, ки нисбат ба он далели қотее дар Қуръон ва суннат нест, аммо ҳуди истинбот низ дар асоси усули шинохта ва маъмули аҳли иҷтиҳод дар тақя ба Қуръон ва суннат сурат хоҳад гирифт). Аз ин хотир, метавон гуфт, ки манбаи улуми фаръӣ низ пайванд ба эшон дорад.

Тамоми таълифоте, ки дар тӯли таърихи беш аз ҳазору чаҳорсад соли ислом ба миён омада, ҳама дар баёни китоби осмонии Қуръони карим ва зиндагиву шахсияти нотақрори Паёмбар (с) аст.

Мо бо тамоми қудрат ва истеъдоди башарии худ аз дарки комили ин мӯъҷизаи илоҳӣ, фаҳри коинот-шахсияти Расули акрам (с) очиз хоҷем буд. Масалан, идроки «нури муҳаммадӣ» ба таври шоиста имкон надорад, зеро кӯшишҳои мо дар ин роҳ танҳо ба андозаи фаҳму идроки ҳуди мо сурат хоҳад гирифт.

Чанд кӯшише, ки ин ҷо мувофиқи зарфияти хеш

дар муаррифии шахсияти мисолии Расули акрам (с) ба харҷ медиҳем, қатрае аз дарёи сероби ин гуна мисолҳо хоҳад буд.

ЗЕБОИИ СУРАТ ВА СИРАТУ АХЛОҚИ ПАЁМБАР (С)

Мухаммад (с) вучуди мубораке буд, ки ҳам аз лиҳози сурат ва ҳам сират дар камоли ҳусну зебӣ қарор дошт ва он зебоиро бо тамоми камолоташ наметавон таъбир кард. Имом Қуртубӣ дар ин маврид мегӯяд: «Ҷамоли Паёмбар (с) бо он ҳама ба таври комил зуҳур накарда буд. Ва агар он пурра зоҳир мешуд, ёрони эшон ёрои назар кардан ба он чехраи муборакро надоштанд». (Алии Ёрдам, Шамоилу расулино (с), Истанбул, 1992, ҷ. 4, с. 199).

Ёрон дар ҳузури Паёмбари Худо (с) бо адаб менишастанд. Дар ривоят омада, ки вақте Расул (с) назди муҳочирон ва ансор берун шуд ва дар миёни онҳо Абӯбақру Умар низ нишаста буданд, ба ҷуз Абӯбақр ва Умар аз шарму адаб касе ба эшон натавонист назар кунад. Аммо Абӯбақр ва Умар ба Паёмбар (с) нигоҳ ва табассум мекарданд ва эшон низ менигаристу дар лабонаш табассум ҳувайдо буд.

(Тирмизӣ, ал- Маноқиб, 16, с. 3228).

Амр ибни Ос, кишваркушои Миср дар авохири умри худ ёд карда, ки «Бароям ҷуз Паёмбар (с) касе дӯстдоштатар набуд ва касе дар чашмам бузургтар наметофт. Чун дар мавриди ҷамоли ӯ аз ман савол мекарданд, тавони васфи ҷамолашро надоштам».

(Муслим, ал- имон, 192; Аҳмад, 4, 199).

Паёмбар (с) соҳиби чехраи нуроние буд, ки бинандаро оромиши рӯҳӣ мебахшид. Ҳатто Абдуллоҳ

ибни Салом, яке аз донишмандони яҳудӣ қабл аз он ки ислом оварад, ба чехраи мубораки эшон назар кардаву гуфта буд: «Ин чехра ба ҳеҷ ваҷҳ наметавонад чехраи шахси дурӯғгӯ бошад». (Тирмизӣ, ал-қиёма, 42\ 2485; Ибни Моҷа, ал- атъима, 1; Аҳмад, 5\ 451).

Ҳусну ҷамол ва салобати Муҳаммад (с) худ бозгӯи паёмбарӣ ва мӯъҷиза будани шахсияти эшон буда, ниёз ба далел ва бурҳони дигаре набуд. Ин чехраи муборак ҳангоми норизо будани эшон аз чизе ё коре тағйир меёфт, вале чун аз коре ё чизе хушаш меомад, дарҳол аломати хушнудӣ дар симояш падидор мешуд. Дар ҷисми латифи эшон ҳаё, ҳайбат, салобат ва иззат ҳама ҷамъ омада буданд ва тавсифи қалби ҳассоси ўро ҷои суҳан набуд.

Баробари талолуи нури ҳусну ҷамол дар чехраи эшон фасоҳату равонӣ дар гуфтор, завқи зебопарастӣ дар рафтор ва балоғату равонӣ дар баёнаш ҳувайдо буд. Ҳеҷ гоҳ лаб ба суҳанҳои беҳуда намекушуд, ҳамеша аз баёнаш панду ҳикмат мерехт. Дар фарҳанги эшон суҳан аз қилу қол набуд. Бо ҳар нафар ба андозаи зарфияти фаҳму даркаш сӯҳбат мекард.

Дар муомила ҳамеша хоксору фурўтан ва нармадил буд. Ҳеҷ гоҳ бо садои баланд намехандид. Дар лабонаш ҳамеша табассум падидор буд. Чун касе ўро бори нахуст медид, аз салобат ва ҷиддияти ў ваҷоҳаташ дигаргун мешуд, вале пас аз ҳамнишинӣ бо тамоми вучуд шефтаву ошиқи ў мегашт.

Арбоби фазлу донишро эҳтиром мегузошт. Бо хешу пайвандони худ бисёр меҳрубон буд. Тавре ки бо аҳли хонавода ва ёрони хеш дар муносибат басо меҳрубон буд, нисбат ба соири инсонҳои дигар низ муомилаи хуш ва рафтори самимона дошт.

Ходимони хешро низ меҳрубонӣ мекард. Онҳоро тавре таом ва либос медод, ки худ меҳўрду меўшид.

Бо он ҳама меҳрубониву хоксорӣ ва лутфу нармаӣ дар мавридҳои зарурат ҳасуру нотарс ва шуҷоъ буд. Саховатмандии ўро ба таври шоиста қадр кардан аз имкон берун аст. Ба касоне низ ато мекард, ки тарсе аз ғақру бенавой надоштанд. ҳазрати Ҷобир ин нуктаро чунин тавзеҳ додаву меғӯяд: «Расули Худо (с) аз чизе ки пурсида мешуд, ҳеҷ гоҳ онро ато накарда наместонд».

(Муслим).

Чун соҳиби ахлоқи воло буд, бо мардум муомилаи нек дошт ва ҳешу пайвандони худро беш аз дигарон хабар мегирифт, аз қорҳои ноҷо ва ахлоқи ношоиста пайваста дурӣ мечуст. Ҷое худ мефармояд: «Рӯзи бозхост чизе вазнинтар ва гаронтар аз ахлоқи некӯ дар тарозуи шахси мӯъмин нест ва ҳаққо, ки Худованд бадқирдори бешармро дӯст намедорад». (Тирмизӣ, ал- бирр, 62\ 2002).

Расули Худо (с) ҳамеша дар аҳду паймон ва ваъдаи худ содиқ ва ҳушмандтарини мардум буд, ки ҳама сифоту ҳислатҳои шоистаи мадҳу таҳсин асту бас. Пайваста дар тафаккур ва андӯҳгиннамо мегашт. Хомӯширо риоят мекард. Чун сухан мегуфт, бомаврид мегуфт ва онро нимаву ноғаҳмо намегузошт. Баёнаш очизкунанда буд, бо бисёрҳарфиву беҳудагӯӣ малоли хогири касе намешуд. Бо он ҳама ҳайбат ва салобат таби басо нозук дошт. Танҳо дар ҳоле хашмгин мешуд, ки ҳақиқат поймол гардад. Чун поймол гардидани ҳақро медид, то барқарор кардани он мекушид ва танҳо пас аз он ором мешуд. Ҳеҷ гоҳ барои худ хашм намегирифт ва танҳо ба ҳимояи манфиати худ бар намеҳост, бо касе пархош намекард. Ба хонаи касе, то иҷозаташ надиханд, ворид намешуд. Чун вориди хонаи худ мегардид, муддати боқӣ мондани худро ба се қисмат мекард: нахуст барои ибодати Худованд, дувум барои аҳли хонавода, савум барои худ. Он вақтеро, ки барои худ ҷудо карда буд, сарфи ҳосу ом мекард, байни мардум тафриқа намегузошт. Дилашро ба ҳама баробар боз мекард.

Бештар дар тамоми гӯшаҳои масҷид менишаст, то одати дар як ҷои муайян нишастанро аз худ дур намояд. Зеро ӯ дар ҷойҳои муқаддас нишастанро хуш надошт. Ҳатто намахост дар масҷид низ мақоми муайянеро барои худ ишғол намояд, то сабаби фахр ва такаббур нагардад. Чун ворида маҷлисе мешуд, ҳар кучо ҷои ҳолие пайдо мекард, менишаст ва аз ҳар нафари дигар низ айна ҳамин гуна рафторро металабид.

Агар касе чизеро аз эшон бихоҳад, то баровардани ҳоҷати ӯ (агарчи чандон муҳим ҳам набошад, новобаста аз хурд ё бузург будани он) осудаҳол намешуд. Вале чун наметавонист хоҳиши ӯро бароварда созад, ҳадди ақал бо суҳанони хуш болидахотир ва осудааш мекард. Дар ғаму шодии мардум пайваста шарик буд. Мардум ҳама барояш азиз буданд ва чи хосу чи ом, чи фақирӯ чи ғани, новобаста аз мақом қадр доштанд. Маҷлисҳои эшон татбиқи амалии фазилатҳои мисли илм, нармдилӣ, ҳаё, сабр, таваккул ва амонатдорӣ буд.

Касеро ба хоҳири гуноҳаш лаънат намахонд. Чун нафареро медид, ки эҳтиёҷ ба панду насиҳат ва ё маслиҳате дорад, бе он ки ҳиҷолатзада кунад ва ё изо диҳад, ӯро бо имову ишораи нозуке панд меод. Тавре ки намахост ба ҷустуҷӯи айбу нуқсонӣ дигарон, ки онро аз мардум пинҳон карданӣ мешуданд, бипардозад. Ин фаҳри коинот чун суҳан меғуфт, суҳан аз савоб меғуфт. Маҷолиси сӯҳбаташ пур аз меҳру муҳаббат буд. Вақте ӯ ба суҳан гуфтан мепардохт, атрофиёнаш гӯшу ҳуш мешуданд. Одоби хос ва оромиши нотақроре дошт сӯҳбатҳои Расули Худо (с). Ҳамсӯҳбатон онро бад-ин гуна таъбир кардаанд: «Гӯё болои сарамон парранда менишаст». (Абудовуд, ас-сунна 23-24\ 4753).

Одобу ҳаёи Паёмбари Худо (с) дар шахсияти ёронӯ пайвандонаш низ асар дошт. Эшон гоҳе аз савол кардан аз Расул (с) эҳсоси ҳиҷолат мекарданд. Гоҳе аз ин хотир фурсати муносибро аз даст меоданд, ки бодиянишине

аз сахро меомад ва аз Паёмбар (с) савол мекарду аз файзи сӯҳбату рӯҳонияташ аҳли маҷлис ҳамагӣ баҳра меёфтанд.

Муҳаммад (с) дар тӯли зиндагияш намунаи олии раҳбарии зиндаи ихлос буд. Ҳар чӣ дар забон дошт, дар дил дошт ва ҳар чӣ дар дил дошт, онро ба забон меовард. Ахлоқ, рафтору гуфтораш гӯё Қуръоне буд зинда. Ҳеҷ гоҳ кореро, ки худ анҷом наметод, ба каси дигар амр намекард. (ниг. Ибни Саъд, ат-Табақот-ул-кубро, Бейрут, Дору содир, ҷ.1. с 121, 365, 422-425).

ФУРҶУТНИИ ПАЁМБАР (С)

Бо он ки Расул (с) дар як муддати кӯтоҳ ба як мулки паҳноваре даст ёфт, ки ҳеҷ як подшоҳи дунё наметавонад ба он бирасад ва дар дилу дидаи мардум чун муаллим ва мураббии беназир ҷой гирифт, ба ҳеҷ як неъматӣ дунё фирефта нашуд ва ҳамоно хоксору фурӯтан боқӣ монд. Чун ҳамеша дар кулбаи фақиронае умр ба сар мебуд, таомаш аз шир ва раҳти хобаш аз пӯстлох буд. Либосҳои оддӣ ба бар дошт. Чун хӯрдани намеёфт, санг бар шикам мебастанд, то аз дарди гуруснагӣ бираҳад ва Парвардигори худро шукр мекуфт. Бо вучуди он ки Худованд гуноҳҳои гузаштаву ояндаи ӯро бахшида буд, пайваста дар ибодат ва шукргузорӣ умр ба сар мебуд, шабхоро бо ибодат пос медошт, то ҷое ки пойҳояш аз касрати ранҷ варам мекарданд.

Дастгирӣ мададгори фақирӣ ба навоён буд ва ҷаҳилу бекасону сарпарастиву ғамхорӣ мекард. Бо ҳама бузургиву қадру манзалат бештар ба мардуми бечораву бенаво раҳмӣ шафқат дошт.

Рӯзи фатҳи Макка чун мардум ӯро бо қувваи бузург диданд, шинохтанд ва дилҳояшонро тарсу хавф фаро гирифт. Яке назди эшон омад ва гуфт: Эй Расули Худо (с), маро ислом биомӯз. Паёмбар (с) бо ёд аз даврони оқибӣ ва нотаъони худ дар Макка ба таълим

додани ӯ пардохт ва гуфт: «Ба худ осон бигир, ман подшоҳе нестам, балки фарзанди зане ҳастам, ки пораи нони хушк меҳӯрд». (Ибни Моҷа, ал- атъима, 30; Табаронӣ, Мӯъҷам-ул-авсат, ҷ. 2, 64).

Хулоса, Паёмбар (с) ба қуллаи баланди хоксорӣ даст ёфт, ки барои бузургони дигар даст ёфтан ба дараҷоти поёнии он низ муяссар нашудааст.

Худи ҳамон рӯз (рӯзи фатҳи Макка) Паёмбари Худо (с) ба Абӯбакри Сиддиқ, ҳабиб ва ёри ғори худ, ки ҳамроҳи падари пираш ворида масҷид гардида буд, гуфт: «Оё пирамардро дар хона нагузоштӣ, то худ ба дидораш оям?». (Аҳмад, ҷ. 6\ 349; Ҳайсамӣ, ҷ. 6\ 164; Ибни Саъд, ҷ. 5\ 451).

Расулуллоҳ (с) ҳамеша худро оқизу нотавон муаррифӣ мекард:

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهُ وَاحِدٌ فَمَن كَانَ يَرْجُوا

لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا ﴿١٠٠﴾

«Бигӯ чуз ин нест, ки ман инсонам мисли шумо. Ваҳй фиристода мешавад ба сӯи ман, ки Худои шумо ҳамон Худои яқтост. Пас ҳар, ки умеди мулоқоти Парвардигори худро дорад, бояд кори писандидае бикунад ва шарик наёрад дар ибодати Парвардигори ҳеш ҳеч касро». (Каҳф, 110)

Бад-он мекӯшид, ки уммати худро аз гумроҳиву бироҳагӣ ниғаҳ дорад, то мисли қавмҳои пешин дучори ҳалокат нагарданд ва барои тасдиқи рисолаташ дар оғози ҷумла ибораи «Абдуллоҳ», яъне «Бандаи Худо»-ро ҳамроҳ мекард. Ба онҳое, ки зиёда аз ҳад ӯро таъзим мекарданд, мегуфт: «Тавре ки насоро Исо (писари Марям)-ро мепарастанд, маро мавриди парастии қарор

надиҳед. Ман бандаи Худоям, пас, бигӯед: Бандаи Худо ва фиристодаи Ё». (Ҳайсамӣ, 9\ 21).

Паёмбарро табақи чӯбине буд, ки онро ғарро мегуфтанд ва ҷаҳор мард мебардоштанд. Чун ба ҷоштгоҳ расиданд ва намози ҷошт гузоштанд, Расул (с) он табақро бо худ овард ва дар он шӯрбое буд, ки пораҳои нон ба он андохта буданд. Ҳама сӯи ӯ нигаристанд. Вақте мардуми зиёде ҷамъ омаданд, Паёмбар (с) дузону нишаст ва бодиянишине гуфт: «Ин чи гуна нишаст аст?» Эшон посух дод: «Худованд маро бандаи кариме карда ва ҷабркунандаву саркаш наофарида». Пас, боз гуфт: «Аз он бихӯред, он баракот хоҳад кард». (Абудовуд, ал- атъима, 18\3773).

Тавре ки мушоҳида кардем, Расули Худо (с) ҳеҷ гоҳ мутақаббир ва мағрур набуд. Худи эшон бори дигар ин нуктаро равшанӣ бахшидаву мегӯяд: «Ба ҳам наздик шавед, ҳамдигарро хушхабар расонед, зеро касе бо амали худ дохили ҷаннат нахоҳад шуд». Ёрон ҳама дар ҳайрат афтодаву пурсиданд: «Ҳатто шумо, эй Расули Худо?» Эшон гуфт: «Ҳатто ман ҳам, агар Худованд бо раҳмати худ маро набахшояд». (Бухорӣ, ар- риқоқ, 18; Муслим, ал- мунофиқин, 71, 72; Ибни Моча, аз- зуҳд, 20; Дорамӣ, ар- риқоқ, 24).

Қои дигар уммати хешро огоҳ кардаву мефармояд, ки ҳар касе либоси худро аз рӯи кибру ҳавобаландӣ ба бар кунад, Худованд дар рӯзи ҷазо барояш либосе аз оташ бипӯшонад. Ва дар ин маврид мегӯяд: «Худованд рӯзи бозхост ба касе, ки ҷомаашро аз рӯи фахру такаббур поин биандозад, назар нахоҳад кард».

(Бухорӣ, ал- либос, 1, 5).

Қои дигар мефармояд: «Ҳар касе дар дунё либоси шӯҳрат ба бар намояд, Худованд дар рӯзи ҷазо либоси хорӣ бипӯшонадаш ва онро дар оташ биандозад».

(Ибни Моча, ал- либос, 24).

Паёмбари Худо (с) фирефтаи молу сарвати дунё

набуд. Ҳатто аз он ғаниматҳое, ки дар даст дошт, насибаи худро низ ба дигарон тақсим мекард ва аз лиҳози моддӣ мисли як нафари одии умматаш умр ба сар мебурд.

САХОВАТИ ПАЁМБАР (С)

Мухаммад (с) рисолат ва вазифаи худро дар бахшидан ва ато кардани молу сарват ба фақиру бенавоён медонист ва доим ба худ мегуфт: «Худованд соҳиби мулк ва бахшандаи он аст».

Сафвон ибни Умайя, яке аз саркардагони мушрикони қабл аз он ки ислом оварад, ҳамроҳи Расул (с) шоҳиди ҷанги Ҳунайн ва Тоифбуд. Пас аз ҷанг вақте ҳамроҳи Расули ақрам (с) мегашт, Паёмбар (с) аз байни ғаниматҳо убур мекард ва Сафвон аз паи ӯ буд. Сафвон ибни Умайя ба ин ғаниматҳо бо ҷашми ҳайрат ва дилбастагӣ менигарист. Паёмбар (с) ба ӯ гуфт: «Эй Абуваҳаб, ин мардум туро писанд аст?» Сафвон гуфт: «Оре». Паёмбар (с) ӯро иҷоза дод, ки ҳар чӣ дар он ҷост, барои худ бигирад. Сафвон ибни Умайя дар он ҳол гуфт: Нафси касе мисли нафси Набӣ (с) наметавонад бад-ин гуна хуш бошад. Шаҳодат медиҳам, ки ҷуз Аллоҳ ҳудои дигаре нест ва Мухаммад (с) фиристодаи Ёст. Ва ҳамоно ҷо мусалмон шуд.

(ал- Воқидӣ, ал-Муғозӣ, Бейрут, 1989, ҷ. 2., с.854-855).

Чун Сафвон назди қабилаи худ баргашт, ба онҳо гуфт: «Эй пайвандони ман, ислом оваред. Қасам ба Худо, Мухаммад касонеро ато медиҳад, ки аз ҷақру бенавой хавфе надоранд». (Муслим, ал- фазоил, 57-58; Аҳмад, 3, 107).

Боре нафаре назди Расули ақрам (с) омад ва аз эшон чизе дархост. Паёмбар (с) чизе, ки дархури ӯ бошад, наёфт ва ӯро ваъда кард, ки ҳатман онро пайдо

ва барояш дастрас хоҳад кард

(Ҳайсамӣ, 10\ 242; ниг. Абудовуд, ал-хироч, 33-35\ 2055; Ибни Моча, Саҳеҳ, Бейрут, 1993м. ҷ.14, 262-264).

Муҳаммад (с) дар меҳмоннавозӣ низ ҳамто надошт. Монанди бобояш Иброҳим (а) намегузошт, ки меҳмонаш танҳо хӯрок бихӯрад. Қарзи онҳоро, ки аз олам гузашта буданд, худ мепардохт ва ё аз мардум талаб мекард, ки қарзҳои худро сари вақт бипардозанд ё барои пардохти он омодагӣ бигиранд. Ҷанозаи қарздоронро намегузорид. Дар ҳадиси шарифи худ низ дар ин бора мефармояд: «Шахси саховатманд ба Худованд, ба ҷаннат, ба мардум наздик ва аз оташи дӯзах дур аст. Шахси бахил, аз Худованд, аз ҷаннат, аз мардум дур буда, ба оташи дӯзах қариб мебошад». (Тирмизӣ, ал- бир(р), 40\ 1961).

Ва дар ҳадиси дигаре мефармояд: «Ду хислате аст, ки дар шахси мӯъмин ҷамъ намешавад, яке бахилӣ ва дигаре бадахлоқӣ». (Тирмизӣ, ал- бир (р), 41\1962).

ТАҚВО (ХУДОТАРСИ)-И МУҲАММАД (С)

Паёмбар (с) худотарстари мардум буд. Ҳамеша аз Худованд талаби тақво намуда мегуфт: «Парвардигоро, нафси маро тақво бидеҳ, онро покиза бигардон. Ту беҳтарин зоти покизадорандаи нафсӣ ва соҳиби онӣ».

(Муслим, аз-зикр, 73).

Ҷои дигар мегӯяд: «Парвардигоро, ман аз Ту талаби ҳидоят, тақво, покизагӣ ва бениёзӣ дорам».

(Муслим, аз- зикр, 72).

Ҳамин тақводории эшон буд, ки фақирона умр ба сар мебард. Дар ин маврид Оиша (р) мефармояд: «Хонаводаи Муҳаммад (с) пораи нони хушкро ҳатто то се рӯз ба серӣ намехӯрд, то ҷое ки ҷон ба Ҳақ месупорид». (Бухорӣ, ал- имон, 22; Муслим, аз- зухд, 20-22; Ибни Моча, ал- атъима, 84).

Расули акрам (с) уммати хешро ба худотарсӣ даъват мекард: «Ба дурустӣ, ки беҳтарини мардум барои ман тақводоронанд, касе ҳам бошанд ва кучое ҳам бошанд». (Аҳмад, 7, 235; ал- Ҳайсамӣ, 9\ 22).

Ё худ мефармояд: «Ҳаққо, ки дӯстони ман худотарсонанд». (Абӯдовуд, ал- фитан, 1\ 4242).

Дар ин маврид боз мефармояд: «Ҳар кучое бошӣ, аз Худо битарс. Аз паи бадӣ неки бикун, то онро маҳв созад ва бо мардум муомилаи неку дошта бош».

(Тирмизӣ, ал- бир (р), 55\ 1987).

Паёмбар (с) худ тариқи расидан ба худотарсиро нишон додаву меғӯяд: «Банда ба мақоми худотарсон намерасад, то аз ҳар чи барояш муҳим нест ё худ дахле надорад, ба хотири ҳар чи барояш муҳим аст, парҳез намояд». (Тирмизӣ, ал-қиёма, 19\ 2451; Ибни Моча аз-зуҳд, 24).

Паёмбар (с) байни мардум тафриқа намегузошт. Барояш ҳама баробар буданд. Ё ба фақиру сарватманд, хурду бузург, тавонову нотавон бо як чашм менигарист. Аз ин рӯ гуфта буд: «Ҳеҷ бартарие арабро бар ғайри араб, сурхро бар сиёҳ ва сиёхро бар сурх нест, магар ба тақво». (Аҳмад, 5\ 411).

Марде назди ҳазрати Исо (а) омад ва гуфт: «Эй муаллими хайру хубӣ, бароям чизеро таълим деҳ, ки аз он хабар надошта бошам, чизе ки маро манфиат орад ва туро аз он осебе нарасад». Исо (а) пурсид: «Он чӣ чиз аст?» Мард дар ҷавоб гуфт: «Банда чи гуна дар роҳи Худовандаш ба таври шоиста тақво меварзад?» Ҳазрати Исо (а) ин ҷо таърифи хубе ба вожаи тақво додаву гуфт: «Бисёр ба осонӣ, Худовандро аз самими дил дӯст медорӣ ва ба қадри қуввату тавоноӣ ба хотири Ё амал мекунӣ. Тавре ки ба нафси худ раҳм дорӣ, фарзандони ҳамчинсатро низ раҳм мекунӣ». Мард гуфт: «Эй муаллими хайру хубӣ, фарзандони ҳамчинси ман киёнанд?» Исо (а) гуфт: «Ҳамаи фарзандони Одам. Ҳар чи барои худ раво

надорӣ, ба дигарон низ раво мабин. Он гоҳ Худовандро ба таври шоиста тақво варзидаӣ»

(Аҳмад, аз- Зухд, бидуни дори нашр ва бидуни таърих, с. 59).

Рӯзе Умар ибни Хаттоб аз Убай ибни Каъб савол кард: «Тақво чист?» Убай ибни Каъб посух дод: «Эй Амири мӯъминон, оё аз роҳи пур аз хор гузар кардаӣ?» Умар гуфт: «Оре, гузар кардаам». Убай ибни Каъб пурсид: «Чи гуна гузар кардаӣ?» Умар гуфт: «Пой барзадаву чаҳду талош кардаам». Убай гуфт: «Ҳамин аст тақво»

(Ниг. Ибни Касир, Тафсири Қуръони азим, Бейрут, 1988м. ҷ. 1, 42).

Ҳамин мардуми худотарс буданд, ки беш аз ҳама дар қалби Расул (с) ҷой доштанд. Муоз ибни Ҷабал дар ин маврид оварда, ки вақте Паёмбар (с) ўро ба Яман фиристонд, ҳамроҳи ў баромад. Дар ҳоле ки Муоз савора мерафт, Паёмбар (с) қадамзанон ўро васият мекард: «Эй Муоз, шояд ту дигар бо ман рӯ ба рӯ наоӣ ва шояд аз назди масҷид ё қабри ман гузар кунӣ». Муоз аз ин ҳарфҳои Паёмбар (с) мутаассир шуд ва бо тасаввури фироқи Расул (с) зор- зор гирифт. Паёмбар (с) дар наздикии Мадина рӯ ба Муоз карду гуфт: «Ҳаққо, ки беҳтарини мардум барои ман парҳезкоронанд, ҳар ки ҳам бошанд ва ҳар кучое ҳам бошанд».

(Ниг. Аҳмад, ҷ. 5, 235; ал- Ҳайсамӣ, Маҷмаъ-уз- завоид, Бейрут, 1988, ҷ. 9, 22).

ЗҶҲД (ПАРҲЕЗКОРИ)- И РАСУЛ (С)

Аксари давлатҳо, халқу миллатҳо бо хушнудӣ тахти идораи Паёмбар (с) қарор гирифтанд. Эшон ҷазираи Арабро пурра зери ҳукмфармоии худ дошт. Аммо бо он ки қудрату тавоноӣ ва салтанату сайтаратро дар ихтиёр дошт, зиндагии басо одие ба сар мебуд ва мегуфт: «Ман ҳеҷ чизеро барои худ соҳибӣ намекунам». Таъкид мекард, ки ҳама чиз ба хости Худованд ва қудрати Ёст. Бо мурури замон молу сарвати зиёде ба дасти эшон

мерасид, қофилаҳои пур аз неъматҳои гаронбаҳо аз ҳар сӯ ба Мадинаи мунаввара раҳсипор мешуданд, аммо эшон он ҳамаро ба мискину бечорагон, фақиру мӯҳтоҷон тақсим мекард ва худ боз ба зиндагии парҳезкоронаи хеш идома меод ва мегуфт: «Агар маро ба андозаи кӯҳи уҳуд симу заре ҳам мебуд, хушҳолам намекард, ки се рӯз бар он бигзарад ва маро аз он динорест, магар онро ба қарзе, ки бар дӯш дорам, сарф намоям». (Бухорӣ, ат-таманнӣ, 2; Муслим, аз- закот, 31).

Гоҳо чанд рӯзе сипарӣ мешуду дар хонаи Расул (с) таоми хӯрдани набуд. Ў борҳо бо шиками гурусна ба хоб мерафт (Аҳмад, 6\ 217; Ибни Саъд, 1\ 405).

Аз Анас ибни Молик омада, ки мегӯяд: Ба назди Паёмбар (с) даромадам. Эшон дар кати нороҳате хобида буд. Дар зери сар болине дошт, мағзи он пӯстлох. Яке аз саҳобагон ҳамроҳи Умар ба назди эшон ворид шуданд. Паёмбар (с) чун ба паҳлӯе гашт, Умарро чашм ба паҳлӯи Расул (с) афтод, ки аз зарби ресмони кат либоси эшон пора шудаву таъсир ба паҳлӯи Расул (с) карда. Умар аз дидани ин ҳол гиря кард. Паёмбар (с) аз ӯ пурсид: «Эй Умар, чаро гиря дорӣ?» Умар гуфт: «Қасам ба Худо, медонам, ки ту аз Кисрову Қайсар дар назди Худованд боқадртарӣ. Он ду аз дунё бархурдоранд, аммо ту ин ҳол дорӣ?» Паёмбар (с) гуфт: «Оё розӣ намешавӣ, ки эшонро дунё ва моро охират бошад?» Умар гуфт: «Бале». Паёмбар (с) гуфт: «Ҳамин тавр ҳам ҳаст».

(Аҳмад, ҷ. 3, 139; Табаронӣ, ал- Чомеъ-ул-кабир, таҳқиқи Ҳамдӣ Абдулмачид, Бейрут, ҷ. 10, 169).

Паёмбар (с) муносибати худро бо дунё чунин тавзеҳ додаву гуфтааст: «На дунё барои ман аст ва на ман барои дунё. Ҳоли ман дар дунё монанди роҳгузарест, ки зери сояи дарахте роҳат кардаву онро гузошта меравад». (Тирмизӣ, аз- зухд, 44\ 2377; Ибни Моча, аз- зухд, 3; Аҳмад, ҷ. 1, 301).

Ин аст зиндагӣ ва рӯзгори эшон!

Расули Худо (с) аз пурсида шудани худ аз неъматҳо дар рӯзи қиёмат метарсид ва Худовандро дуо мекард: «Парвардигоро, маро дар ҳоли бенавой нигоҳ дор ва дар ҳоли бенавой бимирон ва рӯзи қиёмат аз зумраи бенавоён бигардон».

(Тирмизӣ, аз -зуҳд, 37\ 2352; Ибни Моча, аз -зуҳд, 7).

Ҳамаи паёмбарон (а) медонистанд, ки бо вучуди он ки дар амони Худованд қарор доранд ва дохили ҷаннат хоҳанд шуд, боз ҳам монанди дигарон мавриди пурсиш қарор хоҳанд гирифт: Оё рисолати худро ба таври шоиста анҷом додаанд ё на. Оё ба шукру сипоси неъматҳои Худованд пардохтаанд ё на. Дар ин бора Худованд мефармояд:

فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَلَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ ﴿٦﴾

«Пас, албатта, аз касоне савол хоҳем кард, ки ба сӯи онҳо пайғамбар фиристода шуд ва албатта, аз пайғамбарон низ савол хоҳем кард». (Аъроф- 6)

Дар воқеъ, вожаҳои «тақво», «зӯҳд», «эҳсон» бо он ки калимоти гуногунанд, вале тобишҳои якхелаи маънӣ доранд. Ҳадафи асосии ин мафҳумҳо, ки ҷавҳари тарбияи инсониятро фаро гирифтаанд, шинохтан ё худ нигоҳ доштани ҳадду ҳудуди хоҳишҳои нафсонист, ки маҳз бад-ин васила истеъдодҳои рӯҳонӣ кашф мешаванд ва инсон ба дараҷаи «ҳузури қалб ва сафову покизагии нафс» мерасад. Ин аст меъёрҳои доштани «қалби салим»,

ки Худованд онро аз бандагони худ тақозо дорад. Тавре, ки ояи зерини қуръонӣ мефармояд:

إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴿٨٩﴾

«Лекин (соҳиби ғоида) он кас бувад, ки дили беайбро пеши Худо биёрад». (Шуаро- 89)

НОЗУКДИЛИИ РАСУЛИ АКРАМ (С)

Паёмбар (с) соҳиби қалби бисёр ҳассос буд. Рӯзе мардеро дид, ки бар замин оби даҳон меандохт. Эшон аз дидани ин ҳолат нороҳат шуд, аз роҳ бозистод ва ёронаш ба зудӣ онро бо хок рӯйпӯш намуданд. Пас аз он ба роҳи худ равон шуд.

Паёмбар (с) ба зебо нигоҳ доштани ҳайат ва андом амр мекард. Аз либосҳои чиркину беzeb нороҳат мешуд. Дӯст наmedioшт, ки мӯи сару рӯй, ришро ба тартиб наандозанд. Рӯзе дар масҷид менишаст, ки марде бо мӯи сари расидаву риши бетартиб вориди масҷид шуд. Паёмбар (с) ўро ишора ба берун шудан кард, ки маънии амр ба мураттаб намудани мӯи сару риши ў буд. Мард аз масҷид берун шуд ва пас аз ба ҷой овардани хоҳиши эшон дубора баргашт. Паёмбар (с) рӯй ба ў карду гуфт: «Оё ин беҳтар аз он нест, ки яке аз шумо бо мӯи сари расида мисли шайтон ояд?» (Муваддо, аш-шаър, 7; Байҳақӣ, шуъаб-ул- имон, Бейрут, 1990м. ҷ. 5, 225).

Бори дигар эшон мардеро бо мӯйҳои парешон дид ва гуфт: «Ин мард чизе наёфт, ки мӯйҳои худро ба тартиб оварад?» Ҷои дигар мардеро бо либосҳои чиркин дидаву фармуд: «Ин мард обе пайдо накард, ки бо он

либоси худро бишӯяд?» (Абудовуд, ал- либос, 14\ 4026; ан- Насой, аз- зина, 60).

Рӯзе марде бо либоси нозеб назди Расули Худо (с) омад. Паёмбар (с) аз ӯ пурсид: «Ту соҳиби молу мулк ҳастӣ?» Мард гуфт: «Оре». Эшон боз пурсид: «Чи гуна мол?» Мард гуфт: «Худованд маро аз аспу уштуру бузу гӯсфандон дода». Паёмбар (с) гуфт: «Агар Худованд туро ин қадар молу неъмат дода бошад, бояд асари он ҳама дар ту падида ояд» (Абудовуд, ал- либос, 14\ 4063; Насой, аз- зиннат, 45; Аҳмад, қ. 4\ 147).

Дар ин маврид боз фармуда: «Ба дурустӣ, ки Худованд дӯст медорад, то асари неъмати худро дар бандааш бубинад». (Тирмизӣ, ал- адаб, 54\ 2819; Аҳмад, 11, 311).

Дар ҳақиқат, шахсияти Расул (с) қуллаи баланди нозуктабъиву ҳассосӣ, нармадилӣ ва меҳрубониро дар худ таҷассум мекард. Бо вучуди он ки боре шахси дурушттабъе ўро фарёд мезад: «Эй Мухаммад, эй Мухаммад», эшон бо як самимият ва нармаӣ ба ӯ ҷавоб дод: «Чи коре дорӣ?» (Муслим, ан- назр, 7; Тирмизӣ, аз- зуҳд, 50; Аҳмад, қ. 4, 239).

Ҷои дигар бо нармаиву муҳаббат ва ҳусни муомила меҳмононашро худ иззату иқром мекард (Байҳақӣ, шуъаб, 6\ 518, қ. 436).

Ҳатто дар замони кӯдакӣ бо ҳеҷ касе ба беҳуда пархош ва талош накарда буд, зеро эшон қалби басо ҳассос дошт ва аҳли хонаводаи худро низ дар ҳамин рӯҳия ва ахлоқи воло парварида буд.

На танҳо зиндагиномаи худи Паёмбар (с), балки аҳлу пайвандони эшон низ омӯхтанист. Боре набераи эшон Ҳусайн (р) хонаи Худоро тавоф кард, пас, ба мақоми Иброҳим (а) расид, он ҷо ду ракаъат намоз гузорид ва

бо чашми гирён мегуфт: «Парвардигоро, бандаяки Ту, ходимаки Ту, мӯхточи Ту дар назди дари туст». Ин ҳарфҳоро ба тақрор гуфту аз он ҷо берун шуд. Аз назди мискину бечорагон мегузашт, ки дар даст пораи нони хушк доштанд ва онро меҳӯрданд, ба онҳо салом дод. Ёро даъват ба таом карданд, назди онҳо нишаст ва гуфт: «Агар хӯрдани садақа бароям раво мебуд, ҳамроҳи шумо таом меҳӯрдам». Пас, онҳоро ба хонааш бурд ва либосу таом дод. Ин аст мисоли олии нозукдиливу раҳму шафқат дар муомила бо Худову бандагонаш.

Мисоли дигар аз рӯзгори Ҳасан (р) аст, ки рӯзе аз кӯчаҳои Мадина гузар дошт, марди сиёхпӯстери дид пораи нони сиёҳи хушкида дар даст, онро гоҳ худ меҳӯрд ва гоҳи дигар ба саги дар паҳлӯи худ буда медод ва ҳамин тариқ то тамои шудани нон онро ду тақсим мекард. Ҳасан (р) аз раҳму шафқати ин бандаи Худо дар ҳайрат шуд, ки махлуқеро ин қадар икром дорад ва гуфт: «Чаро нонатро ду қисмат мекунӣ, вале чизе аз он наметалабӣ?» Мард дар ҷавоб гуфт: «Чашмонам аз чашмонаш шарм дошт». Ҳасан (р) пурсид: Ғуломи чи касӣ? Гуфт: Ғуломи Аббон ибни Усмон. Боз пурсид: Ин бӯстони кист? Мард гуфт: Аз они Аббон ибни Усмон. Эшон аз ин марде, ки дар зоҳир ғулом, вале аслан ворасти ва ин қадар наздик ба Худо буд, бисёр хушаш омад ва гуфт: «Ҳатман сӯи ту боз хоҳам баргашт». Дигар бора он ҷо омад, ғулом ва ҳам он боғро харид ва назди ғулом омаду гуфт: «Эй ғулом, ман туро харидорӣ кардам». Мард «Итоат ба Худову Расул ва мавлоям»- гӯён зуд аз ҷой бархост. Ҳасан (р) аз шунидани ин суханон боз ҳам дар тааҷҷуб шуд, садоқат ва самимияти ёро бештар эҳсос кард ва ба хоҳири сафои қалбу рӯҳи ғулом ба ӯ гуфт: «Ҳаққо, ки ман турову ин бӯстонро танҳо ба хоҳири Худо харидорӣ намудам. Инак, ин бӯстон аз ман бароят ҳадя аст». Ғулом низ дар навбати худ гуфт: «Ман низ бӯстонро ба касе бахшидам, ки онро барои ман бахшида».

(Ибни Манзур, Мухтасари торихи Димишқ, ҷ. 7\ 25).

АДАБ ВА ШАРМУ ҲАӒИ РАСУЛ (С)

Мухаммад (с) ҳеч гоҳ бо садои баланд сухан намекард. Бо мардум ҳамеша бо чеҳраи кушода, лабони пуртабассум ва нарма муомила дошт. Чун сухани дурушту ноҷоеро мешунид ва аз он хушаш намеомад, дар назди мардум чизе намегуфт. Аммо аз ваҷоҳати эшон пайдо буд, ки аз шунидани ин гуна суханон роҳат нест. Аз ин хотир, атрофиён ба ҳайату андом, суханрониву ҳаракоти худ мутаваҷҷеҳ мешуданд. Аз шиддати шарму ҳаӒ қаҳқаҳа ва хандаи баланд надошт. Ҳамеша табассум мекарду бас. Саҳобাগон шарму ҳаӒи ўро аз ҳаӒи духтари хона низ бештар васф кардаанд. Паёмбар (с) худ дар тавсифи шарму ҳаӒ мегўяд: «Ба дурустӣ, ки ҳаӒ аз имон аст». (Бухорӣ, ал- имон, 16).

«ҲаӒ ва имон қарини ҳамдигаранд, агар яке аз байн рафт, дигаре низ хоҳад рафт». (Бухорӣ, ал- адабул муфрад, 1312).

«Ҳаққо, ки нармадилӣ дар чизе намешавад, магар онро зинат диҳад ва аз чизе гирифта намешавад, магар онро хор гардонад». (Муслим, ал- бир(р), 78; Абудовуд, ал- чиход, 1).

Шарму ҳаӒи ростин бо ёди марг муяссар хоҳад шуд, ки воситаи ягонаи ҳалосии дил аз муҳаббати дунёст. Аз ин ҷост, ки Паёмбар (с) ёрони худро амр ба шарму ҳаӒи воқеӣ мекард. Рўзе ба эшон гуфт: «Аз Худованд, тавре ки шоистаи Ўст, шарм кунед». Ёрон гуфтанд: «Мо аз Худованд шарм медорем ва Ўро ситоиш мекунем». Эшон боз фармуд: «ҲаӒи воқеӣ ин аст, ки ақлу андеша, нафсу шиками худро ниғаҳ дорӣ, маргу мусибатро ба ёд оварӣ. Зеро ҳар ки охиратро бихоҳад, зинати дунёро тарк кунад ва ҳар ки чунин кард, аз Худованд ба таври шоиста шарм кардааст». (Тирмизӣ, ал- қиёма, 24\ 2458).

Расули Худо ба рӯи касе нигоҳи саҳт намекард.

Чашмонашро пайваста ба замин ё осмон медӯхт, яъне нигоҳи эшон мулоҳиза буд. Аз шиддати шарму ҳаё дар ҳузури мардум бо касе аз хатову нуқсонаш ҳарфнамезад. Оиша (р) ёд карда, ки чун ба Паёмбари Худо аз касе чизе мерасид, ҳаргиз мушаххасан намегуфт, ки фалони ро чӣ расида? Балки бо нармаи ва ишораи нозук мефармуд: «Ин мардумро чӣ расида, ки ину он мегуянд?»

(Абудовуд, ал- адаб, 5\ 4788).

Агар меҳост ба хатои касе ишора кунад ва бифаҳмонад , ки ин гуна рафтору гуфтор зебандаи ӯ нест, мегуфт: «Чаро шуморо бад- ин гуна мебинам?»

(Муслим, ас- салот, 119; Ибни ҳуббон, ҷ. 4, 538).

Вақте касеро панд меод, бисёр мекушид, ки хашмгин нашавад ё мухотабашро наранҷонад, зеро эшон намунаи олии меҳрубонӣ буд.

Мавлоно Ҷалолуддини Румӣ, ки аз ин гуна ахлоқи паёмбарона бонасиб буд, ҳақиқати ин амрро чунин тавзеҳ дода:

Кардам аз ақл саволе, ки: Бигӯ имон чист?

Ақл бар гӯши дилам гуфт, ки имон адаб аст.

ШУҶОАТИ ПАЁМБАР(С)

Касеро қаҳрамонтар ва шуҷоатмандтар аз Паёмбари Худо (с) наметавон тасаввур кард. Зеро дар ҳеҷ як мавқифи зиндагӣ ӯро тарсону музтарибҳол намеёбем. Эшон дар ҳама ҳолат собиту побарҷо ва босабру субот аст ва ҳеҷ гоҳ таслими хавфу дудилагӣ нест. Ӯ байни нафароне, ки қасди куштаниш доранд, нотарсона мегузарад ва ин дуоро меҳонад:

إِنَّا جَعَلْنَا فِيْ أَعْنَاقِهِمْ أَغْلَالًا فَهِيَ إِلَى الْأَذْقَانِ فَهُمْ مُّقْمَحُونَ ﴿٨﴾

«Мо дар гарданхояшон тавкхо ниҳодем, ки то занах бошанд; ва онҳо сар ба боло нигоҳ доштагонанд». (Ёсин, 8)

وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ

«Ва пеши рӯи онҳо деворе сохтем ва паси пушти онҳо – деворе ва ҳам чашмҳои онҳоро пӯшонидем ва онҳо ҳеҷ намебинанд». (Ёсин, 9)

Ҳазрати Алӣ (р) эшонро васфкардаву мегӯяд: «Мо дар ҷанги Бадр аз ҳоли Расули Худо (с) хавф доштем, зеро эшон аз ҳамаи мо дида ба душман наздиктар буд». (Аҳмад, ҷ. 1, 86).

Ҷои дигар ҳазрати Барроъ (р) шучоати Расул (с) – ро бад- ин гуна васф карда: «Чун маҷоламон танг ва дар ҳоли хатар қарор доштем, ба эшон паноҳ меҷустем, зеро Набии Худо (с) аз ҳамаи мо нотарстар буд». (Муслим, ал- чиҳод, 79).

Паёмбар (с) ҳамеша дар сафи пеш ва ба хотири Ҳақ меҷангид. Дар ҷанги Ҳунайн, ки дар оғози он лашкари мусалмонон ба мағлубият дучор гардида буд, худро ба сафи пеши лашкари душман зад ва аз он пеш гузашт. Ин қорнамоии эшон саҳобагонро далертар кард ва бад-ин сурат бо фазли Худованд мусалмонон дар ҷанг пирӯз шуданд. (Муслим, ал-чиҳод, 76-81).

Расули Худо (с) мефармояд: «Қасам ба Зоте, ки

чони Муҳаммад (с) дар дасти Ёст, дӯст дорам, ки дар роҳи Худованд бичангам, пас кушта гардам, боз бичангам, то кушта гардам ва боз бичангам, то бикӯшандам». (Муслим, ал-ҷиҳод, 103).

ҲИЛМ (НАРМДИЛИ) - И ПАЁМБАР(С)

Расули Худо табиати бисёр нарм дошт

(Муслим, ал-ҳаҷ, 137).

Модари мӯъминон Оиша (р) мегӯяд: «Касе аз Расули Худо (с) хушахлоқ набуд. Чун касе аз ёрон ва ё аҳли байташ ўро нидо мекард, ҳатман лаббайкаш мегуфт. Ахлоқи волои эшонро ояи зерини қуръонӣ бад-ин гуна васф карда:

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ

(Қалам, 4), (Ал-Воҳидӣ, Асбоб-ун-нузул, 463).

Паёмбари Худо (с) ҳеҷ гоҳ аз касе интиқом намегирифт. Ҳамеша бо мардум созиш мекард ва эшонро мебахшид.

Ҳазрати Оиша (р) ҷои дигар аз хӯи нарму қалби хассоси эшон ёд кардаву мегӯяд: «Расули Худо (с) ҳаргиз чизе ва ё касеро бо дасти хеш назада буд. На зане ва на ходиме аз дасти ӯ азият надидаанд. Ба ҷуз он ки дар роҳи ҳақ талош меварзид ва танҳо дар ҳоле ки ҳақиқат зери пой мешуд, ба хотири Худованд аз поймолкунандагони ҳақ интиқом меситонд». (Муслим, ал-фазоил, 79).

Ҳазрати Анас (р) аз Паёмбар (с) чунин ёд мекунад: «Мушку анбареро хушбӯйтар аз бӯи Расули Худо (с) ҳаргиз наштамидам, дебочу ҳариреро нармтар аз эшон даст накардам». Собит мегӯяд: Аз ӯ савол намудам, ки эй Абуҳамза, чун гӯш ба сухани Расул (с) медодӣ, гӯё

музиқие мешунидӣ? Анас дар ҷавоб гуфт: Оре, бисёр меҳоҳам рӯзи қиёмат низ Расули Худо (с) - ро бинам ва бигӯям: «Эй Паёмбари Худо (с), (ин манам) ходимаки ту». Анас нақл карда, ки «дар Мадина 20 сол дар хидмати Паёмбар (с) будам, дар ҳоле ки синнам хурд буд ва на ҳамаи қорам мувофиқи табъи дил ва хоҳиши хӯҷаинам сурат мегирифт. Аммо эшон боре ҳам ба қорҳои ман эрод намегирифт ва намегуфт, ки чаро ин тавр қардӣ ё ин тавр нақардӣ?». (Аҳмад, 3, 222; Бухорӣ, ас- савм, 53, ал- манокӣб, 23; Муслим, ал- фазоил, 72).

Паёмбарро (с) яке аз саҳобагон чунин ситоиш карда: «Ҳаққо, ки (эй Расули Худо (с) ду ҳислате дар туст, ки Худованд дӯшташ дорад: яке ҳилм (нардмилӣ) ва дигаре сабури». (Муслим, ал -имон, 25-26).

Абуҳурайра ривоят карда, ки бодиянишине дар масҷид бавл қард. Мардум ҳама ба ӯ дарафтоданд ва Расули Худо (с) ба онҳо гуфт: «Ўро ба ҳолаш гузоред ва болои бавлаш об бипошед. Зеро шумо осонқунандаи (қори мардум) омадаед, на душворгирандаи он».

(Бухорӣ, 80; ал- вузӯъ, 61).

Пас аз он Паёмбар (с) ба он марди бодиягард бо нардмиву хушзабонӣ одоби масҷид ва аҳамияти онро фаҳмонд.

Ҷои дигар Анас (с) аз ҳилми эшон ёд кардаву меғӯяд: Ҳамроҳи Расули Худо (с) мерафтам ва эшон ба тан либоси сабуке дошт. Ногоҳ марди бодиягарде бо ҷомаи худ ўро танг қард ва чун ба китфи эшон нигаристам, дидам, ки шиддати зарби ҷомаи ӯ асар қарда буд. Ў ба Паёмбар (с) гуфт: «Эй Расули Худо (с) (ба ёронат) амр кун, то аз молҳои Худованд, ки дар зерӣ дасти туст, ба ман бидиҳанд». Паёмбар (с) рӯй ба ҷониби ӯ қарду хандид, пас, амр ба ато қард.

Танҳо баракати нармдилӣ ва ахлоқи волои Паёмбар (с) буд, ки эшонро дар кори даъват дастболо намуд. Дар ин маврид Худованд мефармояд:

فِيمَا رَحِمَةً مِّنَ اللَّهِ لَئِنَّ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ
حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ

عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ تُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ﴿١٥٩﴾

«Пас ба сабаби меҳрубонӣ аз Худо барои онҳо нарм шудӣ; ва агар дуруштхӯи сахтдил мешудӣ, аз атрофи ту пароканда мешуданд. Пас, аз онҳо даргузар ва барои онҳо омуриш хох ва дар ин кор бо онҳо машварат кун; ва он гоҳ, ки қасди муҳкам кардӣ, пас бар Худо таваккул кун. Ба дурустӣ ки Худо таваккулкунандагонро дӯст медорад». (Оли Имрон, 159)

Мардум дар замони ҷоҳилият низ назди шахсияти оӣ, хӯи нарм, узрпазирӣ, созишкорӣ ва нармдилии эшон мисли шамъ мегудохтанд ва аз ваҳшонияту табиати дурушти хеш парвонавор сӯи ин ҳақиқати ошкорои инсонӣ меомаданд. Зеро Расули Худо (с) рамзи раҳму шафқат, ҳидоятгар ва созандаи ҳаёти осудаи онҳо буд.

МЕҲРУБОНИИ РАСУЛ (С)

Эшон дар ҳадиси мубораки худ мефармояд: «Худованд раҳмоварандагонро раҳм хоҳад кард. Ба аҳли замин раҳм кунед, то аҳли осмонро ба шумо раҳм ояд». (Тирмизӣ, ал- бир(р), 16\ 1924).

Вақте гиряи кӯдакero шунид, ба хотири ӯ то омадани модараш аз намоз тақсир кард. Шабҳоро бо ибодат пос медошт, дар ҳоле ки дар ҳаққи уммати хеш дуо мекард, селоби ашк аз чашмонаш равон мешуд. Вақти худро барои дур кардан ва ё наҷот додани мардум

аз оташи дӯзах масраф мекард, ки ин ҳама аз нишонаҳои раҳму шафқати беандозаи эшон буданд. Зеро Мухаммад (с) - ро Худованд раҳмате барои оламиён фиристода буд.

Рӯзе аз Паёмбар (с) дархост намуданд, ки дар ҳаққи мушрикони дуои бад гӯяд. Ў дар посух гуфт: «Маро Худованд на лаънаткунанда, балки раҳмкунанда фиристодааст». (Муслим, ал- бир(р), 87; Тирмизӣ, ад- даъавот, 118).

Вақте Расул (с) ба хоҳири даъват ба роҳи Худо ба Тоифомад, мушрикони бутпарастон ба сангсор кардани ӯ пардохтанд. Назди эшон ҳамроҳи Ҷабраил (а) фариштаи кӯҳҳо фуруд омад ва ба Расули Худо (с) гуфт: «Меҳоҳӣ ин қавмро ҳалок кунам? Агар розӣ ҳастӣ, ин ду кӯҳро ба ҳам оварам ва онҳоро ҳалок созам?». Паёмбар (с) гуфт: «Аз Худованд умед дорам, ки аз пушти эшон касонero ба дунё оварад, ки танҳо Ёро бипарстанд ва барояш шарике нашносанд». (Бухорӣ, Муслим, ал- чиҳод, 111).

Паёмбар (с) дар шаъни мардуми Тоиф, ки сабабгори ҳасорати зиёди мусалмонон буданд ва ӯро азобу шиканҷаҳои сахту ҷонкоҳ додаву бо эшон то соли нӯҳуми ҳиҷрӣ муносибати оштинопазир доштанд ва билохира Паёмбари Худоро (с) аз ватани худ ронданд, мегӯяд: «Парвардигоро, қавми Сақифро ҳидоят кун ва ба ҳоли эшон худ доной». Паёмбар (с) ҳамеша дар ҳаққи мардуми Тоиф дуо мекард, то он ки дар ниҳояти кор ба Мадина омаданд ва ба дини Худованд гаравиданд

(Ибни Ҳишом, 4\ 134; Тирмизӣ, ал- манокӣб, 73\ 3942).

Абуасяд аз Баҳрайн бо кӯдаке назди Паёмбар (с) омад. Расули Худо ба зане, ки дар байни онҳо буд ва мегирист, нигоҳ карду гуфт: «Чаро гирия дорӣ?» Зан гуфт: «Писарамро фурухт». Паёмбар (с) ба Абусайд гуфт: «Оё фарзанди ӯро фурухтӣ?» Абуасяд иқрор шуд, ки

фарзанди он занро фурӯхтааст. Паёмбар (с) боз пурсид: «Ҳоло ӯ дар кучост?» Абуасяд гуфт: «Дар Бани Абс». Эшон Абуасядро амр кард, ки ҳоло ба қабилаи Бани Абс рав ва ӯро бо худ биёр (Алӣ ал- Муттақӣ ал- Ҳиндӣ, Канзул-уммол, Бейрут, 1985, 4, 176\ 10044).

Ҳаққо, ки меҳрубонии Расули Худо (с) тамоми дунёро фаро гирифта буд. Ӯ (ба ёрони худ) гуфт: «То ҳамдигарро дӯст надоред, имон наовардаед. Оё мехоҳед чи гуна дӯст доштани ҳамдигарро ба шумо бигӯям?» Гуфтанд: Оре, эй Расули Худо (с). Эшон фармуд: «Саломро байни ҳам паҳн кунед, ҳамдигарро дӯст хоҳед дошт. Қасам ба Зоте, ки ҷони ман дар дасти Ӯст, то ба ҳамдигар раҳм накунад, дохили ҷаннат нахоҳед шуд». Ба ӯ гуфтанд: Эй Паёмбари Худо (с), ҳар яке аз мо раҳим аст. Эшон дар ҷавоб гуфт: «Ҳадаф раҳмдории яке аз шумо нест, балки меҳрубонии ҳамагон аст, ҳамагон». (Ҳоким, ҷ.4, 185\ 8310).

АФВ (БАХШОЯНДАГИ)-И РАСУЛ (С)

Мусаллам аст, ки Худованд бахшандагиро дӯст медорад. Агар банда бо эҳсоси хиҷолат ва пушаймонӣ аз кардаҳои ноҷои худ рӯй ба Худованди хеш оварад ва аз самими қалб тавба кунад, Худованд тавбаи ӯро мепазирад. Зеро Худованд бахшояндаи меҳрубон аст. Аз ин хотир, мехоҳад, то бандагонаш низ бахшоянда бошанд.

Аммо шарт бахшояндагӣ он аст, ки нахуст аз кардаи худ саҳт пушаймон бошӣ, фармудаҳои Худованди хешро итоат намоӣ ва аз ҳаромкардаҳои Ӯ худро ниғаҳ дорӣ. Беҳтарин намунаи бахшандагӣ миёни бандагон боз ҳам аз рӯзгори Паёмбар (с) бармеояд, ки дар мавриди Ҳинд карда буд. Ин зан қабл аз он ки ислом оварад, дар ҷанги Уҳуд чигари амаки Паёмбар (с)- Ҳамзаро бо дандон хоида буд ва рӯзи фатҳи Макка имон овард ва он рӯз Расули Худо (с) аз гуноҳи ӯ даргузашт.

Ҳаббор ибни Асвад, яке аз душманони ашаддии ислом уштури духтари Паёмбар (с) Зайнабро, ки хангоми ҳичрат аз Макка ба Мадина савори он мерафт, тир задаву Зайнабро аз болои он афтонда буд. Зайнаб, ки он гоҳ дар батни худ кӯдак дошт, зуд аз ҷой бархост ва худро аз хок тоза мекард, дар ҳоле ки ӯ аз таъсири ин зарбаи саҳт ҷароҳат бардошта буд ва баъдан дар натиҷаи он ба ҳалокат расид. Ҳаббор ибни Асвад бо ин кори худ гуноҳи бузургеро содир кард. Аз ин хотир, баъди фатҳи Макка ба ҷое фирор кард ва касе аз ӯ дарак наёфт. Вақте Расули Худо (с) ҳамроҳи ёрон дар Мадинаи мунаввара қарор дошт, Ҳаббор ибни Асвад омад ва худро пеши пой Паёмбар (с) андохт ва гуфт: Салом бар ту, эй Набии Худо (с). Ман шаҳодат медиҳам, ки ҳудои дигаре ба ҷуз Аллоҳ нест ва ту фиристодаи барҳақи ӯ ҳастӣ. Солҳост, ки дар кишварҳои бегона аз ту фирор карда будам ва меҳостам дар ғурбат монам ва бо бегонагон пайвандам. Аммо бахшандагӣ ва меҳрубонии ту ба ёдам омад, ки онро аз мардуми нодоне мисли ман дарег намедорӣ. Эй Расули Худо (с), мо гумроҳу нодон ва аз аҳли ширк будем, Худованд бо сабаби ту ҳидоятмон кард ва аз вартаи ҳалокат наҷот дод. Инак, ба кардаҳои худ иқрор, аз гунаҳҳои худ саҳт пушаймонам, илтиҷо дорам, маро бубахш. Расули Худо (с) гуфт: «Аз гуноҳат гузаштам. Миннат Худойро, ки туро ба дини худ ҳидоят кард. Ислом гузаштaro фаромӯш мекунад» ва дигаронро низ аз муҳолифат ва озор додани ӯ боздошт.

(Воқидӣ, ҷ. 2, 757-758).

Икрима ибни Абуҷаҳл низ, ки аз душманони шинохтаи ислом буд, рӯзи фатҳи Макка фирор кард. Ҳамсари ӯ Умми Ҳаким бинти Ҳорис ибни Ҳишом зани хирадманде буд. Вақте ислом овард, аз Паёмбар (с) ба шавҳари хеш амон талабид ва эшон иҷоза дод, ки ӯро бозгардонад. Умми Ҳаким ба суроғи шавҳари худ рафт

ва гуфт: «Аз назди беҳтарин ва некӯкортарини мардум омадам. Аз ӯ бахшидан ва амон додани туро хостам, туро амон дод». Пас аз он Икрима ҳамроҳи ҳамсараш ба Макка баргашт. Вақте вориди шаҳр мешуд, Паёмбар (с) ба ёронаш гуфт: «Икрима ибни Абучаҳл дар ҳоле назди шумо меояд, ки муҳочир ва мӯъмин аст. Падари ӯро дашном надихед, зеро дашном додани мурда боиси хиҷолатзадагии зинда хоҳад гашт, вале рафтаро аз он суде нахоҳад буд». Чун Икрима назди дари Расули Худо (с) расид, эшон аз қадамҳои ӯ шод гардида, бо башорат ҷониби ӯ шитофт. (Ҳоким, ал- Мустадрок, 3, 269).

Паёмбар (с) ба Икрима гуфт: «Савораи муҳочир хуш омадааст». (Тирмизӣ, ал- истезон, 34\ 2735).

Эшон аз гуноҳи ӯ даргузашт ва ҳар чи байни онҳо гузашта буд, фаромӯш кард. Паёмбар (с) дар дуои хеш мегуфт: «Парвардигоро, аз гуноҳи қавми ман даргузар, зеро онҳо намедонанд». (Бухорӣ, ал- анбиё, 25; Ибни Моча, ал- маносик, 56; Аҳмад, қ. 1, 441).

Вақте Сумома ибни Усол, заъими Ямома ислом овард, гуфт: Шаҳодат медиҳам, ки чуз Аллоҳ ҳудои дигаре нест ва Мухаммад (с) фиристодаи барҳақи Ёст. Қасам ба Худо, барои ман дар рӯи замин чехрае бадтар аз чехраи ту вучуд надошт. Инак, он чехра бароям дӯстдоштатарин аст. Қасам ба Худо, ки аз дини ту дида, дине бароям бадтар набуд, ҳоло дини ту бароям беҳтарин дин аст. Қасам ба Худо, ватане аз ватани ту бароям бадтар набуд, ҳоло ватани ту дӯстдоштатарин ватани ман аст. Ҳоло ки сипоҳи ту маро дастгир карда, меҳоҳам зиёрати умра кунам. Ту дар ин амр чӣ мефармой? Расул (с) ӯро хушхабар дод ва амр ба зиёрати умра намуд. Чун дохили Макка шуд, касе ба ӯ гуфт: «Кӯшиш ба харҷ додӣ». Гуфт: «На, ҳамроҳи Мухаммад (с) ислом овардам

в- агар на қасам ба Худо, то Паёмбар (с) ичоза надихад, аз Ямома барои шумо донае нахоҳад омад».

(Бухорӣ, ал- мағозӣ, 70).

Пас аз ин Сумома алоқаи тиҷории худро бо мушрикони қатъ кард.

Аҳли Макка, ки аз рӯи одат эҳтиёҷоти худро аз Ямома пайдо мекарданд, ба гуруснагиву қаҳтӣ рӯ ба рӯ шуданд ва назди Расули Худо (с) омаданд, то онҳоро аз ин мушкилӣ бираҳонад. Расул (с) ба Сумома мактубе навишт ва аз ӯ хоҳиш кард, ки муносибатҳои тиҷоратии худро бо Қурайш барқарор дорад

(Ибни Абдулбир, ал- Истиъоб, ал- Қоҳира, бидуни торих, ҷ. 2, 214-215; Ибни Асир, Асад-ул-ғоба, ал- Қоҳира, 1970, ҷ. 1, 295).

Он мушрикони фаромӯш карданд, ки қавми Абутолибро се сол аз таому шароб маҳрум сохта буданд, аммо Набии Худо (с) он ҳамаро бахшид.

Соли ҳафтуми ҳиҷрӣ, пас аз фатҳи Хайбар ба Паёмбар (с) хабаре расид, ки аҳли Маккаро гуруснагиву қаҳтии сахте фаро гирифта. Паёмбар (с) ҳамроҳи Амр ибни Умайяи Замирӣ симу заре барои онҳо фиристод. Абӯсуфён онро ба фуқарои Макка тақсим кард ва ба ҳайси шукрона аз ин саховати Расул (с) гуфт: «Худованд писари бародарам (Паёмбар)-ро ҷазои нек диҳад, ки ӯ барподорандаи силаи раҳми хеш аст».

(Яъқубӣ, ат- Торих, ҷ. 2, 56).

Ҳамин тариқ, пас аз ин ғамхориҳои беандозаи Расули Худо (с) дилҳои аҳли Макка нарма шуд ва эшон ба дини ислом гаравиданд.

Дар Ҳудайбия бошад гурӯҳе ба Паёмбар (с) ҳуҷум оварданд ва эшонро ба қатл расониданӣ шуданд. Вақте он ҳамаро дастгир намуданд, Расул (с) аз гуноҳи онҳо даргузашт. (Муслим, ал- чиҳод, 132-133).

Пас аз фатҳи Хайбар зани яҳудие ба таоми эшон заҳр андохт. Расули Худо (с) пораи гӯштеро аз он таом дар даҳон кард ва боз берун андохт. Зан ба кардаи худ иқрор шуд. Ба хоҳири иқрор шудани зан ба кардаи худ ва ҳақиқатро ошкоро гуфтани ӯ Паёмбар (с) аз гуноҳаш даргузашт. (Бухорӣ, ат-тиб, 55; Муслим, ас-салом, 43).

Мусаллам аст, ки Лабид ибни Аъсами яҳудӣ Расули Худо (с)- ро сеҳру чоду карда буд. Паёмбар (с) аз таъсири кардаи ин марди мунофиқ ба изни Худованд бемор шуд. Эшон аз иҷроқунандаи ин амал будани Аъсам ва ҳам илоҷи он тариқи ваҳй огоҳ шуд. Аммо онро дар хотир намегирифт ва Лабидро ба хоҳири ин гуноҳаш ҷазо додани ҳам набуд ва ҳатто аз яҳудиёни Бани Зариқ, ки пайванди насабӣ бо Лабид ибни Аъсам доштанд, касеро ба қатл нарасонид.

(Ибни Саъд, ҷ. 2\ 197; Бухорӣ, ат-тиб, 48- 49; Муслим, ас-салом, 43; Насоӣ, ат-таҳрим, 20; Аҳмад, 4, 367).

Дар ин маврид ояи қаримаи қуръонӣ мефармояд:

حُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ

«Гузашт карданро лозим гир ва ба кори писандида бифармо ва аз нодонон рӯй бигардон». (Аъроф-199)

Ҳамчунин орифони ҳақ ва бандагони солеҳи Худованд, ки тавонистанд бо бахшандагии худ пайрави пешвои бузурги хеш Муҳаммад (с) бошанд, ҳамеша ин хислатро дар сиришти худ мепарвариданд, то рӯзе Худованд низ барояшон бубахшояд ва ҳатто дуо мекарданд, ки «Парвардигоро, пеш аз он ки маро бубахшӣ, бадхоҳони маро бубахш».

ШИНОХТАНИ ҲАҚҚИ ҲАМСОЯ. ФАРҲАНГИ ҲАМСОЯДОРӢ

Расули Худо (с) ҳамеша ҳаққи ҳамсояро мешинохт. Аз ин рӯ, дар ҳадиси шарифе мефармояд: «Ҷабраил (а) то ҷое ба пос доштани ҳаққи ҳамсоя васиятам кард, ки гумон кардам ӯ ҳуқуқи мерос бурдан аз моли манро дорад». (Бухорӣ, ал-адаб, 28; Муслим, ал-бир (р), 140-141).

Эшон дар ҳадиси дигаре мегӯяд: «Ҳамсоягон бар се қисматанд. Қисмате аз онҳо се ҳақ, қисмати дигар ду ва қисми савум як ҳақ дорад. Ҳамсояе, ки се ҳақ дорад, ҳамсояи мусалмони хеш аст ва ӯро нахуст ҳаққи мусалмонӣ, дувум ҳаққи хешу таборӣ ва савум ҳаққи ҳамсоягист. Оне ки ду ҳақ дорад, ҳамсояи мусалмон аст, ки ӯро ҳаққи мусалмонӣ ва ҳаққи ҳамсоягӣ бошад. Ва аммо оне ки соҳиби як ҳақ аст, ҳамсояи кофир бошад, ки ӯро танҳо ҳаққи ҳамсоягист». (Байҳақӣ, аш- шуъаб, 7\ 83; ас- Суютӣ, ал- Ҷомеъ-ус-сағир, Миср, 1321х. 1\146).

Носипосии ҳаққи ҳамсоя - ба хонаи ӯ нигоҳ кардан аз тиреза, бо бӯи нохуш нороҳат кардан ва мисли ин корҳоест, ки роҳат ва оромии ҳамсояро халалдор намояд. Аз ин ҷост, ки Расули Худо (с) мефармояд: «Беҳтарин дӯст дар назди Худованд дӯстест, ки бо дӯсти худ хайрхоҳ бошад ва беҳтарин ҳамсоя онест, ки ҳаққи ҳамсояи хеш бишносад». (Тирмизӣ, ал-бир(р), 28).

Дар ҳадиси дигаре омада: «Барои мӯъмин раво нест, ки ӯ сер бихобад ва ҳамсояаш гурусна».

(Ҳоким, ч. 2, 15\2166).

Абузари Ғиффорӣ (р) дар ин маврид ёд карда, ки чун таом мепухтанд, Расули Худо (с) амр мекард, ки онро ба ҳамсоягон низ тақсим кунанд ва мефармуд: «Эй Абузар, чун шӯрбое омода кардӣ, оби онро бештар андоз ва аз он ба ҳамсоягони худ бидеҳ».

(Муслим, ал-бир (р), 142).

Чои дигар омада: «Эй Абузар, чун шӯрбое кардӣ, пас, оби онро бештар андоз ва бо он ҳамсоиягонатро низ меҳмондорӣ кун». (Ибни Моҷа, ал-атъима, 58).

Ҳол он ки Абузар аз нодортарин ёрони Паёмбар (с) буд ва аз ин ҷо бармеояд, ки ҳатто барои мардуми фақиру бечора низ шинохтани ҳаққи ҳамсоия ва таому шароб додан ба ӯ ҳатмист.

Саҳобаи дигари Расули Худо (с) Абуҳурайра (р) нақл карда, ки рӯзе Паёмбар (с) гуфт: «Қасам ба Худо, имон намеоварад, қасам ба Худо, имон намеоварад, қасам ба Худо, имон намеоварад». Ёрон аз эшон савол карданд: «Кӣ, эй Расули Худо (с)?» Паёмбар (с) дар ҷавоб гуфт: «Қасе ки ҳамсоияш аз дасти ӯ дар амон нест».

(Бухорӣ, ал- адаб, 29; Тирмизӣ, ал-қиёма, 60).

Ва дар ривояти дигар мефармояд: «Қасе ки ҳамсоияш аз дасти ӯ эмин нест, дохили ҷаннат нахоҳад шуд».

(Муслим, ал-имон, 73).

МУНОСИБАТИ РАСУЛИ ХУДО (С) БО БЕЧОРАГОН

Паёмбар (с) бо фақиру бечорагон, ятиму бепарасторон, ғарибу мусофир, занҳои ҷудо аз хонавода муносибати меҳрубонона дошт ва ба онҳо эҳтимом меварзид. (Бухорӣ, ан- нафақа, 1; Муслим, аз-зӯҳд, 41-42).

Дар муносибат бо ин тоифаи мардум тавре изҳори шафқат мекард, ки онҳо ҳолати ногувори зиндагии худро эҳсос накунад. Абусаиди Худрӣ (р) ривоят карда, ки бо гурӯҳе аз бенавоёни муҳочир менишастам, ки аз ниҳояти урёнӣ белибосӣ яке дигареро мепошонд, дар ҳоле ки қорие бароямон тиловат мекард. Он гоҳ Расули Худо (с) омад ва дар назди мо қарор гирифт. Хонанда хомӯш шуд ва ба эшон салом дод. Паёмбар (с) пурсид: «Машғули чӣ коре ҳастед?» Гуфтем: «Яке бароямон Қуръон тиловат мекард ва мо гӯш ба каломи Худо медодем». Паёмбар (с) фармуд: «Шукр Худовандеро, ки аз уммати ман

нафаронеро ба миён овард, ки маро вочиб аст бо онҳо сабр пеша намоям». (ишора ба ояти 28-уми сураи Каҳф): «Ва бо касоне ки Парвардигори худро ба субҳу шом ёд мекунанд, хушнудии Ёро мехоҳанд, шикебой пеша кун ва бояд чашмонат аз онон дарнагзарад, ки ороиши зиндагии дунёро бихоҳӣ ва аз он кас, ки дилашро аз ёди худ ғофил сохтаем, фармон мабар ва аз ҳавову ҳаваси худ пайравӣ карда ва асоси кораш бар аз ҳадди гузаштан аст» ва худ низ дар миёни мо нишаст. Пас Расули Худо (с) гуфт: «Эй ҷамоаи бенавоёни муҳочир, шуморо аз нури пуррае дар рӯзи бозхост башорат медиҳам, шумо ним рӯз пештар аз мардуми доро дохили ҷаннат хоҳед шуд, ки он баробари панҷсад сол аст». (Абударовуд, ал-илм, 13\ 3666).

Рӯзе аз рӯзҳо вақте Паёмбар (с) дар Мадина менишаст, гурӯҳи сарбараҳнаву побараҳна, ки аз шиддати гуруснагӣ устухонҳои баданашон ҷаста буд, назди эшон омаданд. Паёмбар (с) чун асари бенавоиро дар симои онҳо мушоҳида кард, чеҳрааш дигаргун шуд ва ба хона даромад. Пас аз он берун шуд ва Билолро амр ба азон гуфтан кард. Пас аз адои намоз ёронашро амр кард, то ба ин мардуми бечора мусоидат намоянд. Эшон танҳо пас аз кӯмак ба ин гурӯҳи мардум эҳсоси роҳат намуд.

(Муслим, аз-закот, 69-70; Аҳмад, 4\ 358-361).

Ҳамин гуна рӯзгори Паёмбар (с) аз атову бахшиш, сабру субот, раҳму шафқат ва нармадилӣ зинат ёфта буд. Эшон ҳамсари худ Оиша (р)- ро васият мекард, ки «Эй Оиша, мискину бечораро аз дар марон, агарчи бо донаи хурмо ҳам бошад, ўро насибае деҳ. Эй Оиша, дӯстдор ва наздики бечорагон бош, то Худованд дар рӯзи ҷазо наздики ту бошад». (Тирмизӣ, аз-з уҳд, 37\ 2526).

Аббод ибни Шураҳбил ҳикоят кардаву мегӯяд: Гирифтори гуруснагӣ будам. Ба яке аз боғҳои Мадина

даромадаву аз он сунбулери дарёфта хӯрдам ва каме аз онро дар либоси худ гирифтам. Нохост соҳиби боғ падида омад, маро зарбае зад ва либосамро бистонд. Назди Расули Худо (с) омадам ва эшон ба соҳиби боғ гуфт: «Агар нодон буд, чаро таълим накардӣ в- агар гурусна буд, чаро таом надодӣ?» Пас, ўро амр кард, то либосамро бозгардонад ва маро таом дод.

(Абудовуд, аз- зухд, 93, \ 2623; ан- Насой, ал- қузот, 21).

Ҳадиси мазкур далолат ба он мекунад, ки ислом нахуст ба ҷустуҷӯи заминаи хатову ҷурм мепардозад ва пас ба ислоҳи он. Аз ин хотир, ҷазо дар шарияти исломӣ шабеҳи ҷазо ва сарзаниши кӯдак аз ҷониби падару модар аст, ки ҳадаф аз он на ноумед кардани гунаҳкор аз ҳаёт, балки дубора дилгарм кардани ў ба зиндагист.

МУНОСИБАТ БО АСИРУ ХИДМАТГОРОН

Аз меҳрубониву нармадилӣи Расули Худо (с) ҳатто дар ҷанг асир афтодагон низ бенасиб набуданд. Эшон амр бад- он мекард, ки бо асирон низ муомилаи нек дошта бошанд. Абуазиз, бародари Мусъаб ибни Умайр ривоят карда, ки дар ҷанги Бадр ман низ дар радифи асирфтодагон қарор доштам ва Расули Худоро шунидам, ки мегуфт: «Бо асирон меҳрубонона рафтор кунед». Ман дар назди ансор қарор доштам. Эшон чун таоми субҳ ё шом тановул мекарданд, тибқи васияти Паёмбари Худо (с) ба ман низ медоданд. Агар ба дасти яке аз онҳо пораи ноне меафтод, ҳатман ба ман медод. Банда аз ҳиҷолат онро ба дигаре медодам ва ў ҳар чи дар даст дошт, боз ба ман медод (Ҳайсамӣ, 6 \ 86; Ибни Ҳишом, 2 \ 277).

Ҳаққо, ки Паёмбар (с) бандাগиву бардагиеро, ки то замони ў вуҷуд дошт, меҳост бекор кунад ва дар ин кор пайваста кӯшиш ба ҳарч медод. Ҳамеша амр ба он мекард, ки гулом ё бардаеро озод намоянд ва таъкид

дошт, ки озод кардани ғулом аз ибодатҳои бузургест. Аз ин ҷост, ки ин амали мазкур дар мартабаи аввали каффораи гуноҳ қарор гирифт. Паёмбар (с) дар тарғиб ва ташвиқи ин кор то ҷое ҳарис буд, ки яке аз маҳбубтарин ва наздиктарин ёронаш- Абӯбакри Сиддиқ қисмати зиёди молашро барои озод кардани бардагон дар роҳи Худованд пардохт. Аз Маърур ибни Сувайд (р) мегӯяд, ки Абузарро дидам, либосе дар тан дошт ва бардаи худро низ ҳамин гуна либос пӯшонида буд. Чун сабаб пурсидам, ӯ гуфт: Мардеро бо гирифтани номи модараш дашном додам, Расули Худо (с) ба ман гуфт: «Эй Абузар, ӯро бо номи модараш дашном додӣ? Пас, ҳанӯз нишонаҳои ҷоҳилият аз ту нарафтааст. Бародарони шумо ҷузъе аз шумоянд, ки Худованд онҳоро зери дастонатон қарор дода. Пас, ҳар ки дар зери даст бародаре дорад, ӯро аз таоми худ таом диҳад ва аз либоси худ бипӯшонад. Онҳоро берун аз тавоноиашон вазифадор накунад ва дар ҳоле ки кардед, ба эшон мусоидат намоед».

(Бухорӣ, ал-имон, 22; Муслим, ал-имон, 38).

Нафаре канизи худро ба бардааш ба занӣ дод ва пас аз чанде хост ӯро ҷудо кунад. Барда назди Расули Худо (с) омад ва ин ҳолатро ба эшон бозгуфт. Эшон фармуд: «Эй мардум, ҳоли касе аз шумо, ки канизи худро ба зании бардааш додаву пас талаби ҷудой байни онҳо мекунад, чӣ хоҳад буд? Иннама-т-талоқа лиман ахаза би-с-соқи», танҳо соҳиби никоҳ талоқ карда метавонад!.

(Ибни Моҷа, ат-талоқ, 31; Табаронӣ ал-Кабир, ҷ. 11, 300).

Дар баробари ин саҳобагон низ озод кардани бардагони худро афзал медонистанд ва дар пайравии Расули Худо (с) амал менамуданд. Бад- ин тарик, ғуломдорӣ то замони мо батадриҷ аз байн рафт. Яъне ислом буд, ки инсониятро аз қайди бардагиву ғуломӣ, ки ҳақиқати талхи таърихи рӯзгори башар буд, начот

бахшид. Дини мубини ислом ҳатто дар даврони ғуломдорӣ низ соҳиби бардаро амр бад- он мекард, ки аз таоми худ ўро таом диҳад ва аз либоси худ бипӯшонад ва берун аз имконияти ў коре нафармояд ва ҳоҷатҳои варо сари вақт бароварад. Шариати ислом таълим медиҳад, ки озод кардани ғулом амали савоб аст ва он роҳи яқини наҷоти мўъминон ба ҳисоб меравад. Дини ислом ҳамчунин барои ғулому бардагон ҳуқуқҳои муайян намуд ва адои онро ба соҳибони онҳо воҷиб гардонид, ба дараҷае, ки ҳар ки ғулом ва бардае надорад, афзал аз он хоҳад буд, ки дар зер даст ғулом ё бардае мебарварад. Ҳоли ғуломдор дар зер бори гарони ин ҳуқуқ ва ўҳдадорихо аз ҳоли ғуломаш ҳеҷ бартарие надошт. Паёмбар (с) мефармояд: «Намозро, намозро (бар пой доред) ва аз Худованд нисбат ба зердастони худ битарсед».

(Абудовуд, ал-адаб, 123-124\ 5256; Ибни Моча, ал- васоё, 1).

Бад- ин тариқ, Расули Худо (с) мекўшид, то роҳу воситаҳои ғуломдориро бубандад. Аз ин хотир, то ҳадди имкон уммати хешро ба озод намудани ғулом тарғиб мекард. Оё беҳтар аз ин намунае барои ҳифзи озодии инсон метавонад вучуд дошта бошад?

Мисолҳои дар боло зикршуда кифоят аст, то мавқеи ислом дар рафъи бардагӣ муайян гардад. Тавре ки маълум аст, ҳазрати Билоли Ҳабашӣ қабл аз он ки ислом оварад, бардае беш набуд ва пас аз он ки мусалмон шуд, Паёмбар (с) ўро муаззин ва шайхи бузурги ислом таъйин кард.

Зайд ибни Ҳориса низ ғуломе буд, ки ҳазрати Хадича (р) ўро ба Паёмбар (с) ҳадя кард ва эшон Зайдро аз бардагӣ наҷот бахшид ва ў бо фазилатҳои волои инсонии хеш аз саҳобагони киром ва дилбохтаи Расули акрам (с) гардид. Фарзанди ў Усома ибни Зайдро низ ҳанўз дар овони навҷавониааш Паёмбар (с) пешвои лашкари мусалмонон таъйин карда буд. Кишваркушои

шинохта, фотеҳи Андалус (Испания) Ториқ ибни Зиёд низ дар оғоз тавқи ғуломӣ дар гардан харидаву фуруҳта мешуд, сипас дар сояи ислом иззату эҳтироми инсонӣ ва мақоми шоистаи худро пайдо кард ва ба дараҷаи пешвоии лашкари мусалмонон расид. Ҳамин тариқ, метавон гуфт, ки ислом ғуломро дар мақоми хўҷаини хеш қарор меод ва маҳз аз ҳамин хотир мушрикони бо ислом муҳолифат доштанд ва онро намепазируфтанд. Оё мункирони ислом имрӯз низ бад- ин гуна рафтор надоранд? Оё имрӯз низ ғосибон аксари мардуми озодаҳо ғулом ва бардаи худ накардаанд?!

Магар бо истифода аз имконоти моддии хеш мардуми бечораро таҳти ниқоби «озодӣ» дубора ба доми ғуломӣ наафкандаанд?

Пас, низоми ғуломдорӣ асри навин, ки бо номҳову шиорҳои зебо матраҳ мешавад, аз зулму тааддӣи замони ҷоҳилият, ки шинохтаи таърихи башарист, ягон тафриқае дорад?

Тавре ки низоми бардагиро бо тамоми асос ва решаҳои он барҳам додаву қадру қимати инсонро боло бардошта буд, имрӯз низ танҳо ислом қодир аст, тадбири онро дубора биандешад.

Инсоният бидуни пеш гирифтани ин роҳ байни анбӯҳи мафохими «ҳимояи ҳуқуқи манфиатҳо» ба гумроҳӣ ва ҳалокат рӯ ба рӯ хоҳад шуд. «Баробари»- и истеъмори, ки ашқи ҷашми заифу бечорагон рехтаву онҳоро аз асосҳои воло ва пояндаи ислом ба сӯи бардагиву ғуломӣ бурда кучову он асосҳое, ки Паёмбар (с) дар таъбири он гуфта: «Пас, ҳар ки дар зерӣ даст бародаре дорад, ўро аз таоми худ таом диҳад ва аз либоси худ бипӯшонад» кучо?

(Бухорӣ, ал-имон, 22; Муслим, ал-имон, 36-38).

Бо ин фармудаҳо дини мубини ислом инсонро мақом ва манзалати волое дод, ки дар замон ва макони дигар ба ҷашм намерасид.

Бори дигар бояд тазакурр дод, ки имрӯз низ роҳи яғонаи наҷоти башар аз қайду бастагӣҳо ҳамоно пайравӣ аз роҳи Расули акрам (с) аст, ки меъёрҳои устуворе барои муомилаи мардум муайян намуд, мақоми воло ва арзандае барои инсоният ато кард, байни онҳо (агарчи доро ё бечора, сардор ё зердаст, хӯҷаин ё ғуломе ҳам бошад) тафриқае нагузошт.

Чун нафаре назди эшон омад ва савол кард, ки ходимро то кучо афв кунем, фармуд: «Ҳар рӯз ҳафтад мартаба аз гуноҳи хидматгор гузашт кунед». (Абӯдовуд, ал-адаб, 123-124\ 5164; Тирмизӣ, ал-бир (р), 31\ 1949).

Дарвоқеъ, раҳмати Паёмбар (с) баҳри нопайдоканоре буд ва мардумнавозиву дилбарии эшон назире надошт. Ҷое фармуда буд: «Чун яке аз шумо ходимагро таом диҳад, агарчи бо ӯ ҳамнишин ҳам нашавад, бо ӯ як-ду луқмае тановул кунад, зеро ӯ ҷавобгари гармии он таом ва омода сохтани он аст»

(Бухорӣ, ал-атъима, 55; Тирмизӣ, ал-атъима, 44).

Бо иродаи Худованд басо бардаҳо ба мавло ва басо мавлоҳо табдил ба барда хоҳанд шуд. Аз ин рӯ, бояд ба ҳар ҳоле шукр кард ва бо зердастон муомилаи хуб дошт.

МУОМИЛАИ НАБИИ ХУДО (С) БО ЗАНОН

Зан дар замони ҷоҳилият шохиди муомилае, ки шоистаи ҷинси латиф бошад, набуд. Мардуми қабл аз ислом бо ақидаи он ки соҳиби духтар будан орият бошад, бидуни раҳму шафқат духтарони худро зинда дар гӯр мекарданд. Ҳаққо, ки эшон дили сангин ва бераҳме доштанд, ки ба хотири раҳӣ аз мусибати бофта дар ҳаёлотӣ худ, даст ба ҷунин ҷиноят мезаданд ва гӯё бад-ин васила худро аз он мусибат халос мекарданд. Худованд ҳоли онҳоро дар Қуръони азимушшаън ҷунин тасвир намудааст:

وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِالْأُنثَىٰ ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ ﴿٥٨﴾

«Ва агар ба яке аз онҳо ба таваллуди духтар мужда дода шавад, рӯи ӯ сиёҳ гардад ва ӯ аз андӯх пур бошад». (Наҳл, 58)

Дар замони қабл аз ислом муомила бо ҷинси латиф басо поёнтар аз мақоми дархури онон сурат мегирифт. Занҳо гӯё танҳо чун василаи дилхушии мардон хидмат доштанд. Бо омадани таълимоти осмонии Расули Худо (с) онҳоро ҳуқуқи инсонӣ насиб гардид ва зан дар ҷомеа чун рамзи покиву иффат ва сохиби шарафи модарӣ шинохта шуд. Занон бо рӯи қор омадани ин таълимоти муҳаммадӣ «Биҳишт зери қудуми модарон аст» (Насой, ал-ҷиход, 62; Аҳмад, ҷ. 3, 429; Суютӣ, ҷ. 1, 125) ба волотарин мақом ва манзалати шоистаи хеш даст ёфтанд. Қучост раҳму шафқате беҳтар аз ғамхориву дилсӯзии Расул (с)?

Эшон боре дар сафар буд ва ҳамроҳи ӯ ғулуме мерафт номаш Анҷаша, ки қорвонро ба ҳаракат медаровард. Ин ғулум бо овози хушу форами худ чунон месуруд, ки уштурон сармаст метохтанд. Паёмбар (с) аз хавфи он ки осебе ба занҳои дар қорвон буда нарасад, ба ӯ гуфт: «Эй Анҷаша, бо шишаҳои булӯр (занҳо) эҳтиёткор бош». (Бухорӣ, ал-адаб, 95; Аҳмад, ҷ. 3, 117).

Паёмбар (с) дар ҳадиси дигаре мефармояд: «Парвардигоро, ман аз ҳаққи ду бечора: ҷитим ва зан метарсам». (Ибни Моҷа, ал-адаб, 6).

Ҳамчунин дар ҳадиси шарифи дигаре низ фармуда: «Марди мӯъминине зани мӯъминеро бад набинад. Агар як хулқи ӯро написандад, аз хулқи дигари ӯ розӣ хоҳад буд». (Муслим, ар-ризо, 18).

Зан ҳаргиз шабеҳи зимини санглохи дашту биёбоне нест, ки лоиқи муносибату дурушту дағалона бошад, балки гулзоре аст, ки ниёз ба меҳру муҳаббат ва ғамхории

зиёде дорад. Зеро зан ҳадя ва неъмат илоҳист, ки дар ин маврид Паёмбари акрам (с) мефармояд: «Муҳаббати ду неъмат дунё: занон ва хушбӯӣ дар дилам ҷой дода шуд ва намоз нури ҷашми ман гардид».

(Насой, ишрат-у н- нисо, 10; Аҳмад, ҷ. 3, 128, 199).

Пас, набояд ин муҳаббатро нодида гирифт, зеро зан давомдиҳандаи ҳаёт дар рӯи замин ва парварандаи нобиғогони замон аст. (Тавре ки аз рӯзгори эшон бармеояд, издивоҷи Расули акрам (с) ҳеҷ гоҳ бар асоси тамоюли шаҳвонӣ сурат нагирифта буд. Зеро нахустин издивоҷи эшон низ на бо духтари бокира, балки бо зани ҷудо аз хонавода, яъне Ҳадиҷа аст, ки дар овони ҷиҳилсолагӣ бо ӯ хонадор шуд ва то он даме ки Ҳадиҷа дар қайди ҳаёт буд, зани дигареро ихтиёр накард.

Паёмбар (с) бо ҳамсараш Ҳадиҷа бехтарин зиндагии ширин ва хушбахтона дошт. Издивоҷи эшон бо занҳои дигараш танҳо пас аз даргузашти Ҳадиҷа, дар даврони куҳансолӣ, яъне 54 - солагӣ сурат гирифт ва ҳол он ки ҳеҷ яке аз ин издивоҷҳо бо майлу рағбати ҳуди Паёмбар (с) набуд, балки бо амри Ҳудованд ва ба хоҳири даъват ба дини ҳақ ба амал омад. Аксари завҷоти Паёмбар (с) - модарони мӯъминон занони солдидаву аз шавҳар бева монда ва соҳиби фарзандони ҷетим буданд. Аз ин ҷост, ки Расул (с) ҳатто дар масъалаи барпо намудани оила низ рисолати паёмбарии ҳудро анҷом дод ва тавре ки ёд кардем, ҳеҷ як хонадорӣ ӯ бе амри Ҳудованд сурат нагирифта буд.

(Барои маълумоти иловагӣ ниг. ба Усмон Нури Туббош, Ҳазрати Мухаммади Мустафо (с), ҷ.1, 130 – 140).

Бояд тазаккур дод, ки ин муҳаббат ва дӯстдориро Ҳудованд дар фитрати инсонӣ офарид ва фитрати инсонро барои пазиروي ва парвариши он омода сохт. Бо вучуди ин Паёмбар (с) нисбат ба занон майлу ҳавасбозӣ надошт. Ӯ занро чун шарифтарин ва нозуктарин офаридаи

Худованд, ки муқаддастарин вазифа, яъне модариро ба ўхда дорад, эҳтиром мекард ва арҷ мегузошт. Аз ин хотир, бо итминон метавон гуфт, ки зан дар тўли таърихи башар иззат ва эҳтироми шоистаро танҳо аз ислом ёфт. Низом ва қавонини дигар ўро танҳо чун василаи зебу зинат мавриди истифода қарор медоданд ва бо ин шинохт гўё эҳтироми занро ба ҷо меоварданд, аммо ин ҳама ҷуз ҳалокат ва мавриди айшу дилхушӣ қарор гирифтани зан чизи дигаре набуд. Аммо нигоҳи имрӯз бояд нисбат ба зан нигоҳи боз ҳам тозатар ва саҳеҳтар бошад, ки сарриштаи ин кор боз ҳам танҳо дар қонунҳои илоҳист. Мард ва зан аз оғози офариниш чун ду ҷузъи ҷудонопазир ва такмилдиҳандаи ҳамдигаранд. Вале дар ин марҳалаи тақомул Худованд нақши занро бештар ва муассиртар қарор дод. Зеро зан аст, ки харобиву ободии ҷомеа вобаста аз ўст. Маҳз аз рӯи ҳамин нақши бузург ва арзишманд, яъне тарбияи насли башарӣ, ки тавассути он ҷомеа солим хоҳад монд, ислом қадрӯ пояи занро ба таври шоиста шинохтааст. Дар тавзеҳи ин нукта Паёмбар (с) мефармояд: «Ҳар ки соҳиби се духтар ё се хоҳар ва ё соҳиби ду духтар ё ду хоҳар бошад, эшонро тарбияи солим диҳад ва дар муносибат бо онҳо худотарсиро пеша намояд, биҳишт ўрост». (Тирмизӣ, боб-ус-сила, 13\ 2040; Абудовуд, ал-адаб, 131\ 5147; Аҳмад, ҷ. 3, 97).

Ҷои дигар боз фармуда: «Ҳар ки ду духтареро (хушахлоқ) ба воя расонад, рӯзи бозхост ҳамнишини ман бошад ва ду ангушти худро ба ҳам овард».

(Муслим, ал- бир (р), 149; Тирмизӣ, ал- бир(р), 13\ 2038).

Эшон поя ва манзалати волои занро таъкид кардаву мегўяд: «Дунё матоест ва беҳтарин неъмати он зани солеҳа аст». (Муслим, ар- разоъ, 64; Насой, ан- никоҳ, 15; Ибни Моҷа, ан- никоҳ, 5).

Паси ҳар масъулият ва дўшбори азиме боз ҳам зан қарор дорад. Ҳамсари Паёмбар (с) ҳазрати Ҳадича

(р) яке аз нахустин занҳои доӣ дар оғози ислом буд, ки хидматҳои ӯро Расули ақрам (с) тамоми умр фаромӯш накард. Ҳамчунин духтари Набии Худо (с) Фотимаи Заҳро низ дар бисёре аз комёбӣ ва дастовардҳои шавҳараш Алӣ (р) саҳм дошт. Аз ин ҷо бармеояд, ки зани солеҳа бузургтарин ва беҳтарин неъматӣ дунёст. Бад- ин хотир, Паёмбари Худо (с) барои шинохти марди солеҳ чунин меъёро муайян сохт ва гуфт: «Мӯъминне, ки имони аз ҳама комил дорад, хушахлоқтарини мӯъминон аст. Беҳтарини шумо касест, ки бо занони худ хушахлоқ бошад». (Тирмизӣ, ар- разоъ, 11\ 1162, 1195).

Пас, муносибати дағалона бо зан, ӯро мавриди айшу ишрат ва дилхушӣ қарор додан, ба ӯ танҳо бо майли шаҳвонӣ нигаристан ва ё аз рӯи арзишҳои моддӣ баҳо додан аз инсоният нахоҳад буд. Беэҳтиромӣ нисбат ба ҷинси латиф як навъ носипосӣ дар мавриди неъматӣ Худованд ва нодида гирифтани он арзишҳост, ки Худованд дар сиришти зан офарида. Зеро дар олами имрӯз низ зан чун василаи эълон ва бозихи сиёсӣ иҷтимоӣ мавриди истифода қарор дорад. Пас, вой бар ҳоли онҳое, ки ӯро аз пояи баланди инсонӣ ба зер афкандаанд.

Зан бояд чун беҳтарин мураббии атфол, муҳандис ва созандаи ҳақиқии ҷомеа ба камол расад. Зеро дар сиришти ӯ ҳеҷ отифае беҳтар ва комилтар аз отифаи модарӣ нест ва Худованд тамоми заминаҳоро ба хоҳири анҷом доани ин рисолати бузург дар вучуди зан офарида. Модар аст, ки моро нахуст дар вучуди хеш, сипас дар оғӯши гарм ва то поёни умр дар мағзи ҷонаш парваридаву худро барои оила ва фарзандони худ қурбон кардааст.

Аз ин рӯ, шукри модар, қарзи фарзандӣ ва эҳтироми шоистаи ӯро ҳатто то поёни умр низ адо наметавон кард.

Вақте меоем сари хушбӯиро дӯст доштани Расул (с) ҳикмати дигари Офаридгорро дармеёбем, ки завқи

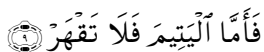
эшонро ин қадар нозук ва салим халқ карда. Зеро фариштагон низ дӯстдори бӯи хушанд ва он нишонаи тозагӣ низ ҳаст. Инсоне, ки бӯи хуш дорад, бешак, тозаву озода аст ва мусаллам аст, ки аз ҷисми олуда бӯи хуше ба машом намерасад. Паёмбар (с) баробари сафо ва шустагии рӯҳ ҷисмашро низ ҳамеша тозаву муаттар нигоҳ медошт ва аз арақи мубораки эшон низ бӯи хуш метаровид. Чун Паёмбари Худо (с) сари кӯдакero бо дасти худ сила мекард, роиҳаи атри эшон муддати дароз аз сари кӯдак намерафт. Дар ин маврид Аъмаш аз Иброҳим оварда, ки Паёмбар (с) аз бӯи хушаш ҳатто дар торикии шаб низ шинохта мешуд (ад- Дорамӣ, ал- Муқаддима, 10).

Чун дар мавриди намоз бингарем, онро Худованд нури чашми эшон қарор дод. Зеро намоз василаи наздик шудан бо Парвардигор аст. Пас, он бояд чун ибодати зарурии банда ва воситаи иттисоли ӯ бо Худованд муназзам ва сари вақт адо карда шавад. Гӯё намозгузор Худовандро мебинад в- агар надид, пас Худованд ӯро хоҳад дид.

МУНОСИБАТИ ПАЁМБАР (С) БО ЯТИМОН

Худованд Муҳаммад (с) - ро ятим ва бепадар ба дунё овард, то ятимон низ мақоми ҳосе пайдо бикунанд. Эшон замоне мутаваллид шуд, ки қиблагоҳаш аз дунё раҳти сафар баста буд. Аз ин рӯ, Расули Худо (с) нисбат ба ятимон ғамхории зиёде зоҳир мекард, бо онҳо муомилаи ҳассос ва нозук дошт. Дар Қуръони карим низ дар мавриди ҳуқуқи ятиму бепарасторон оёти зиёде зикр гардида. Худованд бо овардани ин оёт инсониятро таълим медиҳад, ки бо ин тоифаи мардум чи гуна муносибате дошта бошанд:

«Пас, аммо ятимро ситам макун». (Зуҳо, 9)

Паёмбар (с) низ дар ҳадиси мубораки худ мефармояд: «Беҳтарин хонаи мусалмон хонаест, ки дар он ба ятим некӣ карда шавад ва бадтарин хонаи мусалмон хонаест, ки дар он нисбат ба ятим бадие бирасад».

(Ибни Моча, ал- адаб, 6).

Ҷои дигар мегӯяд: «Ҳар ки байни мусалмонон ятимро таому шароб диҳад, Худованд ўро ҳатман дохили ҷаннат мегардонад, магар муртакиби гуноҳе набошад, ки Худованд онро набахшояд». (Тирмизӣ, ал- бир(р), 14, 1917).

Боз ҳам дар ҳадиси зерин меҳонем: «Ҳар ки сари ятимро сила кунад, ки ҷуз Худованд каси дигаре онро сила накарда, ба миқдори ҳар тори мӯе, ки даст кардааст, ўро хубӣ нависанд ва ҳар ки ба духтар ё писари ятиме, ки дар даст дорад, некӣ кунад, дар биҳишт ҳамнишини ман бошад ва бо ангушти ишоратӣ ва мобайнии худ ишора кард».

(Аҳмад, ҷ. 5\250).

Паёмбар (с) соҳибони дили раҳимро бо исрор васият мекард, ки ба вазифаи муҳими иҷтимоии худ, яъне сарпарастии ятимон бипардозанд: «Ман ва сарпарастии ятим дар биҳишт ҳамнишин хоҳем буд ва ангушти ишоратӣ ва мобайнии худро ба ҳам овард»

(Бухорӣ, ал- адаб, 24).

Ҷои дигар саҳобаеро, ки шикоят аз сангдилӣ мекард, васият карду гуфт: «Барои нарма шудани қалби хеш бечораеро таом деҳ ва сари ятимро сила кун». (Аҳмад, ҷ. 2, 263, 387).

Дар мавриди дигар раҳму шафқатро ба қуллаи олии он васф намуда: «Ман барои ҳар мӯъмин аз нафси худӣ ӯ авлотарам. Пас, ҳар ки молеро ба мерос гузошт, он барои фарзандони ўст ва ҳар касе дине ва ё гумроҳиеро аз худ боқӣ гузорад, он ба ғайри ва ё зарари ман хоҳад буд». (Муслим, ал- ҷумъа, 43; Ибни Моча, ал- муқаддима, 7).

МУНОСИБАТ БО ҲАЙВОНОТ

Мусаллам аст, ки дар ҳар амали Паёмбари Худо (с) меҳру муҳаббат ва раҳмдилии эшон зоҳир мегардид. Ё бо махлуқоти Худо бораҳмона ва эҳтиёткорона муносибат дошт ва эҳтиёчи ҳар ниёзмандеро мебаровард. Аз раҳмати эшон ҳатто ҳайвонот низ бенасиб набуданд. Мардум қабл аз зуҳури ислом, ки ҳатто бо одамон муносибати нек надоштанд, чи сон метавонистанд нисбат ба ҳайвонот раҳм кунанд? Онҳоро дар ҳоли зинда пӯст меканданд ва меҳӯрданд. Мусобиқоте байни ҳайвонот барпо менамуданд, ки дар натиҷаи задухӯрд осеби зиёде ба онҳо мерасид. Паёмбар (с) ин ҳамаро барои фитрати салими инсонӣ нораво хонда, онро манъ кард. Абувоқиди Лайсӣ дар ин маврид ҳикоят мекунад, ки Расул (с) вақте ба Мадина омад, аҳли Мадина кӯҳони уштур ва канори гардани онро мебуриданд. Паёмбар (с) амали мазкурро манъ намуда, мефармояд: «Ҳар узве, ки дар ҳоли зинда будани ҳайвон бурида шавад, он ба масобаи мурда аст (яъне хурдани он раво нест)».

(Тирмизӣ, ас-сайд, 12\ 1480; Аҳмад, 5, 76).

Аз Ҷобир ривоят аст, ки Паёмбар (с) хареро дар роҳ дид, ки дар рӯяш тамғае (нишонае) гузошта буданд ва гуфт: «Оё (шуморо) аз ин кор манъ накарда будам? Ҳар ки чунин карда, лаънати Худованд бар ӯ бод» ва аз тамға задан бар рӯй манъ кард (Абуяъло, ал- Муснад, 4, 76).

Абдурахмон ибни Абдуллоҳ аз падараш ривоят карда мегӯяд, ки ҳамроҳи Расул (с) дар сафар будем ва эшон барои ҳоҷате рафт. Паррандаеро дидем, ки ду чӯча ҳамроҳ дорад. Он ду чӯчаро гирифтем ва модари онҳо гирди мо пар-пар мезад. Вақте Паёмбари Худо (с) омад, гуфт: «Кӣ чӯчаҳои ин паррандаро аз модар ҷудо кард? Кӯдакони ба модарашон бозгардонед». Чун деҳаеро дид, ки мо онро оташ зада будем, гуфт: «Кӣ оташ ба ин

деҳа зада?» Гуфтем: Мо. Гуфт: «Харгиз раво нест, ки чуз парварандаи оташ бо оташ азоб дода шавад».

(Абударов, ал-ҷиҳод, 112\ 2675, ал- адаб, 163-164\ 5267).

Рӯзе Расули Худо (с) аз Мадина эҳром баставу сӯи Макка мерафт. Вақте ба маконе расид, ки онро Усоя гӯянд, оҳуеро дид зери сояи дарахте дароз кашидаву ба хоб рафта. Яке аз ёрони худро амр кард, ки дар назди ин ҳайвон қарор гирад, то касе онро нороҳат насозад.

(Муваддо, ал-ҳоч(ч), 79; ан- Насой, ал-ҳоч(ч), 78).

Вақте бо лашкари бузурги даҳҳазорнафараи худ ба фатҳи Макка мерафт, сагери дид, ки фарёд мезанад ва бачаҳояш дар атрофаш шир меҳуранд. Эшон мардеро аз ёронаш, ки Ҷуъайл ибни Суруқа ном дошт, амр кард, ки дар рӯ ба рӯи саг қарор бигирад, то нафаре аз лашкариёнаш саг ва сагбачаҳоро осебе нарасонанд.

(Воқидӣ, ҷ. 2, 804).

Рӯзе аз назди уштуре мегузашт, ки аз ғояти лоғарӣ пӯсту устухонаш монда буд. Эшон фармуд: «Аз ҷавоб додан дар назди Худованд нисбат ба ин ҳайвонот битарсед. Ба онҳо ба таври писандида савор шавед ва аз онҳо ба таври писандида бихӯред».

(Абударов, ал- ҷиҳод, 44\ 2548).

Аз Абдуллоҳ ибни Ҷаъфар ривоят аст, ки меғӯяд: Рӯзе Расули Худо (с) аз паи ман меомад ва сирреро бароям гуфт, ки то ҳол онро ба касе нагуфтаам. Пас, ба боғи марде аз ансор даромад ва он ҷо уштуре буд ва чун Паёмбар (с) –ро дид, уштур нола кард ва аз чашмонаш ашк ҷорӣ шуд. Паёмбари Худо (с) назди уштур омад, ашки чашмонашро пок кард, андаке хомӯш истод ва гуфт: «Соҳиби ин уштур кист?» Ҷавоне аз ансор омад ва гуфт: Эй Расули Худо (с) ин уштур аз они ман аст. Пас, эшон фармуд: «Оё аз Худованд наметарсӣ, ки туро соҳиби ин уштур қарор дод, вале ин ҳайвон аз безъятибории ту нисбат ба таоми он ва зиёда ранҷ додани ту ба ман шикоят кард». (Абударов, ал- ҷиҳод, 44\ 2549).

Боре Расули Худо (с) аз назди қавме мегузашт, ки онҳо болои маркаби худ таваққуфмекарданд, ба эшон гуфт: «Ба маркабҳои худ дуруст савор шавед, онҳоро хангоми сӯхбат дар роҳу бозорҳо курсии худ қарор надихед. Гоҳо иттифоқ меафтад, ки маркаб аз соҳибаш беҳтар бошад ва аз ӯ дида бештар Худоро ёд кунад».

(Аҳмад, ҷ. 3, 439).

Расули Худо (с) мардеро дид, ки гӯсфандеро забҳ кард ва пас аз он ба тез кардани корд пардохт. Паёмбар (с) аз ин бераҳмӣ ба ҳайрат афтоду гуфт: «Меҳохӣ онро чандбора бикунӣ? Чӣ мешуд, ки корди худро қабл аз забҳи гӯсфанд тез кунӣ?»

(Ҳоким, 4, 257- 260).

Абдуллоҳ ибни Масъуд аз Паёмбар (с) ривоят карда, ки фармуд: «Оё шуморо хабар надихам, ки оташ (оташи дӯзах) киро ҳаром аст?» Гуфтанд: Бале, эй Расули Худо (с). Паёмбар (с) гуфт: «Барои ҳар кассе, ки нисбат ба тамоми офаридаҳои Худованд нарму софдил ва меҳрубон бошад». (Ибни Ҳаббон, сахеҳ, 2, 216\ 470; Аҳмад, ҷ. 1, 415).

Эшон появу мартабаи раҳмдил ва бераҳмро чунин муайян кардааст: «Марде дар роҳ мерафт ва чун ташнагӣ бар ӯ ғолиб шуд, назди чоҳе фуруд омад ва аз оби он нӯш кард. Пас аз он берун шуд ва сагери дид, ки аз шиддати ташнагӣ хок бар даҳон мекунад. Мард гуфт: Ин саг ба ҳоле гирифтور шуда, ки ман гирифтори он будам. Пас, кафи худро пур аз об карду сагро об дод. Худованд дар подоши ин амали хайр аз гуноҳи он мард даргузашт».

Аз Паёмбар (с) пурсиданд: Эй Расули Худо (с), оё моро дар ин кор низ аҷр аст? Эшон дар посух гуфт: «Барои ҳар чигари сӯхта аҷрест». (Бухорӣ, ал- мусоқот, 10).

Дар ҳадиси дигаре омада: «Зане ба хотири ҳабс кардан ва азоб додани гурбае дохили дӯзах шуд. Ӯ гурбаро ҳабс кард, онро на таом ва на шароб дод ва ҳатто нагузошт, ки хӯрдани барои худ аз рӯи замин пайдо намояд». (Бухорӣ, ал- анбиё, 54; Муслим, ас- салом, 145-151, ал- бир(р), 133, Насой, ал- касуф, 14).

Бо ин гуна меъёр ва арзишҳо Муҳаммад (с) ҷомеаи гирифтори ҷоҳилиятро ба беҳтарин ҷомеаи аср мубаддал сохт. Он сангдилоне, ки духтарони худро зинда дар гӯр мекарданд, аз таъсири ин арзишҳои бузурги ислом ҷунон нармадил ва ҳассос шуданд, ки нисбат ба ҷаҳорпоён низ басо боэҳтиёт муносибат доштанд. Зеро фикру ақидаи рӯзгори онҳо Паёмбар (с) буд, ки ҳатто бо гунҷишки хурдакак низ бо муҳаббат ва эҳтиёт муносибат мекард. Ёрон ва атрофиёни худро ҷунон нармадил сохта буд, ки вақте онҳоро амр ба куштани мору каждум мекард, пайваста таъкид дошт, ки онро бо як зарба бидушанд ва озор надиханд. Дар ҳадиси шариф роҷеъ ба ин нукта мефармояд: «Ҳар ки ҳатто сусмореро бо як зарба бидушад, ўро ба ин андоза некӣ хоҳад буд ва ҳар ки дар зарбаи дувум бидушад, ўро бад- ин миқдор (камтар аз аввали) хубӣ хоҳанд навишт ва ҳар ки онро дар зарбаи савум бидушад, ўро ба миқдори камтар аз дувумӣ некӣ хоҳад буд».

(Муслим, ас-салом, 147; Абудовуд, ал-адаб, 162-163\ 5263).

Ҳамин тариқ, Расул (с) ҳатто дар куштани ҷаҳорпоён ва махлуқоти дигари зараровар, ки куштани он зарурат дорад, низ ба раҳму шафқат кардан меҳонд. Оё ин ҳама басанда нест, ки ҳадди волои эҳсон ва меҳрубонии эшон бишносем, ки каси дигаре наметавонад ба он даст ёбад? Эшон дар ҳеҷ ҳол мадҳу ситоишро хуш надошт. Ахлоқи воло ва камоли бандагӣ ўро аз ин амр бозмедошт. Бо як фурӯтанӣ ва хоксории бемисл дар ҳақшиносӣ ва сипоси неъматҳои илоҳӣ меғуфт: «Фаҳре нест». (Тирмизӣ, ал- манокиб, 1; Ибни Моҷа, аз- зуҳд, 237; Аҳмад, ҷ. 1, 5, 281).

Зеро мадҳу сано ва таърифу тавсифаке аз васоили болоравии кибру ғурури инсон ва саркашиву туғёни ўст. Муҳаммад (с), ки шарифтарин офаридаи Худованд аст, бо он ки Худованд васфаш карда, меғӯяд: «Тавре ки насоро Исо (писари Марям)- ро мавриди парастии қарор додаанд, маро мавриди парастии қарор надихед. Ҳаққо,

ки ман бандаи Худоям, пас, бигӯед: «Бандаи Худованд ва фиристодаи Ў». (Бухорӣ, ал-анбиё, 48; Аҳмад, қ. 1, 23).

Хусусияти бандагӣ дар сиришти ҳамаи инсонҳо вучуд дорад. Инсон метавонад ё бандаи ҳавову ҳавас, яъне хоҳишҳои нафсонӣ ва ё бандаи Худованди хеш бошад. Ва маҳз ҳамин бандаи Худованди хеш будан шахсро аз асорати бандагии нафс озод хоҳад кард.

Паёмбар (с) дар тамоми ҳолати зиндагӣ тавозун ва баробари ро ба камтарин вачҳе риоят накарда намонд. Ў дар ҳама ҷанбаҳои зиндагӣ намунаи олии инсоният аст ва бад- ин хотир, касеро ба поя ва манзалати эшон пайдо наметавон кард. Шахсиятҳои шинохта ва ё қаҳрамононе пайдо мешаванд, ки дар баъзе аз ҷанбаҳои зиндагӣ ба дастовардҳои бузурге ноил гардидау дар баъзеи дигар саҳме надоранд ва ё худ тавачҷӯе зоҳир накардаанд. Аммо Паёмбари Худо (с) ягона нафарест, ки ҳамеша ва ҳама ҷо дастболост ва имрӯз ҳам ҳеҷ як аз нобиғаҳои башарӣ натавонистаанд шахсияти ӯро такрор бикунанд. Худованд тамоми инсониятро аз маҷмӯи фазилат ва хусусиятҳои бархурдор намудааст, ки шояд онро дар муомила, ахлоқ ва ё бандагии Худованд мавриди истифода қарор надодаанд. Ба ибораи дигар, ҳамаи инсонҳоро аз ҳусну ҷамоли зоҳириву маънавӣ насибае ҳаст. Паёмбар (с) бо дарки маъсулият аз ин неъматҳои Офаридгор дар истифода ва қадриносии онҳо намунаи дигарон буд.

Бояд ёдовар шуд, ки Расули Худо (с) аҳамияти вежае ба намоз меод ва онро болотар аз ҳама медонист. Қисмати андаке аз шабҳо хоб мекарду бас. Дар бештари авқот ҷасади муборакаш бистару болинро намедид. Вақте мардум ҳама дар хоби ширини нимашаби мерафтанд, ӯ дар ҳоли сачда ба Парвардигори хеш буд ва селоби ашк аз ҷашмонаш ҷорӣ мешуд. Ҳатто дар лаҳзаҳои охири умр, ки беморияш басо хуруҷ карда буд, аз ҳуҷраи хеш берун мешуд ва ба андозаи тавоноияш намозро бо ҷамоат дар масҷид мегузорид. Абдуллоҳ ибни Шиххир (р) аз

худотарсӣ ва бо ҳузури қалб намоз гузоридани ӯ нақл карда мегӯяд: «Чун назди Паёмбар (с) омадам, эшонро дар ҳоле дидам, ки намоз мегузорид ва дарун- дарун мегирист». (Абудовуд, ас-салот, 156-157\ 904; ан- Насой, ас- сахв, 180).

Ба истиснои моҳи Рамазон ҳафта ва ё моҳе набуд, ки Расули Худо (с) дар он рӯзаи нафл нагирад. Дар ин маврид модари мӯъминон Оиша (р) мегӯяд: «Паёмбари Худо (с) ба дараҷае рӯза мегирифт, ки гумон мекардӣ ифтор надорад, вале чунон ифтор мекард, ки гӯӣ рӯза намедошт». (Бухорӣ, ас-савм, 52).

Паёмбар (с) рӯзҳои 13-ум, 14-ум ва 15-уми ҳар моҳ, шаш рӯзи моҳи шаввол, рӯзҳои 9-10 ё 10- 11-уми моҳи муҳаррамро рӯза мегирифт. Ҳамчунин рӯза гирифтани дар рӯзҳои душанбе ва панҷшанбеи ҳар ҳафта барояш одат буд.

Баробари нозил шудани ояти закот эшон мӯъминонро амр ба пардохтани закоти мол мекард. Ягон амри Расул (с) бидуни амалӣ гардидани он нахуст аз ҷониби ҳуди эшон набуд. Аз ин хотир, пеш аз он ки дигаронро амр ба пардохти закот кунад, худ дар ин кор намуна буд. Зиндагияш тибқи ин ояти илоҳӣ чараён дошт:

الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٢٤﴾

«Онҳое, ки ба ғайб имон меоранд ва намозро барпо медоранд ва аз он чи ба онҳо рӯзӣ додаем, нафақа мекунанд».

(Бакара- 3)

Баробари мадҳу ситоиши тоҷирони худотарс ва нафароне, ки моли худро дар роҳи Худованд нафақа мекунанд, дар мавриди фазилат ва хайри молҳои нафақашуда низ сухан мегуфт.

АРЗИШҲОИ ОСМОНБЌС

Паёмбар (с) ҳар чи аз неъматҳои дунё дар даст дошт, онро дар роҳи ризоияти Худованд нафақа мекард. Ин ҳислати хосаи эшон буд. Абузари Ғиффорӣ нақл мекунад, ки дар гармои Мадина ҳамроҳи Расули Худо (с) мерафтам, дар рӯ ба рӯямон кӯҳи Уҳуд намудор шуд ва эшон гуфт: Эй Абузар! Гуфтам: Лаббайк, эй Расули Худо (с). Гуфт: Дӯст надорам, ки мисли кӯҳи Уҳуд симу зар дошта бошам ва се рӯз бар он бигзарад ва диноре аз он дар даст дошта бошам, магар онро сарфи қарзе намоям, чуз он ки дар ҳаққи бандағони Худо бигӯям ин тавру он тавр». Пас, равон шуд ва гуфт: «Ба дурустӣ, ки дар рӯзи қиёмат онҳое, ки сарвати бисёр доранд, каммоятаринанд, магар касе ки бигӯяд: ин тавру он тавр» аз рости ҷаҳанн аз пушташ «ва ин тоифа бисёр каманд». (Бухорӣ, ар-риқок, 14; ал-истикроз, 3; Муслим, аз-закот, 32).

Гоҳо мешуд, ки Паёмбар (с) ду-се рӯз пай ҳам чизе нахӯрдаву нанӯшида рӯза мегирифт. Чун ёрон мисли ӯ рӯза гирифтани мешуданд, мегуфт, ки пай дар ҳам бе таому шароб рӯза нагиред. Онҳо ҳуди Паёмбар (с) -ро мисол меоварданд. Эшон мегуфт: «Ман монанди касе аз шумо нестам, ман таому шароб дода мешавам (яъне Худованд маро аз ғайб таом ва шароб медиҳад) ва ҳамин тавр аз рӯи раҳмат ва осон гирифтан ба ёрон онҳоро аз ин кор бозмедошт» (ал-Бухорӣ, ас-савм, 48).

Чун Мухаммад (с) пешво ва муршиди мост, ки ҳидоят ба сӯи растағориамон мекунад, мо бояд арзиш ва меъёрҳои пайравии худро аз эшон ба ҳубӣ донем. Нуктаи дигаре, ки дар ин маврид тавзеҳ ва тафсил меҷӯҳад, рафтор ва амалҳои Расули Худо (с) аст, ки ба ду қисмат мешавад: нахуст амал ва ҳолатҳое, ки танҳо ҳоси ӯст, дувум амал ва ҳолатҳое, ки муталлиқ ба тамоми мусалмонон аст. Ниғаҳдошти арзиш ва меъёрҳои дастаи аввал, ки танҳо ҳоси эшон аст, берун аз тавоноии мо

хоҳад буд. Зеро ин меъёрҳои осмонбӯс то дуриҳои дур рафтаву даст ёфтан ба он ҳатто аз тасаввури мо низ берун аст. Аммо меъёрҳои қисмати дигар, ки дар ҳадди тавони башар аст, бояд мавриди иқтидо ва пайравии ҳар яки мо қарор дошта бошад.

Бо он ки касе қудрати расидан ба дараҷаи Муҳаммад (с) - ро надорад, аммо дар пайравӣ аз роҳу равиши эшон метавонад дар дунёи кӯчаки худ «Муҳаммади дигаре» бисозад. Масалан, қаҳрамонони лашкари усмониро, ки ҳимоятгарони Ватан буданд, метавон бо номи «Муҳаммад» ё «Лашкари муҳаммадӣ» ёд кард.

Метавон миқдори молеро, ки чун закот пардохт мешавад, муайян сохт, вале миқдори амалеро, ки дар муқобили истеъдод ва имкониятҳои атонамудаи илоҳӣ иҷрои он бар дӯши мост, ҳисоб кардан басо душвор аст. Бад- ин хотир, дуо мекунем, ки то нафаси охир ба андозаи тавони ҳеш воҷиботи бандагии худро адо намоем. Дар ин росто беҳтарин тарозу ва мизон барои муайян намудани тавони мо мизони ансор ва муҳочирон аст, ки аз сарчашмаи таълимоти бузурги Паёмбар (с) об хӯрда буданд. Ин родмардони роҳи Ҳақ барои адои шукри неъмате, ки Худованд онҳоро ато карда буд, ҳатто то Чину Самарқанд ва ақсои олам сафар доштанд ва дар нашру таблиғи ин дину оини осмонӣ дар саъю кӯшиши эшон камтарин малол ва хастагӣ роҳ намеёфт.

Қисми савуи

- 1. Ахлоқи волои Расуи (с)*
- 2. Пайравӣ бо муҳаббат ва қилбастагӣ ба Расуи акрам(с)*
- 3. Оинаи ахлоқ ва муҳаббати Пайёмбар(с)*
- 4. Муҳаббати саҳрбагон бар Расуи Худо(с)*
- 5. Дуруду салом бар Муҳаммад(с)*

ҚИСМИ САВУМ

АХЛОҚИ ВОЛОИ РАСУЛ (С)

Саҳобাগони киродро даст дода буд, ки аз ин чашмаи файзбори илоҳӣ- шахсияти беназири Паёмбар (с) бо тамоми имконот сероб гарданд. Барои расидан ба дараҷоти ахлоқи волои ин родмардон моро нахуст тозагӣ ва сафои қалб мебояд, зеро ояти зерини қуръонӣ аз намунаи олии башар ҳарфзадаву мефармояд:

الَّذِينَ ءَامَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ

الْقُلُوبُ

«Ба дурустӣ ки барои шумо – барои касе, ки (савоби) Худо ва рӯзи охирро умед дорад ва Худоро бисёр ёд мекунад, дар рафтори пайгамбари Худо иқтидони писандидае ҳаст».

(Ахзоб- 21)

Тавре ки ояи мазкур хабар медиҳад, хостани дидори Худованд ва рӯзи охир ва бисёр зикр намудани Парвардигор зинаҳои муҳимест, ки барои пайравӣ аз роҳи Расули Худо (с) нахуст бояд онҳоро тай кард.

Мусаллам аст, ки ибодатҳо ба хотири ниғаҳдошти доимии имон дар вақтҳои муайян адо карда мешаванд. Яъне ҳар лаҳзаи умри инсон бо ибодат ва дарёфти хушнудии Худованд сипарӣ мегардад. Аз ин ҷо бармеояд, ки мӯъмин ҳамеша бо ёди Офаридгори хеш аст. Ё Худовандро пайваستا ёд мекунад ва меҳонад, то бо муҳолифатҳои нафси хеш ва васвасаҳои шайтон муқовимат карда тавонад ва бад- ин васила лаҳзае аз Офаридгори худ ғофил набошад. Аз ин хотир, Худованд дар Китоби азимушшаъни хеш мефармояд:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا

“Эй мӯъминон, Худоро ба ёд кардани бисёр ёд кунед”.

(Ахзоб- 41)

فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ

كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٠﴾

«Ва чун намоз тамом карда шавад, дар замин пароканда шавед ва аз фазли Худо талаб кунед ва Худоро бисёр ёд кунед, то бошад ки растагор шавед». (Қумъа- 10)

Ояти мазкур миқдои ёдкарди Худовандро мушаххасан тавзеҳ надода, зеро зикри Офаридгори бузургро бо теъдоди муайян наметавон мушаххас кард (ҳар коре, ки ҳадду андозаи он муайян нест, ба хотири расидан ба ҳадаф хоҳад буд ва метавон то дараҷаи охир ба адои он пардохт). Пас, ҳар касе ки мехоҳад, бандаи комили Худованди хеш бошад, дар ҳар лаҳза ба андозаи имкон ва тавоноияш пайванд бо ёди Парвардигори худ бимонад.

Ва дар ояти дигар низ Худованд ин нуктаро чунин ёд намуда:

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ

الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا ﴿٢١﴾

«Онон, ки имон оварданд ва дилхояшон ба ёди Худо ором мегиранд. Огоҳ шав: дилхо ба ёди Худо ором мегиранд». (Раъд- 28)

Ҳадафаз зикри Худованд танҳо ба такрор бурдани номи ӯ нест. Ёди Худо бояд аз самими қалб, маркази эҳсоси инсон сурат бигирад, то банда ҳангоми зикри Офаридгори хеш лаззати воқеии онро эҳсос намояд. Дар натиҷаи ёди Худо ва ҷойгузин шудани муҳаббати ӯ дар дили банда тамоми бемориҳои рӯҳу ҷисми инсон шифо

хоҳанд ёфт, зангу кудуратҳои дил шуставу он молмоли нури Ҳақ ва инсон ҳар лаҳза ба асрори илоҳӣ ташнатар хоҳад шуд. Вақте ҳар зарбони дил бо ёди Худо пайванд ёфт, нийят ва амали банда қадру арзиши воле пайдо хоҳад кард. Тавре ки расули Худо (с) дар ҳадиси мубораки хеш мефармояд: «Нишонаи дӯст доштани Худованд, дӯст доштани ёди Ёст». (Байҳақӣ, шуъаб, 1, 367; ас- Суютӣ, ҷ. 2, с. 52).

Ошиқони дилбохта лаҳзае аз ёди маъшуқи хеш фориғ нахоҳанд буд. Номи маъшуқ пайваста вирди забон ва дар аъмоқи дили эшон аст. Пас, ҳар ки мехоҳад лаззати ҳаловати имонро бичашад, қалбаш лаҳзае аз ёди Худо фориғ набошад ва дар ҳама ҳол зикри Парвардигори хеш кунад. Ҳамчунин дар ҳикмати офариниши коинот амиқ биандешад ва бигӯяд:

الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَمًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ

السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَطْلًا سُبْحَنَكَ فَقِنَا

عَذَابَ النَّارِ ﴿١٩١﴾

«Ононе, ки Худоро бар пой истода ва нишаста ва ба паҳлӯи хеш хуфта ёд мекунанд ва дар офариниши осмонҳову замин тааммул мекунанд (мегӯянд): «Эй Парвардигори мо, инро беҳуда наофаридай, покӣ Турост, пас, моро аз азоби оташ ниғаҳ дор». (Оли Имрон- 191).

Аммо дилҳое, ки аз ёди Худо ғофиланд ва лаззати имонро намедонанд, ба ҳақиқати ин амр намеандешанд. Худованд соҳибони онро чунин васф кардаву мегӯяд:

أَفَمَنْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَىٰ نُورٍ مِّنْ رَبِّهِ ۗ فَوَيْلٌ

لِلْقَسِيَةِ قُلُوبُهُمْ مِّنْ ذِكْرِ اللَّهِ ۗ أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢٠٠﴾

«Оё касе, ки Худо синаи ӯро барои дини Ислом қушода кардааст, пас, ӯ аз чониби Парвардигораш бар равшанӣ бошад, (монанди сахтдилон аст)? Пас, вой бар онон, ки дилҳояшон аз ёд кардани Худо сахт аст! Онҳо дар гумроҳии зоҳиранд».

(Зумар- 22)

Тавре ки аз ояти мазкур бармеояд, ҳар ки аз ёди Худо дур гардад, арзиши инсонии хешро низ аз даст хоҳад дод. Пас, метавон хулоса кард, ки барои пайравӣ аз Расули акрам (с) ва ба таври шоиста истифода кардан аз таълимоти эшон бояд дили инсон моломоли муҳаббати илоҳӣ, софу беолоиш аз ҳавову ҳавас ва дилбастагии дунё, ороста бо орзуву умеди дидори Худованд ва рӯзи ҷазо ва пайванд бо ёди Ӯ бошад.

ПАЙРАВИ БО МУҲАББАТ ВА ДИЛБАСТАГИ БА Ӯ.

Самара ва ҳосили ишқу алоқаи воқеӣ ба Набии Худо (с) худро баробар ба хоки қадами ӯ доништан ва бо чону дил пайравӣ кардан аз суннати эшон аст. Зеро шахсияти нотақрори Расул (с) барои насли башар раҳмати бемунтаҳо ва абадист. Ояи зерини қуръонӣ дар васфи қалби пур аз меҳру муҳаббати беандоза доштани эшон нисбат ба мӯъминон мефармояд:

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ

عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ

«Ҳамоно пайғамбаре аз худӣ шумо ба шумо омадааст, ранҷи шумо бар вай душвор аст, бар ҳидояти шумо ҳарис аст, ба мӯъминон бахшояндаи меҳрубон аст». (Тавба- 128)

Абдуллоҳ ибни Масъуд дар тавзеҳи ин нукта ҳадиси зеринро ёд кардаву мефармояд, ки Паёмбар (с) моҳе қабл аз реҳлати худ ба сафари охират моро аз вафоти хеш хабардор кард. Чун хабар аз фироқи эшон шунидем, дар хонаи модарамон Оиша (р) ҷамъ омадем. Эшон ҷашм ба сӯи мо кард, ашк дар дидагонаш ҳалқа зад ва гуфт: «Хуш омадед, таҳният ва раҳмати Худованд бар шумо бод. Худованд шуморо паноҳ диҳад. Худованд шуморо пирӯз гардонад, поя ва мақоми шуморо баланд бардорад, ҳидоятатон кунад, рӯзиятон расонад, тавфиқатон диҳад, бароятон салом ва дуруд бифиристад. Шуморо васият ба худотарсӣ мекунам ва ба паноҳи Худованд месупорам». (Табаронӣ, ал- Авсат, ҷ. 4, 208; Абунаъим, Ҳиялат-ул-авлиё, Бейрут, 1967, ҷ. 4 168).

Дар ҳақиқат, Паёмбари Худо (с) пешво ва муршидест, ки бо ахлоқи олий ва рафтору гуфтораш тамоми инсониятро шефтаи худ кард. Эшон бузургтарин ва сангинтарин машаққатҳоро паси сар намуд ва дар баъзе ҳолат ҷони худро дар хатар мениҳод, то умматаш ҳидоят ва раҳмат ёбад, то ҷое ки Худованд дар Қуръони карим фармуд:

فَلَعَلَّكَ بَنِعْجٌ نَفْسَكَ عَلَىٰ ءَاثَرِهِمْ إِن لَّمْ يُؤْمِنُوا بِهٰذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا ﴿٦﴾

«Пас, магар ту – агар ба ин сухан имон наоранд – аз ҷиҳати андӯх дар пай онҳо нафси худро кушанда ҳастӣ?». (Каҳф- 6)

Дар ояи дигар низ ин нуктаро таъкид карда мефармояд:

لَعَلَّكَ بَنِعْجٌ نَفْسَكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٢٢﴾

«Шояд ту, эй Мухаммад, – ба сабаби он, ки мӯъмин намешаванд – ҳештанро ҳалоккунанда бошӣ».

(Шуъаро; 3)

Оёти мазкур далолат ба он дорад, ки Паёмбар (с) ба имон овардани тамоми инсоният дар рӯи замин бисёр ҳарис буд ва меҳост бо раҳму шафқат ба уммати хеш онҳоро аз азоби дӯзах раҳо кунад. Аз ин хотир, мо бояд дар муқобили ин меҳру муҳаббати бузурге, ки эшон нисбат ба уммати хеш дошт, биандешем, ки онро чи гуна посух хоҳем гуфт.

Дар ҳақиқат, арзиши муҳаббати мо нисбат ба Паёмбари Худо (с) дар пайравӣ аз Қуръон ва суннати эшон, дарки ҳолати ӯ падидор хоҳад шуд. Саҳобагон, ки дӯстдори Расули Худо (с) буданд ва дар роҳи ӯ чони хешро дареғ намедоштанд, ӯро чи гуна дар ҳама ҳолат дарк мекарданд? Чи гуна ҳолашон монанд ба ҳоли Расули Худо (с) мешуд? Чи гуна ахлоқи Паёмбар (с) дар зиндагии онҳо асар карда буд? Мо кучову онҳо кучо? Пас, моро зарур аст, ки муҳаббати худро дар ин мизон бисанҷем ва дилҳои худро бо дилҳои онҳо қиёс кунем, тавре ки ҷисми худро бо оби замзам шустушӯ медиҳем, нафси хешро аз хатову тақсир соф намудаву онро ба пазириии ахлоқи ҳамидаи эшон омода созем ва бад-ин васила дар пайравӣ аз ҳаёти Набии Худо (с) зиндагии маънавие ба сар бубарем. Зеро асрори наздик шудан бо Парвардигор маҳфуз дар он аст, ки ба Китоби Худо ва суннати Паёмбар (с) бо қалби салим ва холисона пайванд дошта бошӣ. Ба ибораи дигар, масъалаи пайравӣ аз суннати Паёмбар (с) тавре ки бозгӯи муҳаббати инсон ба Парвардигор ва Расули Ёст, дар баробари он беэътиной дар ин маврид ифодагари буғзу бадбинии муҳолифони ин ҳидояти олий хоҳад буд. Зеро муҳаббати Илоҳӣ дилҳоро зиндаву бедор, бархурдор аз неъматҳои офият ва дар роҳи хайру савоб устувор мегардонад. Муҳаббат ва бадбинӣ - ин ду самти муҳолифи ҳамдигар бошанд дар як дил ҷой намегиранд. Пас, ҳар диле, ки аз якеи ин ду хислат эмин монд, аз дувумӣ саршор хоҳад буд. Чаро ки фосилаи миёни муҳаббат ва бадбинӣ аз замин то осмон аст.

Шоир Камол адиб Куркчу Ўғли дар абёти зерини худ, ки дар танбеҳи мӯъминони дур аз муҳаббати Муҳаммад (с) ва ғофил аз суннати эшон сурудааст, оварда:

Во дареғ! Во дареғи оне, ки дур аз раҳмати Паёмбар (с) монда,

Ҳаққо, ки ў бо ғафлату нодонӣ ҳар ду ҷаҳонро бохтааст.

Оре, дареғу афсӯс ба касе ки аз раҳмати Муҳаммад (с) бенасиб мондаву аз беҳабарон ва бохтагони дунёву охират гардида.

Паёмбари Худо (с) аз рафтори ин тоифа ҳеҷ тааҷҷубе надошт. Эшон бо тамоми ҷаҳду кӯшиш онҳоро ба сӯи растагорию ҳидоят меҳонд, аммо дар посух ўро таҳқир ва сангсор мекарданд. Расули Худо (с) боз ҳам дар ҳаққи онҳо дуои хайр мекард ва барояшон газанде раво намедошт. Боре Зайд ибни Ҳориса ба эшон гуфт: Эй Расули Худо (с), ин қавм туро беш аз ҳад ранҷ медиҳанд, ҳоло дар ҳаққи онҳо дуои баде намекуни? Паёмбар (с) чун ҳамеша боз ҳам онҳоро дуои хайру салоҳ мекард, зеро Худованд эшонро на ба хотири ҳалокати мардум, балки раҳмате барои оламиён фиристода буд.

Оё касе назири ин муҷассамаи бузурги раҳму шафқат, қуллаи олии сарсупурдагӣ, рамзи вафодории нотакрорро дидааст? Батаҳқиқ, башарият дар шахсият ва паёмбарии Муҳаммад (с) пешво ва ҳидоятгари ормонии ҳешро дарёфт, ки ҳамагонро раҳнамунӣ ба олами боло кард. Аз ин ҷост, ки ҳар ки пас аз саодати ҳамзистӣ дар замони Расул (с) ва огоҳӣ аз таълимоти эшон боз ҳам дар рӯзгори дур аз инсонияти ҳеш боқӣ монд, нисбат ба ақвоме, ки қабл аз беъсати Паёмбар (с) умр ба сар мебурданд, масъулияти бештареро ба дӯш хоҳад дошт. Аз ин нуктаи назар азбаски инсоният имрӯз низ мувоҷеҳи султай нафс ва худхоҳист, ниёзи бештаре ба таҷдиди дубораи шахсияти намунавие мисли Паёмбар (с) дорад.

Дар қарнҳои тилои таърихи инсоният таъсири шахсиятҳои фарҳефтаи мӯъмин ва солах, ки меросбарон ва пасовандони арзандаи Расул (с) буданд, басо бузург аст. Ин родмардон низ бо пайравӣ аз пешвои худ тавонистанд чеҳраҳои мисолие ба ҷомеаи хеш эҳдо намоянд. Имрӯз ҳақиқати талху андӯхбори рӯзгори маънавии мо боз ҳам гиреҳ бар он меҳурад, ки дар ҷомеаи имрӯзи уммати ислом зуҳури ин гуна шахсиятҳо ва чеҳраҳои мисолӣ басо ба нудрат ба назар мерасад. Бори дигар таъкид бояд кард, ки мо-уммати исломро зарур аст, то дубора ба дараҷаи гузаштагони бузурги хеш, он қаҳрамонони роҳи имон, пайравони воқеии Мухаммад (с), ки бо дили пур аз ҷӯшу хурӯши қаҳрамонӣ шахсиятҳои намоёне ба ҷомеа эҳдо намудаду назирашонро таърихи башар дар ёд надорад, бирасем, ба фармудаҳои онҳо гӯш фаро диҳем, эҳсос ва дарку фаҳми худро омода ба истиқболи олами рӯҳии эшон намоем, хуб донем, ки ин бузургон чи муносибате бо ин дунёи фонӣ доштанд ва барои кашфи роҳи саодати башарият аз неъматҳои илоҳӣ, мисли ақлу идрок, рӯҳ, молу сарват ва таслим ба ҳақиқат чи сон истифода карданд.

АСРИ ХУШБАХТӢ

(асре, ки дар он Паёмбар (с) ва саҳобагони киром умр ба сар бурдаанд): Оинаи ахлоқ ва муҳаббати Паёмбар (с).

Таъсири таълим ва тарбияи Расули Худо (с), чи дар зоҳир ва чи дар ботин ҷавҳаре буд, ки ҷомеаи ваҳшатзадаи дур аз арзишҳои зиёди ҷавҳари инсониро дар як фосолаи кӯтоҳи вақт табдил ба ҷомеаи пешрафта ва шукуфоӣ замоне кард, ки ҳатто тасаввур кардани он имкон надошт. Ин ҷомеа то ҳол боиси раҳи таърихи башар аст ва он, бешак, ҷамъиятест, ки дар он ёрони Паёмбар (с) умр ба сар мебурданд. Расули Худо (с)

насли саҳобаро таҳти парчами як дину оин, аҳкоми шаръӣ ва тамаддуни ягона муттаҳид сохт ва ба камол расонид. Тарбияи олии Паёмбар (с) ин мардуми дур аз адабу таълим ва парвардаи замони ҷоҳилиятро табдил ба аҳли тамаддун ва ин қавми ваҳшатзадаву номвар ба кушторро мубаддал ба инсонҳои солеҳ ва аҳли маданият кард. Басо ашхоси нодону бадкирдор дар мактаби Паёмбар (с) соҳибони салоҳу тақво гардиданд, ки баъд аз ин дар партави ишқу алоқа бо Худо ва тарс аз ӯ зиндагӣ доштанд. Ин ҷомеаи ғарқа дар гирдоби ҷаҳолат, ки дар дарозии таърихи мавҷудияти хеш лоақал як симои барҷастаи таърихиеро натавонист ба камол расонад, акнун шоҳиди он буд, ки дар партави рӯҳонияти Расул (с) ва таълимоти ӯ шумораи зиёди родмардони башар бо сифоти олӣ ва сутуда парварида мешаванд ва чун машғали илму ирфон имон ва файзи неъматҳои илоҳиро ба шаш сӯи олам мебаранд. Ҳамин тариқ, нуре, ки Худованд онро дар саҳрои торики араб падид овард, абадиятро таҳти сояи худ фаро гирифт ва барои тамоми инсоният мизони ҳақиқат ва адолатро барпо кард ва бад-ин васила, рисолати офариниши Мухаммад (с) амалӣ гардид.

Насле, ки Паёмбар (с) онро дар канор парварид, тавонист бо нерӯ ва иқтидори бузурги ҷисмониву равонии хеш ҷомеаи солимеро барпо намояд. Он аср, аз ростӣ, асри тафаккур ва андешаи амиқ, асри маърифати воқеии Ҳақ ва шинохти Расул (с) буд. Ёрони Паёмбар (с) тавонистанд андеша ва тасаввуроти худро дар асоси тавҳид ва яктопарастӣ ба роҳ монда, аз қайду бастагӣҳои ин дунёи фонӣ дилҳои худро раҳо созанд ва лаззати воқеии имонро бичашанд. Барои ин чехраҳои тобони аср неъматҳои дунё на чун асли ҳадафва ғояи зиндагӣ, балки чун василаи расидан ба он хидмат доштанд. Сарчашмаи асосии корашон ба даст овардани хушнудии Худованд ва хидмат барои дигарон буд. Онҳо бо сарсупурдагӣ ва

чоннисорӣ дар роҳи Ҳақ қаҳрамониҳои зиёде рӯи кор оварданд, ки барои шахсияти мусалмон бисёр омӯхтанист. Чунин омада, ки яке аз нафароне, ки ба ҷамъ овардани ҳадис машғул буд, дар талаби як ҳадиси Паёмбар (с) моҳе дар сафар мегашт, аммо ба хотири аспашро фиреб додани ровӣ он ҳадисро қабул накарда бозгашт.

Бардошти ёрон аз Паёмбар (с) ин буд, ки онҳо дар тамоми ҳолат худро ба пешвои хеш монанд мекарданд ва акнун маърифат ва шинохти Худоро аз наздик ҳосил карда буданд. Дар партави ин ду бардошт саҳобагони киром шахсияти худро аз ҳама ноҷӯриҳо шуставу онро бо тамоми хайру хубӣ зинат доданд. Барои онҳо мафҳуми тозаии Ҳақ, коинот ва ҳуди эшон кашф гардид. Монанди инъикоси нури офтоб дар оина ҳадафи асосии саҳобагон боз ҳам ҳоли худро шабеҳ ба ҳоли пешвои худ кардан буд.

Вусъат ва паҳнои он давлати хурди исломӣ, ки дар Мадина бунёд ёфтаву дар оғоз тақрибан беш аз чаҳорсад хонаводаеро фарогир набуд, дар фосилаи даҳ сол то Ироқ ва Фаластин расид ва ҳангоми вафоти Паёмбар (с) он дар ҳоли муҳориба бо империяи бузурги Рум ва Форс қарор дошт.

Бо ин ҳама табаддулотҳое, ки дар қаламрави зиндагии ёрони Паёмбар (с) ба вуқӯъ пайваст, роҳу равиш, муставои зиндагӣ ва ҳоли эшон дар ибодат мисли он, ки қабл аз даҳ сол ҷараён дошт, сурат мегирифт. Ҷомеаи ёрони Паёмбар (с) меъёри зиндагиеро, ки поя бар айшу тараб ва ҳалокат дорад, наменинохт. Эшон ҳамеша бо дарки ин нукта умр ба сар мебарданд, ки фардо қароргоҳи нафс қабри тангу торик хоҳад буд. Ба ин хотир, аз захира кардани неъматҳои дунё ва беш аз ҳад мутааллиқ будан ба он худдорӣ менамуданд, онро танҳо ба хотири тақмили имон ва лаззати он, чун василаи ҳидоят ва хушбахтии инсоният ба кор мегирифтанд.

Яке аз омилҳои асосии ба зудӣ интишор ёфтани

ислом ва чун рӯшании субҳ босуръат паҳн гардидани ин нур байни ҷомеаҳои зулматзада ва гирифтори истеъмор таҷассуми комили ин дин дар шахсияти ин мардони Худо буд, ки ҳар кучое мерасиданд, рафтору кирдор ва гуфторашон ҳақиқати динашонро бозгӯ мекард. Зеро онҳо- хосагони Расул (с), беш аз ҳама мӯъминони дигар пайванд бо ибодат, садоқат, адолату ростӣ, ғановати қалб ва нури рисолат буданд ва ба тамоми офаридаҳои рӯи замин нигоҳи пур аз меҳру муҳаббат доштанд. Худованд ва Паёмбари Ў (с) дар мағз-мағзи дилу ҷонашон ҷой гирифта буд. Аз ин рӯ, ин ҷомеаи бесаводе, ки аз хондану навиштан баҳрае надошт, ба қуллаи олии тамаддуни башарӣ даст ёфт. Саҳобагон ҳамеша гӯш ба ин нидои дили худ медоданд: Худованд аз мо чӣ талаб дорад? Чи гуна рафтор бояд кард, то хушнудии Ў ба даст ояд? Расули Худо моро чи гуна дидан меҳаҳад? Эшон замон ва фазоеро сохта буданд, ки дар он инсоният иззат ва мақоми шоиста дошт. Нафси онҳо аз бадиҳои нафси аммора раҳо ёфтаву пайваста машғули ҷустуҷӯ, таҳқиқ ва ислоҳ мешуд. Шахсияташон бошад аз бадавият ва ваҳшоният ба ғариштаҳӯӣ расида буд.

Имом ал- Қуроқӣ, яке аз донишмандони усули шариати исломӣ, ки дар соли 684х. аз олам даргузашта буд, фармуда: «Агар Паёмбари Худоро (с) ба ҷуз ин насл, ки дар канор парварда мӯъҷизаи дигаре набуд, худ барои исботи паёмбарии ӯ кифоят мекард». Зеро ҳар кадоме аз ёрони Мухаммад (с) тарҷумони зиндаи Китоби Худо, қуллаи баланди фаҳму биниш, мисоли олии арзишҳои инсонӣ буданд, ки дар замони худ тавозуни ақлу дилро нигоҳ медоштанд, то шахси мӯъмин ба дараҷаи камолоти худ бирасад ва андешаи гиро, қаҳрамониву рӯҳоният дар он реша гирад. Саҳобогони киrom хуб дарёфта буданд, ки дунё барояшон ҷои имтиҳоне беш нест, зеро дилҳояшон қудрат ва бузургии илоҳиро ба ҳадди камол шинохта буд. Ин бузургмардон ба гӯшаву канори дуродури олам то Чину

Самарқанд ва Андалус сафар доштанд, то мардумро аз фармудабу боздоштаҳои Худованд огоҳ созанд. Шабҳояшон мубаддал ба рӯз ва зимистонашон табдил ба баҳор шуда буд. Тафаккурашон нисбат ба офаридаҳои Худованд ва муҳити атроф фаротар рафтаву низоми зиндагияшонро дар асоси ризоияти Парвардигор ба роҳ монда буданд. Раҳму шафқат ва тавоноии эшон дар масъалаи дарки Ҳақ дигар ба авҷи аълои худ расид. Беҳтарин лаҳзаҳои пур аз шодиву фараҳи зиндагӣ барояшон замоне махсуб меёфт, ки дар он рисолати тавҳид ва яктопарастиро ба мардум расонида бошанд. Чи аҷиб аст ҳоли он саҳобае, ки қонаш дар айни раҳти сафар бастан аз ин дунёст ва ӯ меғӯяд: «Ҳанӯз чанд фурсате дорам, ки дар он метавонам даъват ба Ҳақро идома диҳам». Агарчи ин мард дар лаҳзаҳои охири зиндагӣ қарор дорад, ҳанӯз қалбаш пур аз умеду орзуст.

Ҳамин тариқ, саҳобাগони киром бо Қуръон ва тибқи низоми Қуръон зиндагӣ доштанд ва дар партави ин гуна рӯзгор қаҳрамоноҳои бемисле зоҳир намуданд, ки назирашро таърихи башар дар ёд надорад. Агарчи ба азобу шиканча ва гирифториҳои зиёде мувочех мешуданд, меъёр ва арзишҳои зиндагияшон ҳамоно тағйир намеёфт. Эшон барои таҳқиқи рисолати хеш, ба хоҳири он ки дар сояи оёти Парвардигорашон ҳаёт ба сар бубаранд, гоҳо молу сарват, хонаву дари худро низ тарк карда буданд. Ҷоннисориҳои ёрон дар ин самт басо зиёд аст.

Дар дили ёрон оташи шавқу рағбати омӯзиши Китоби Худо ва омӯзиши зиндагӣ тибқи оёти он аланга мезад, ки ҳатто дар лаҳзаҳои душвор ва пур аз хавфу хатар низ хомӯш намешуд. Ин корнамоии Аббод ибни Бишр дар яке аз муҳорибаҳост, ки Паёмбари Худо (с) ба ҷое фуруд омад ва гуфт: «Кист, ки имшаб моро муҳофизат намояд?» Марде аз муҳочирон бо номи Аммор ибни Ёсир ва марде аз ансор Аббод ибни Бишр аз ҷо бархостанд ва

гуфтанд: Эй Расули Худо (с), мо муҳофизат хоҳем кард. Паёмбар (с) эшонро амр кард: «Пас, ба гарданаи ин кӯҳ фуруд оед». Ҳамагӣ ба водӣ фароманд. Вақте ин ду нафар ба ҷои муқарраршуда поён омаданд, марди ансорӣ ба муҳочир гуфт: «Қадам фурсате бароят муносиб аст, то туро кӯмак намоям, аввали шаб ё охири он?» Муҳочир гуфт: Аввали он. Пас, марди муҳочир дароз кашиду ба хоб рафт. Марди ансорӣ бархост ва ба намоз истод. Марде омад, вақте ансорӣ ба ӯ нигарист, дарёфт, ки ниғаҳбони қавм аст, пас ӯро тире зад ва андаке рост истод, боз тире ба сӯи ӯ кушод ва андаке рост истод, бори сеюм тире ба сӯи ӯ андохт ва пас аз он ба рукӯъ ва сачда рафт. Пас аз он ҳама рафиқи худро бедор кард ва худ ба зудӣ аз ҷо ҷаҳид. Чун он мард ин ду (муҳочир ва ансор) –ро дид, дарёфт, ки ӯро аз чизе огоҳ мекунанд. Вақте марди муҳочир ба ашки чашмони ансорӣ назар кард, гуфт: Субҳоналлоҳ, магар бедорам накардӣ? Ӯ гуфт: Сураеро қироат мекардам (он сураи Қаҳф буд), дӯст надоштам, ки онро то ба поён наорам, қироатамро қатъ намоям. Вақте ӯ ба тирандозӣ идома меод, ба рукӯъ рафтам ва туро нишон додам. Қасам ба Худо, агар масъулиятеро, ки Паёмбари Худо (с) ба дӯшам гузошта буд, аз даст намедодам, пеш аз он ки қироати он сураро қатъ созам ё ба поён оварам, ҳаққо ки нафсамро қатъ мекард (Абудовуд, ат- таҳора, 78\198; Аҳмад, ҷ. 3, 344; Байхақӣ, Далоил-ун- нубувва, 3, 495; Ибни Ҳишом, ҷ. 3, 2194, Воқидӣ, ҷ. 1, 397).

Тавре ки ёд кардем, меҳвари зиндагии саҳобагони киром Китоби Худо буд. Ҳар ояте ки нозил мешуд, барои эшон гӯё дастурхони пур аз нозу неъмате буд, ки аз осмон фуруд меомад. Онҳо бо тамоми ҳастӣ ҷаҳду талош меварзиданд, то ин Китоби осмониро аз бар намоянд ва бо беҳтарин сурат мутобиқи аҳкоми он зиндагӣ кунанд. Беҳтарин мисоли муҳаббат ва дилбастагии онҳо ба Қуръон ва корнамоиҳои эшон ин аст, ки саҳобагон розӣ

бар он буданд, ки пораҳои ҳифзкардаи худро аз ин Китоб Ҳангоми издивоҷ ба ҳайси маҳр бипардозанд. (Бухорӣ, ан-никоҳ, 6, 32, 35; Ҷазоил-ул-Қуръон, 21, 22; Муслим, ан-никоҳ, 76).

Ёрони Паёмбар (с) шабхоро ба бедорхобӣ по медоштанд, саҳаргоҳ ба зикру вирд мепардохтанд ва тиловати Қуръонро аз раҳти гарму нарми хоб афзал мешумориданд. Ҳатто агар касе шабонгоҳ аз назди хонаи онҳо мегузашт, садои хониши Қуръон ва вирди эшон чун садои занбӯри асал ба гӯши ӯ мерасид.

Расули Худо Қуръонро бо тамоми ҷанбааш ба саҳобогон таълим меод. Ходими эшон Анас ибни Молик нақл мекунад, ки рӯзе Абутолиб Паёмбар (с)-ро дар ҳоле ёфт, ки рост истодаву ба ёрон Қуръон меخوانд ва дар шикам пораи санге баста буд, то бо он худро аз ранҷи гуруснагӣ раҳо созад.

Шуғли ёрони Паёмбар (с) омӯзиш ва дарки Қуръони карим ва кори писандидаи эшон замзамаву ба тақрор ёд кардани хутбаҳо буд (Абунаим, ал-Ҳилия, ҷ. 1, 342).

Чун саҳобогони киём дар ҳама қор пайрави воқеи Расули Худо (с) буданд, Мадинаи мунаввара дар ниҳояти қор пур аз донишмандону ҳофизони Қуръони карим гардид. Ҳамин тариқ, асри хушбахтӣ ба ҳама асри дигаре шабоҳат надошт.

Агар тамоми донишмандони илми фалсафа, ҷомеашиносӣ, инсоншиносӣ, илми тарбия, равоншиносӣ аз ҳама гӯшаву қанори дунё гирди ҳам оянд, метавонистанд ҷомеаи кӯчаке, ки ин ҳама сифатҳои ҷомеаи асри хушбахтиро дошта бошад, барпо наоянд? Бешак, не. Зеро онҳо имкон надоштанд, ки ҳатто ба поёнтарин дараҷоти он ҷомеаи инсонӣ даст ёбанд. Масалан: «Мадинаи фозила»-и Форобӣ, ки дар он ҷомеаи ормонии Форобӣ тасвир ёфта буд, ҳамчун лаззати таъми ширин танҳо дар даҳонҳо монд.

МУҲАББАТНОМАҲО БА РАСУЛИ ХУДО (С)

Паёмбар (с) сарчашмаи муҳаббат ва раҳмате буд, ки назир надост. Сарчашмае, ки башариятро ба баҳри бекарони муҳаббати Худованд мекашид, зеро дӯст доштани эшон аз дӯст доштани Худованд, итоати эшон аз итоати Худованд, исён ва саркашӣ аз фармудаҳои эшон аз исёни Худованд аст, ки дар ин маврид Парвардигор дар Китоби худ мефармояд:

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ

غَفُورٌ رَحِيمٌ

«Бигӯ: «Агар Худоро дӯст медоред, пас маро пайравӣ кунед, то Худо шуморо дӯст дорад ва гуноҳони шуморо бароятон биомурзад ва Худо Омурзандаи Мехрубон аст».

(Оли Имрон- 31)

Ҳамчунин дар калимаи тавҳид низ пас аз ҷумлаи «Ло илоҳа илла-л- Лоҳ» (Нест худое ба ҷуз Аллоҳ) омада «Муҳаммадун Расулу-л-Лоҳ» (Муҳаммад фиристодаи Аллоҳ аст). Ҳар калимаи тавҳид ва ҳар дуруд ба Паёмбар (с) асоси муҳаббат ва наздикӣ бо Худост. Саодати дунёву охират, ҳар футӯҳоти маънавӣ бо муҳаббат ва дӯстдории Расул (с) амалӣ хоҳад шуд. Аз ин хотир, роҳи ягонаи расидан ба зоти илоҳӣ ҳамоно бо дӯстдорӣ ва пайравии Расули акрам (с) ба даст хоҳад омад.

Ба дурустӣ ки намунаи олии ин сифатҳо, мисли: рӯҳоният дар ибодат, нармӣ дар муомила, ахлоқи воло, меҳрубонии дил, фасоҳати забон, эҳсоси нозук, тафаккури амиқ боз ҳам Расули Худо (с) буд. Мавлоно Румӣ чи хуб мефармояд:

Биё, эй дил, ки иди ҳақиқӣ расидан ба Муҳаммад

(с) аст

Зеро нури дунё аз нури ҷамоли вучуди мубораки
ӯст.

Аз ин ҷо бармеояд, ки василаи ягона барои дарёфти хушнудии Худованд ва даст ёфтан ба муҳаббати ӯ ҳамоно пайравии рӯзгори намунавии Расули акрам (с) хоҳад буд. Бад- ин маънӣ, ки ҳар ки дар ибодат ва рафтору кирдор пайрави суннати Муҳаммад (с) нест, наметавонад инсони комил бошад ва саодати ҳақиқиро дар дин ба даст оварад. Зеро Офаридгор намунаи инсони комилро, ки дар барномаи ташаккули шахсият дар ислом тарҳрезӣ шуда, дар симои Муҳаммад (с) қарор дод ва эшонро намунаи беҳтарини башар офарид. Ин итоат, яъне итоати Расул (с) то ҷое муҳим аст, ки Худованд онро шарте барои муҳаббати бандагонӣ худ қарор дода. Бешак, ин иззат ва мақоми банда бо дӯст доштани Паёмбар (с) аз самими қалб ва даст ёфтан ба дунёи дили ӯ оғоз хоҳад шуд. Зеро Худованд дар мавриди пайравии Паёмбар (с), ки намунаи барҷастаест, дар Қуръони карим меорад:

مَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَىٰ رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ

وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ

وَمَا آتَاكُمْ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ

شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٧﴾

«Он чи Худо аз амволи сокинони деҳаҳо ба пайгамбари Худо оид гардонид – аз они Худо ва пайгамбар ва хешовандон ва یتимон ва фақирон ва мусофирон аст, то миёни тавонгарон аз шумо дастгардон набошад. Ва ҳар чи пайгамбар ба шумо бидиҳад, онро бигиред ва аз ҳар чи шуморо манъ кунад, бозистед ва аз Худо битарсед. Ҳар оина Худо сахт уқубаткунанда аст».

(Ҳашр-7)

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تُبْطِلُوا أَعْمَالَكُمْ﴾

«Эй муъминон, Худоро фармон баред ва пайғамбарро фармон баред ва амалҳои худро ботил накунад». (Мухаммад- 33)

وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ

وَالصَّادِقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا ﴿٦٩﴾

«Ва онон, ки Худою расулро фармон бурданд, ҳамроҳи он касонанд аз пайғамбарон ва сиддиқон ва шаҳидон ва солеҳон, ки Худо бар онҳо инъом кардааст. Ва онҳо некӯ рафиқонанд».

(Нисо- 69)

Қуръони азим, ки асос, ҳидоят ва дастури таълимии илоҳӣ ба шумор меояд, барои мардум тавассути Паёмбар (с) зуҳур кард. Аз ин рӯ, асрори ҳақиқати ин китоби осмонӣ дар олами нотакрори шахсияти Расул (с) таҷаллӣ ёфт. Агар мисли ёрони Паёмбар (с) моро низ саодати ҳамнишинӣ ва бархурдори аз ҷайби сӯҳбати эшон даст меод, таҷаллии ин асрори илоҳиро бо ҷашми худ медидем. Ба ибораи дигар, агар метавонистем каломии илоҳиро бо шарҳу бозгӯи он аз дунёи дили эшон бихонем ва ё биомӯзем, монанди саҳобагонии кӣром, ки дилбохтагонии Расули ақрам (с) дар он асри саодат буданд, парвонавор гирди ӯ мегаштем, ҳикмати ҳар гуфтор, қор ё худ ишораи эшонро дарк менамудем ва ба мақоми волои он вазду муҳаббат даст меёфтем, ки дар ин гуфта омада: «Эй Паёмбари Худо, падару модар ва молу ҷонам фидои ту бод».

Оре, вучуди Паёмбар (с) сарчашмаи нуру зиё буд, ки тамоми коинотро равшанӣ бахшид. Шахсияти эшон гӯё дурру гавҳаре буд бебаҳо. Аз ин хотир, ин шахсияти беназир воқеан шоистагии онро дошт, ки

«ҳабиби Худованд» бошад.

Чи саодатманд ва хушҳоланд мӯъминоне, ки дил дар роҳи Худованд ва Расули ӯ додаву муҳаббати Парвардигор ва Набии ӯро аз тамоми муҳаббатҳои дигар болотар донистаанд.

Дар сарчашмаҳо омада, ки ҳазрати Сувайба яке аз заноне буд, ки Расули Худоро шир додааст. Сувайба канизаки амаки Паёмбар (с) ва душмани эшон Абулаҳаб буд ва вақте хабари милоди писари бародарашро ба Абулаҳаб овард, ба хотири таассуби холиси қавмпарастӣ Абулаҳаб ин канизакро озод кард. Танҳо ҳамин шодие, ки ба сабаби таассуби хунӣ дар дили Абулаҳаб ба вучуд омада буд, сабаби сабук гардидани азоби ӯ дар рӯзи душанбеи ҳар ҳафта шуд. Ҳазрати Аббос (р) дар ин маврид нақл карда мегӯяд: Пас аз марги Абулаҳаб чанд вақте буд, ки ӯро ба хоб намедидам. Рӯзе ба хобам даромад ва гуфт: «Аз рӯзе ки шуморо тарк кардам, роҳате надорам. Танҳо ҳар рӯзи душанбе азоби ман сабук мешавад». Зеро Расули Худо (с) дар рӯзи душанбе ба дунё омад ва Сувайба ин хушхабарро ба хоҷаи худ Абулаҳаб расонд ва гуфт: «Шунидам, ки Омина барои бародарат Абдуллоҳ писаре ба дунё овард». Абулаҳаб гуфт: «Бирав, пас аз ин ту озод ҳастӣ». Абулаҳабро ҳамин кораш аз азоби оташи дӯзах каме сабукӣ овард. Тавре ки бародари дигари ӯ Абутолиб низ ба хотири парастории Муҳаммад (с) дар сабуктарин дараҷаи азоби дӯзах қарор дорад (Сухайлӣ, ар-Равз-ул-аниф, 1, 273).

Дар ривояти дигар омадааст, ки Абулаҳаб гуфт: «Пас аз он ки шуморо тарк намудам, хубие надидам, магар ба хотири озод кардани Сувайба» ва ашора илан нуқратил лати байнал ибҳоми валлати талиҳо минал асобиъ (Ибни Касир, Бидоя, Қоҳира, 1993м. ҷ. 2, 277; Байҳақӣ, Суан-ул-кубро, 7, 162; Ибни Саъд, ҷ. 81, 125).

Ибни Ҷизрӣ низ мегӯяд: «Агар азоби душмани

Паёмбар (с) Абулаҳаб ба хотири як шодие, ки бо эҳсоси таассуби хунӣ аз таваллуди эшон карда буд, сабук гардад, пас, ҳоли он мӯъминест, ки дар пос доштани эҳтироми шабе, ки Паёмбар (с) дар он ба дунё омада, хайру эҳсон мекунад ва баробари дастурхони неъмат дили худро низ ба муҳаббати фахри коинот боз медорад, чӣ хоҳад буд? Бояд дар он моҳе, ки эшон ба дунё омада, нишастҳои зиёди маънавӣ ва рӯҳоние барпо кард, то мардум аз фазои рӯҳонияти ин моҳи муборак ва таҷдиди вичдон бархурдор гарданд. Ҳамчунин бо хондани Қитоби Худованд ва хонондани он дилҳои ғамзадаро шод гардонидан, дар тамоми ҳолат ва бо тамоми анвоаш анҷом додани амали хайр, ба бечораву дармондагон, ятиму бепарасторон, ғарибу мусофирон дасти кӯмак дароз кардан низ воҷиб аст».

МУҲАББАТИ САҲОБАГОН БА РАСУЛИ ХУДО (С)

Ишқу алоқае, ки саҳобагони киrom нисбат ба Паёмбари Худо (с) доштанд, имкони тавсиф ва бозгӯ надорад. Зеро ин гуна муҳаббат ва дилбастагӣ танҳо ба файзи муҳаббат ва иродаи илоҳӣ даст хоҳад дод.

Ҳар яке аз ёрон ба Расули Худо (с) пайванд бо риштаи садоқат доштанд ва мисли чашмаи ишқ чӯш мезаданд. Маҳз ҳамин дилбастагӣ ва пайванди ногунастани ба Паёмбар (с) онҳоро мисли ситорагони осмон шӯхраи олам кард. Дар дили ҳар яке аз онҳо пайвасти ин нидо ба гӯш мерасид: «Расули Худо (с) ҳамин тавр амал мекард». Муҳаббату садоқат ва пайравии онҳо аз суннати Паёмбар (с) ба андозае буд, ки дар роҳгардӣ худро монанд ба Расул (с) мекарданд, маҳз дар роҳе, ки эшон мерафтанд, қадам мезаданд, дар ҷое, ки эшон

меистоданд, таваққуфдоштанд, аз хушбӯие, ки Паёмбар (с) истифода доштанд, худро муаттар мекарданд. Ҳамин тариқ, ишқу алоқаи саҳобাগон ба Муҳаммад (с) ҳадду канор надошт. Тавре ки аз мисоли зер бармеояд, ҳазрати Оиша (р) ҷабини нурони Паёмбар (с) -ро чунин васф карда:

Агар аҳли Миср аз васфи зебоиҳои эшон хабар медоштанд, дар ҳаққи Юсуф ин қадар мол наменардоштанд.

Агар занони маломатгари Зулайхо чехраи мубораки ӯро медиданд, ба ҷои даст дил мебуриданд.

Зеро Паёмбари акрам (с) дар симои зоҳири агарчи як инсон аст, аз лиҳози олами рӯҳоният пешвои паёмбарон ва хотами онҳо маҳсуб мегардад.

Устод Азиз Маҳмуди Ҳидоӣ фармудааст:

Ин дунё мисоли оинаест, ки дар он ҳама чиз қоим ба ҳақ аст ва Худованд ҳамеша аз оинаи Муҳаммад (с) дида мешавад.

Пас аз такомули муҳаббатҳои маҷозӣ дар сиришти инсон Паёмбар (с) маркази таҷаллии муҳаббати илоҳист.

Аз ин хотир, вақте шахси мӯъмин аз қайди ҳавову ҳавас раҳо гардида, гароиш ба рӯҳоният мекунад, барои худ нахустин зинаи пайравӣ аз суннати Расул (с) -ро бунёд хоҳад кард.

Мавлоно Румӣ мефармояд:

Ду олам ба хотири синаву диле офарида шудаанд (дил-узв, сина-, луб(б)- ҷавҳар бошад),

Касе дар маънии ин таъбир андеша кард: «Лав лока, лав лока, мо халақт-ул- афлока». (Агар ту набудӣ, дунёро намеофаридам).

Муҳаббати эшон ба масобаи дарёи бузургест, ки ҳар касе ба он пайваст, асари онро ҳам дар зиндагии ин дунё ва ҳам охирати хеш хоҳад дид. Саҳобাগони Расул (с) низ маҳз ба шарофати дилбастагӣ ба пешвои худ ба дараҷоте даст ёфтанд, ки дар саҳифаҳои қаблӣ аз он ёд

кардем. Лавҳаи дигаре аз муҳаббати ёрони Паёмбарро (с) ин ҷо зикр хоҳем кард, ки Расули ақрам (с) ҳангоми ҳичрат аз хона берун шуд ва ҳамроҳи ҳазрати Абӯбақр (р) раҳ ба сӯи ғор гирифт. Абӯбақр (р) соате пеш- пеши эшон ва соати дигар аз паи эшон роҳ меашт ва Расули Худо (с) гуфт: «Эй Абӯбақр (р), чаро гоҳ аз пеш ва гоҳи дигар аз пасам меой?» Абӯбақр (р) ҷавоб дод: «Чун ба ёдам мафҳуми «талаб» мерасад, аз паи ту меравам ва чун ёд аз мафҳуми «назорат» меорам, пеш- пеши ту меравам». Паёмбар (с) боз пурсид: «Эй Абӯбақр (р), агар чизе бароят дӯстдоштатар аз ман бошад?» Абӯбақр (р) гуфт: «Қасам ба Оне, ки туро барҳақ фиристода, маломате бароям бадтар аз он нест, ки маро ҷуз ту (муҳиббе) бошад». (Ҳоким, ал- Мустадрок, 3, 7\ 4268).

Вақте ба ғор расиданд, Абӯбақри Сиддиқ (р) ба эшон гуфт: «Бигзор, ки нахуст ман ба ғор дароям, зеро агар мор ва ё чизи дигаре бошад, ба ман дарафтад». Абӯбақр (р) дохили ғор шуда бо дастони худ онро тоза мекард. Чун ҳар бор сангери меёфт, онро бо либоси худ пора мекард ва он ҳамаро ба доман мегузошт, то доманаш пур шуд. Ба як санге, ки боқӣ монда буд, така кард ва Расули Худоро (с) ба дохили ғор хонд. Чун пагоҳӣ аз хоб бедор шуданд, Паёмбар (с) аз ӯ пурсид: «Эй Абӯбақр (р), либосҳоят кучост?» Абӯбақр (р) аз кори кардаи худ эшонро огоҳ сохт. Расули Худо (с) даст ба сӯи осмон бардошт ва барояш дуо кард. (Ибни Касир, Бидоя, ҷ. 3, 222-223; Али Қорӣ, Мураққот, Бейрут, 1992м. ҷ. 10, 381; Абунаим, ал-Ҳилия, ҷ. 1, с. 33).

Қиссаи дигаре, ки бозгӯи муҳаббати ҳазрати Сумайро бинти Қайс (р) ба Паёмбар (с) аст, басо шуниданист. Ин зани порсо дар ҷанги Уҳуд панҷ тан аз наздикони худ (падар, шавҳар, бародар ва ду писараш)-ро аз даст дода буд. Рӯзи ҷанги Уҳуд пас аз шунидани овозаи хабари марги Муҳаммад (с) шаҳри Мадинаро нолаву фарёдҳои ҳазин фаро гирифта буданд, фарёди

мардум гӯши фалакро кар мекард. Одамон ҳамдигарро хабар аз корзор ва майдони ҷанг мепурсиданд. Ин зани ансорӣ, ки дар қатори мардум панҷ тан аз наздикони худро ба олами шаҳодат гусел карда буд ва аз хабари шаҳодати онҳо чандон ғаме надошт, аз ҳар нафари омада савол кард, ки «Ҳоли Расули Худо чи тавр аст?» Саҳобাগон ба ӯ ҷавоб доданд, ки шукри Худо ҳоли эшон хуб аст. Сумайро гуфт: Ёро ба ман нишон диҳед, то бо чашми худ бубинам. Саҳобাগон ишора ба Паёмбар (с) карданд. Сумайро назар ба сӯи Паёмбари Худо (с) карду гуфт: «Эй Расули Худо (с), пас аз ту ҳар мусибате бузург хоҳад буд» ва ҳамроҳи ду фарзандаш дар ҳоле ки уштуреро ба сӯи Мадина меронд, берун шуд. (Ибни Ҳишом, 3, 51; Воқидӣ, ҷ. 1, 292; Ҳайсамӣ, ҷ. 6, 115).

Анас ибни Молик ривоят мекунад, ки марде назди Паёмбари Худо (с) омад ва гуфт: «Соат, яъне рӯзи қиёмат кай барпо хоҳад шуд?» Паёмбар (с) дар посух фармуд: «Чӣ чизе барои он рӯз омода сохтай?» Мард гуфт: «Муҳаббати Худованд ва Расули Ёро (с)». Паёмбар (с) боз фармуд: «Ҳаққо, ки ту ҳамроҳи касе хоҳӣ буд, ки ёро дӯст доштаӣ». Анас мегӯяд: Пас аз ислом ба андозае, ки ин сухани Паёмбар (с) -ро шунидам (Ҳаққо, ки ту ҳамроҳи касе хоҳӣ буд, ки ёро дӯст доштаӣ), хурсанд нашуда будам. Ман Худованд, Паёмбари Ё, ҳазрати Абӯбакр ва Умарро дӯст медорам ва агарчи амали онҳоро анҷом наодоам, орзу дорам, ки ҳамроҳи эшон бошам. (Муслим, ал- бир(р), 163).

Бешак, ҳар мӯъминеро барои дохил шудан дар ин тоифае, ки Расули Худо (с) гуфтаву зикраш намудем, лозим аст, то қалби худро бо ишқу муҳаббат ва алоқаи Паёмбар (с) орошта гардонад.

Чун дилбастагӣ ва пайванди саҳобাগони киром ба Муҳаммад (с) ҳадду канор надошт, ҳоли онҳо ҳангоми марги Расул (с) комилан дигар шуд. Ёрон аз дарди фироқи ҳабиби худ мисли шамъ сӯхтаву тамом шуданд.

Ҳазрати Умар ибни Хаттоб (р) қариб буд аз ақл девона гардад. Ҳазрати Абӯбақри Сиддиқ (р) бошад, кӯшиш ба он мекард, то дили ин ошиқони сӯхтаро, ки ҳақиқати дубора надидани Паёмбари Худо (с) ва ба таври абадӣ рахти сафар бастанӣ эшон аз ин дунёи фониро ба ҳеҷ сураат наметавонистанд таҳаммул кунанд, тасаллӣ бахшад. Абдуллоҳ ибни Зайд (р), ки барояш ҷудой аз Паёмбар (с) басо гарон буд, бо дили шикаставу ҷашмони ашкбор даст ба сӯи осмон бардошт: «Парвардигоро, биноии дидагонаро биситон, ки пас аз ҳабиби худ - то дубора дидани ӯ - чизи дигареро набинам». Чун ин дуоро аз самими қалб ва ҷашмони ғарқа дар селоби ашк гуфта буд, ҳамон ҷо биноии дидагонаро аз даст дод. (Қутубӣ, Чомеъ, Бейрут, 1985, ҷ. 5, 271).

Абӯбақр (р) пас аз вафоти Расули акрам (с) чун ҳадисеро аз эшон ёд мекард, аз гиря гулӯгир мешуд ва наметавонист онро то охир гӯяд. Абухурайра (р) дар ин маврид зикр карда, ки боре Абӯбақр (р) ба минбар баромад ва ба суҳан гуфтан пардохт: «Паёмбари Худо (с) соли аввал ба минбар боло шуд...» пас гиря кард, бори дигар ин суҳанро ба такрор гуфт ва боз гиря гулӯгираш кард. Чун бори сеюм низ ба такрори ин калимот пардохт, натавонист худро ба даст гирад ва боз ашк аз ҷашмонаш равон гардид. (Тирмизӣ, ад- даъавот, 105\ 3558; Аҳмад, ҷ. 1, 3).

Ҳазрати Абӯбақр дар ҳама ҳол ва ҳама вақт паҳлӯи Расули акрам (с) қарор дошт ва доимо дар дилаш шавқу муҳаббати беандозаеро нисбат ба эшон эҳсос мекард. Пас аз вафоти Паёмбар (с) ва дарди фироқи ҷонгудози ӯ бузургии ин шавқу муҳаббатро бештар пай бурд. Оиша (р) ин эҳсоси ишқу алоқаи падарро нисбат ба Расул (с) чунин васфкарда: «Ҳаққо, ки Абӯбақр вақти вафоти Паёмбар (с) гуфт: «Ин чӣ рӯзест? Гуфтанд: Рӯзи душанбе. Абӯбақр фармуд: Агар ин шаб бимирам, фардои маро интизор машавад, зеро дӯстдоштатарини рӯзҳову шабҳо барои ман он аст, ки ба Паёмбар (с) наздиктар

бошад». (Аҳмад, ҷ. 1, 8). Ва худ дар шаби сешанбе аз олам даргузашт ва пеш аз субҳ ба хок супориданд». (Бухорӣ, ал-ҷаноиз, 94, 70).

Муҳаббати бархе аз саҳобагон ба Паёмбар (с) то андозае буд, ки онҳо ба касоне, ки гирифтори беморӣ лаҳзаҳои вопасини умри худро аз сар мегузарониданд, бо чашми ҳасад нигоҳ мекарданд ва тавассути эшон ба Расули Худо (с) салом мефиристоданд. Муҳаммад ибни Мункадир (р) вақте Ҷобир ибни Абдуллоҳро дар лаҳзаҳои охири умраш зиёрат кард, барои тасалли ва хурсандии ӯ гуфт: «Эй Ҷобир, ба Паёмбари Худо дуруд гӯй». (Ибни Моҷа, ал-ҷаноиз, 4).

Ёрони Паёмбар (с), ки ошиқу дилбастаи эшон буданд, чун хотиротеро дар мавриди Расул (с) мешуниданд, бисёр хушқол мешуданд. Барроъ ибни Озиб (р) нақл карда, ки падараш аз шунидани ёддоште дар бораи Паёмбар (с) чи гуна лаҳзашуморӣ мекард: «Абӯбакр (р) аз Озиб ба маблағи сенздаҳ дирам бореро харидорӣ кард. Абӯбакр ба Озиб гуфт: «Ба Барроъ гӯй, ки бори маро ба ман расонад». Озиб гуфт: «То он даме, ки лаҳзаи ҳамроҳи Паёмбари Худо (с) аз Макка берун шуданатро, дар ҳоле, ки мушрикони шуморо таъқиб мекарданд, нақл накунӣ, ӯро амр нахоҳам кард». Абӯбакр гуфт: «Аз Макка берун омадем, раҳ ба раҳ мерафтем, то ин ки рӯз пешин шуд, ниғаҳ кардам, ки сояе барои худ пайдо намоям, то дар он паноҳ гирам. Харсангеро дидам, наздики он омадам ва сояи онро аз назар гузаронидам, пас дар сояи он харсанг ба Паёмбар (с) раҳти хоб оростам ва ба эшон гуфтам, ки: «Эй Набии Худо (с) хоб кун». Паёмбар (с) дар он ҷо хоб кард. Ба гирду атрофменигаристам, ки оё касе ба чашм меҳурад ё на. Ҷўпонеро дидам, ки молҳояшро ба сӯи ин санг меронад ва мисли мо соя мекобад. Аз ӯ пурсидам: «Бардаи кистӣ?» Марди қурайшиеро ном бурд, ки ӯро мешинохтам». Боз пурсидам: «Гӯсфанде дорӣ, ки шир диҳад?» Гуфт: «Оре».

Гуфтам: «Оё барои мо онро медӯшӣ?» (Аз урфу одати мардуми араб ин буд, ки мусофиреро аз нӯшидани шири гӯсфанд ё уштури хеш маҳрум намекарданд. Ба подабон ва ходимони худ низ таъкид менамуданд, ки ҳаргиз мусофиреро аз нӯшидани шир бенасиб нагардонанд. Дар ин маврид Паёмбар (с) мефармояд: «Се тоифае ҳаст, ки рӯзи қиёмат Худованд бо онҳо сухан нахоҳад кард: нахуст, касе ки мусофиреро аз додани обе, ки дорад, бебаҳра гардонад; касе ки қасам ба чизе бихурад, вале он дурӯғ бошад; касе ки имомеро байъат бикунад, агар барояш чизе диҳад, ба ӯ вафо кунад в-агарна бевафо бошад». Гуфт: «Оре». Ӯро амр кардам, гӯсфандеро овард. Боз амраш кардам, ки пистони гӯсфанд ва дастонашро аз ғубор тоза намояд. Ҳамин тавр, кафҳояшро ба ҳам молиш дод ва ғубори онро афшондаву бароям шир дӯшид. (Ва қад ҷаъалту ли расули-л- Лаҳи идоватан ало ғамиҳо хирқатун фа сабабту ала- л- лабани ҳатто барада асфалуҳу фанталақту биҳи ила-н-набийи фавофақтуҳу). Паёмбар (с) аз хоб бедор шуд. Ба ӯ гуфтам: «Эй Расули Худо, бинӯш». Эшон то андозае, ки меҳостам, нӯш кард. Ва гуфтам: «Эй Расули Худо, фурсати рафтани шуд». Гуфт: «Оре». Ба сафар баромадем, дар ҳоле ки мардум моро таъқиб мекарданд, вале касе аз онҳо аз мо дарак надошт, магар Суроқа ибни Молик ибни Ҷуъшум, ки савори аспе омад ва гуфтам, эй Расули Худо, дастгир шудем. Эшон фармуд: «Ғамгин мабош, ки Худованд ҳамроҳи мост». (Сураи Тавба- 40; Бухорӣ, асҳобун набӣ, 2; Аҳмад, ҷ. 1, 2).

Ёрони Паёмбар (с) эшонро то андозае дӯст медоштанд ва эҳтиром мекарданд, ки баъзе аз онҳо мӯи пешонии худро ба хотири он ки дасти Паёмбар (с) ба он расида буд, намебуриданд ва тағйир намеоданд. (Абудовуд, ас- салот, 28\ 501).

Чизебост муҳаббати самимонаи ҳамсарони саҳобагон ба Расули акрам (с), ки фарзандони худро низ дар рӯҳияи

дӯстдорӣ ва эҳтироми эшон тарбия мекарданд, дар ҳоли фурсати тӯлонӣ аз дидори Паёмбар (с) дур мондани фарзандони худ онҳоро сарзаниш менамуданд. Ҳузайфа ибни Ямон дар ин маврид мегӯяд: «Модарам аз ман савол кард: «Расули Худоро кай вохӯрда будӣ?» Гуфтам: «Дер боз надидаам». Ў аз ман ранҷид. Ба ӯ гуфтам: «Иҷозат деҳ, то намози шомро дар масҷид ҳамроҳи Паёмбар (с) гузорам ва аз эшон бипурсам, ки барои туву ман аз Худованд талаби мағфират намояд». Пас, назди Расул (с) омадам ва ҳамроҳи эшон намози шомро гузоридам, то он ки вақти намози хуфтан шуд, Паёмбар (с) намози хуфтанро гузорид. Пас аз он аз ҷой бархост ва ман низ аз пай эшон шудам. Садои маро шуниду гуфт: «Ин шахс кист? Ҳузайфа аст?» Гуфтам: «Оре». Гуфт: «Чӣ ҳоҷате дорӣ? Худованд туву модаратро бубахшояд». (Тирмизӣ, ал-маноқиб, 30- 3781; Аҳмад, ҷ. 5, 391).

Ҳоли Билол, муаззини Паёмбар (с), булбули хушхони масҷиди набавӣ ҷолибтар аз ин аст. Вақте Расули Худо (с) чашм аз дунё пӯшид, гӯё забони Билолро бурида бошанд лаб ба сухан намекушод ва дилаш дар Мадина ба танг омада буд. Абӯбакр дар замони хилофати хеш хост, то хотироти ширини аҳди Паёмбар (с) - ро бо азон гуфтани Билол ба ёд орад ва борҳо аз ӯ хоҳиш кард, то азон гӯяд. Аммо Билол, ин ошиқи аламзадаи Расули акрам (с) узри хешро чунин баён кард: «Эй Абӯбакр, пас аз даргузашти Паёмбар (с) дигар он рағбатеро надорам, ки азон бигӯям. Аз ин рӯ, маҷбурам масоз ва маро ба ҳоли худ вогузор». Аммо Абӯбакр (р) бо исрор хоҳиш мекард, ки Билол бо азон гуфтани худ он хотираҳои зебоеро, ки дар аҳди Расули акрам (с) буд, дубора ба ёди мардум орад. Ва гуфт: «Оё пас аз маҳрум гаштани мардум аз дидори Паёмбар (с) онҳоро аз муаззини Расул (с) низ бенасиб хоҳӣ кард?» Билол пас аз ин дигар натавонист дар Мадина боқӣ монад, зеро ин шаҳр пур аз хотироти ширине буд, ки ӯ бо Паёмбар (с) дошт. Аз ин рӯ, пас

аз намози бомдод аз Мадина берун шуд ва раҳ ба сӯи Димишқ гирифт.

Билол дар муҳорибаҳои зиёде ширкат дошт, то шаҳодат насиби ӯ гардад ва бад- ин васила зудтар ба Расули Худо (с) пайвандад. Аммо аз ҳамаи муҳорибаҳо бо иродаи Худованд ва тақдири илоҳӣ саломат бозмегашт. Солҳо ба ҳамин гуна сипарӣ мешуданд, то он ки дар Димишқ вабое паҳн шуд, ки дар он 25000 нафар ба ҳалокат расиданд, вале тақдири илоҳӣ боз ҳам Билолро аз ин мусибат амон дод. Ӯ бо дили пур аз ишқу муҳаббати Расул (с) ва иштиёқи ба зудӣ пайвастан ба дидори ӯ рӯзхоро сипарӣ мекард. Рӯзе Расули акрамро (с) - ро ба хоб дид, ки гуфт: «Эй Билол, ин қадар ҷафо чист? Оё вақти он фаро нарасида, ки маро зиёрат кунӣ?» Билол андӯҳгинуна аз хоб бедор шуд, ба маркаби худ нишаст ва раҳ ба сӯи Мадинаи мунаввара гирифт. Ба қабри Паёмбар (с) расид, ба гиря пардохт ва рӯи худ ба хоки қабр мемолид. Пас, наберагони эшон, ду хушбӯии чаннат- Ҳасан ва Ҳусайнро дид, онҳоро ба оғӯш кашид, аз рухсораҳояшон бӯсид. Он ду гуфтанд: «Эй Билол, мо ташнаи шунидани азони ту ҳастем». Билол боло баромад, таваққуф кард, вақте гуфт: «Аллоҳу акбар, Аллоҳу акбар», Мадинаро ларза гирифт. Чун садо баланд кард: «Ашҳаду ан ло илоҳа илла-Лоҳ» ларзаи он бештар шуд. Вақте идома дод: «Ашҳаду анна Мухаммадан Расулу-л-Лоҳ» мардум сар бардоштаву гуфтанд: «Паёмбар (с) дубора зинда шудааст». Ҳеч як рӯзи дигаре набуд, ки Мадина мисли он рӯз тавре ки дар замони Паёмбар (с) буд, ғарқа дар селоби ашк гашта бошад. (Ибни Асир, Асад-ул-ғоба, ҷ. 1, 244, 245; Заҳабӣ, Сияру аъломи-л- нубало, Бейрут, 1986м. ҷ. 1, 357, 358).

Ин саҳобаи ошиқ ва дилбастаи Расули Худо (с) дар синни наздик ба шастсолагӣ дар Димишқ вафот кард ва ҳангоми маргаш ин суханро ба такрор мегуфт: «Пагоҳ бо муҳибби худ ва ҳамроҳони ӯ мулоқот хоҳам кард».

Ҳамсараш аз дарди фаро расидани лаҳзаи фироқ гиря мекарду вовайло мегуфт, аммо ӯ бо дили пур аз шодӣ, ки Расули Худоро (с) мулоқот хоҳад кард, ба тақрор вирди забон мекард: «Чӣ шодӣ, чӣ шодӣ!» (Заҳабӣ, Сияру аълом-ил- нубало, ҷ. 1, 359).

Ҳамчунин муҳаббати беандозаи ёрони Паёмбар (с) -ро нисбат ба эшон дар ривояти ҳадиси шарифнизи ба ҳубӣ дармеебем. Вақте онҳо ба ривояти ҳадисе аз Паёмбар (с) мепардохтанд, аз тарси он ки мабодо сухане бигӯянд, ки онро Расули акрам (с) нагуфта бошад, чеҳраҳояшон дигаргун мешуд ва андомашон ба ларза меомад. Масалан, Абдуллоҳ ибни Масъуд вақте мегуфт: «Паёмбар (с) фармуд...» ларзаи сахте ўро фаро мегирифт ва бисёре аз саҳобагон баъди ривояти ҳадис мегуфтанд: «Тавре, ки гуфт», «Ба ин маънӣ гуфт», «Мисли ин ё худ наздик ба ин маънӣ гуфт» ва ин ҳама аз хавфи нодуруст ё хатогуӣ инсон буд. (Ибни Моча, ал- Муқаддима, 3).

Чун Муҳаммад (с) паёмбари бузургвор буд, аз фироқи ӯ танай дарахти хурмо, ки эшон таъя ба он мекард ва ба мардум хутба мехонд, низ ба гиря даромад. Ва дар назди эшон об ғаввора мезад, то уммати ӯ ташнагии хеш бишканад. Оёе, ки аз эшон мемонд, барҳақ, шифобахш буд. Ҳамроҳиёнаш тасбеҳ гуфтани эшонро ба таоми дар наздаш буда шунида буданд. (Бухорӣ, ал- Маноқиб, 25).

То ҳанӯз торҳои риш ва мӯи эшон низ дар минбари масҷидҳо бо номи «ал- лиҳят-уш-шарифа»(риши муборак) бо тамоми эҳтиром ва виқор ҳамчун чизи табаррук нигоҳ дошта мешавад, ки он ба ҳайси раҳмате барои оламиён аст.

ӯ имоми ҳашр аст дар рӯзи бозхост,

ӯ шафоатгари гунаҳкорон аст.

ӯст, ки дарду алами уммати худро эҳсос мекунад ва худ низ ҳамдарди онҳо мешавад, дар ҳоле ки меғӯяд: «умматам, умматам».

Парчами ҳамд дар дасти ӯст,

Ки тамоми паёмбарони дигар дар зери сояи он
паноҳ хоҳанд бурд

Ва аввалин касе, ки дари бихишт бикшояд,
дастони ӯ хоҳад буд.

Чӣ зебост, ки Шайх Ғолиб ин ҳолро васф кардаву
месарояд:

Хутбаҳои ту дар минбарҳои дунё хондаву замзама
карда мешаванд

Шариату шафоат ва суҳанони ту рӯзи ҷазо амалӣ
хоҳанд шуд.

Қадамҳои мубораки туро дар арш будагон бо
суруру шодмонӣ истиқбол мекунанд

Ва номҳои шарифи туро дар осмону замин ҳамеша
ёд мекунанд.

Ту Аҳмадӣ, ту Маҳмудӣ ва Муҳаммадӣ, салому
дуруд бар равони ту бод

Ту подшоҳӣ, ки дастгири мо дар роҳи Ҳақ астӣ,
эй Хоҷаи ман!

МУҲАББАТИ ГАРМУ ҚЎШОН НИСБАТ БА ПАЁМБАРИ АКРАМ (С) ПАС АЗ НАСЛИ САҲОБАҒОН.

Ба қофилаи ишқу муҳаббати Расули Худо (с), ки
рахмате бар аҳли инсоният буд, нав ба нав мавҷи тозаи
дилбастагони эшон пайванд меёфтанд, зеро асоси саодат
ва саломат дар дунёву охираат муҳаббати ӯст.

Паёмбар (с) дар ҳадиси шарифе ин нуктаро
равшанӣ андохтаву меғӯяд, ки ошиқон ва дилбохтагони
ӯ то рӯзи қиёмат идома хоҳанд кард: «Аз уммати ман,
ки баъди ман меоянд, ошиқтарини онҳо бар ман касест,
ки омода аст барои дидори ман аҳлу молашро низ фидо
кунад». (Муслим, ал- ҷанна, 12; Ҳоким, ҷ. 4, 95\ 6991)

Парвардигоро, мо бандагони очизу нотавонатро
низ аз зумраи он нафароне гардон, ки васфашон дар ин
ҳадис омада. Омин.

Ин гуфта тавзеҳ медиҳад, ки ишқу муҳаббати дилбастагони Паёмбар (с) берун аз ҳудуди ҳамаи ранҷу мусибатҳои гузарони ин дунё буд. Абдуллоҳ ибни Муборак мефармояд, ки дар назди Имом Молик будам. Ӯ барои мо аз аҳодиси Расули акрам (с) ёд мекард. Ҳангоми хондани ҳадис дар чехрааш аломати дарду алам ва парешонӣ ҳувайдо гардид, рангаш дигаргун ва рӯяш зард шуд. Аммо ҳамоно то ба охир ба идомаи дарс пардохт. Вақте ҳама мардум пароканда шуданд, ба ӯ гуфтам: «Эй Абуабдуллоҳ, имрӯз туро дар ҳоли ачибе дидам». Ӯ гуфт: «Оре, ҳангоми дарс каждуме наздики ман омад ва шонздаҳ бор нешам зад, аммо ин ҳамаро ба хотири бузургдошти ҳадиси Паёмбар (с) сабр кардам». (Миновӣ, Файз-ул-қадир, Бейрут, 1994м. ҷ. 3, 333; Суютӣ, Мифтоҳ-ул-чанна, с. 52).

Имом Молик ба эҳтироми ҳоке, ки дар он Расули Худо (с) қадам мезад, дар Мадинаи мунаввара ба маркаби худ савор намешуд. Вақте касе аз ӯ дар мавриди ҳадиси шарифи эшон савол кард, зуд аз ҷой бархост, таҳорат гирифт, аммомаро ба сар баст, хушбӯӣ зад ва ба ҷои баланде нишаст ва пас аз ин ҳама ба ӯ ҷавоб дод. Имом Молик худро барои ворид шудан ба ҳадис ва олами рӯҳони Расули Худо (с) омода мекард ва чун сухани мубораки эшонро ба забон мегирифт, бисёр боаҳамият буд ва адаб нигаҳ медошт. Вақте дар равзаи шарифи Паймбар (с) менишаст, бо садои паст сухан мегуфт ва чун халифа Абуҷаъфар ибни Мансурро дид, ки бо садои баланд сухан мекард, ба ӯ гуфт: «Эй халифа, дар ин мақом садоятро баланд макун, зеро ин огоҳӣ ба ёрони эшон омада буд, ки дар мақому мартаба болотар аз ту буданд».

Ҷои дигар Имом Молик воли Мадинаро, ки дар ҳаққи ӯ зулм карда буд, бахшиду гуфт: «Маро шарм ояд аз он ки дар ҷои бозхости яке аз наберагони Расули Худо (с) душманӣ кунам».

Саид Аҳмад Ясавӣ, яке аз пешвоёни бузурги ошиқони Паёмбар (с) аз ҷиҳати ишқу алоқа бо Расул (с), ки дар синни шасту се солағӣ вафот карда буд, то синни шасту се солағӣ дар сайру саёҳат мегашт ва дар ҷое, ки монанд ба қабр буд, тӯли даҳ сол ба роҳнамоии мардум машғул шуд ва дар ҳамин ҳол аз олам даргузашт.

Имом Наваӣ, донандаи илми ҳадис, мучтаҳиди бузург аз сабаби он ки намедонист Паёмбар (с) чи гуна тарбуз меҳӯрд, тамоми умр аз хӯрдани он худдорӣ мекард. Ў ин корро бо камоли итминон ва роҳати қалбанҷом меод ва бисёр метарсид, ки мабодо даст ба коре занад, ки Паёмбари Худо онро анҷом намедод.

Салим султони аввали Усмонӣ, ки худ яке аз ҳокимони олам буд, ҳақиқати Паёмбар (с)-ро дарёфт, ки эшон болотар аз ҳар санҷишҳову қудратҳо қарор дорад ва гуфт:

Барои инсон аз султони олам будан, ки иборат аз ҷангу ҷидол аст, Тобеъ ва дӯстдори муршиди ҳақиқӣ будан болотару қиматтар аз ҳама чиз хоҳад буд. Ў бо ин мисраҳо ҳасрат ва ҳамзамон шавқу рағбати худро барои расидан ба Худованд ва паёмбари Ў баён карда.

Дар гузашта барои ҳокимон расм буда, ки байте аз шеър ё панду ҳикматеро дар ангуштари худ нақш кунанд, аммо ҳазрати Базми олам- модари яке аз подшоҳони Оли Усмон дар ангуштарини хеш ибораеро бад- ин маънӣ нақш карда буд, ки Худованд ин оламро ба хотири нури муҳаммадӣ ва эҳтироми эшон офаридааст ва мегӯяд:

Ҳаққо, ки Муҳаммад (с) аз муҳаббати илоҳӣ арзи вучуд кард,

Дар муҳаббате, ки ҳолӣ аз Муҳаммад (с) аст, хайре нахоҳад буд

Ва Базми олам аз зуҳури ин Ҳабиб ба Парвардигори худ расидааст.

Шоири номвар Фузулии Бағдодӣ ин маъниро дар қасидаи машҳури худ бо номи «ал- Моъ» чунин сурудааст:

Эй дида, ба оташи дилам ашк нарезӣ, об натавонад ин оташи фурӯзони муҳаббатро хомӯш созад.

Надонам, ки ранги осмон кадом аст, оё гунбади осмон аз ранги об аст ё ашк, ки аз дидагони ман рехта онро укёнусе кардааст?

Боғбон ҳамаи обро ба сӯи боғ равон месозад, то бўстонро хароб кунад ва худро хаста нагардонад, зеро агар ҳазор боғеро об ҳам диҳад, ин боғҳо гуле монанди рӯи ту самар нахоҳад дод.

Эй дӯстон, агар дастони мубораки ўро набӯсида мирам, аз хоки қабри ман обгирак бисозед ва дар он ба Ҳабиби ман (с) об диҳед, то дар он вақт дастони ўро бибӯсам.

То дунёст, об бе таваққуф ҷорист, то ғубори қадамҳои туро бибӯсад, Эй Расули Худо (с), об бо шавқу вачд, аз санг бар санг задаву онро эҳсос накарда сӯи ту меравад.

Сулаймони Шиблӣ низ дар мавриди офтоб, ки гирди Расули Худо (с) монанди парвона дар гирди нур мечарҳад, мегӯяд: «Ў нурест, ки офтоб дар гирдаш парвона аст».

Яке аз подшоҳони Усмонӣ Аҳмадхон дар болои аммомаи худ қадами Расул (с) наққошӣ карда буд, то аз ёдкарди эшон файзу баракате ба ӯ бирасад ва дар ин бора месарояд:

Эй кош, болои сар ўро мебардоштам, мисли он ки тоҷам номи ўро, ин асари қадами мубораки Расули Худост (с), ки тоҷи паёмбарон аст, соҳиби асари қадам бошад гуле аз боғи нубувват аст.

Эй Аҳмад, бирав ва аз қадами он «гул» чеҳраи худ ғуборолуд кун. Устод Азиз Маҳмуди Ҳидоӣ дар васфи ин муҳаббат гуфта:

Эй Расули Худо (с), қадамҳои ту раҳмат асту

завқу сафову лутф, зуҳури ту давои дарди ошиқон.

Пас, Ҳидоиро шафоат кун,
Зеро дар остони ту гадоест.

Шоири дигар Нобӣ ҳангоми ба Мадина наздик шудани қофилаи сафари ҳаҷ(ч) бисёр мутаассир гардид ва дар бузургдошти Паёмбар (с) ин мисраҳоро суруд:

Ин ҷо мақоми Ҳабиби Худост, пас, аз бадкирдорӣ барҳазар бош, ин ҷо мақоми Мустафо (с) ва назаргоҳи Худост. Эй Нобӣ, ба ин равза бо адаб ва эҳтиром дохил шав, зеро ин ҷо тавофгоҳи бузургон ва бўсагоҳи паёмбарон аст.

Дар баробари ин шавқу рағбати ҷӯшоне, ки аз самими дил бармеояд, муаззинони равзаи Расул (с) ин наътро дар васфи эшон ҳангоми намози субҳ мехонданд. Нобӣ мутаассир аз ин гуна тавачҷӯҳ ба Расул (с) ва одамияти Мухаммад ибни Абдуллоҳ (с) бо чашмони пур аз ашк дохили он равза мешавад.

Сайид Мухаммади Асъад, яке аз шайхони бузурги замони баъдӣ ишқу муҳаббатеро, ки нисбат ба Паёмбар (с) дошт, бад- ин гуна васф карда:

Эй ҳабиби ман, баҳор аз таҷаллии ҷамоли ту мубаддал ба оташ шуд, гул оташ, булбул оташ, хоку сунбул ва хор ҳам оташ шуданд.

Шамъи фурузони рӯят мисли офтоб аст, ки ҳама ошиқонро сӯхта, зеро забон оташ, сина оташ ва ду дидаи гирён аз ишқи ту оташанд, пас, оё бо ин ҳама оташи фарогир мешавад, ки шаҳиди ишқро бишӯянд? Зеро ҷасад оташ, кафан оташ, ҳатто оби хушбӯе, ки бо он шаҳидро бишӯянд, оташ аст. Чӣ зебо абёте, ки яке аз шоирони муосир Ёмон Дада сурудааст. Ў дар асл масеҳӣ буда, баъдан бо дарки ҳақиқати муҳаммадӣ ба шахси мӯъмин ва ошиқи ҷигарсӯхтаи Паёмбар (с) табдил ёфт, ки пайваста мегирйист ва мегуфт:

Агар сахт ташна мебудам ва ҷон дар сахрои сӯзон меодам, набуд, забонаҳои оташ дар синаам

аланга дорад, агарчи укёнусхоро ба ман бипошанд, эҳсоси намиву тарие нахоҳам кард, Агар осмон борон биборад ва ин алангахоро хомӯш созад, онро эҳсос нахоҳам кард, эй Расули Худо (с), бо ҷамоли худ маро хушбахт гардон, ҳаққо, ки сӯхтам. Чӣ хуш аст, ки инсон ҷашм дар муҳаббати ту бипӯшад ва дар роҳи ту ҷон биспорад, эй подшоҳи ман, маро иҷозат намедиҳӣ, ки ҷон дар остони ту биспорам?

Бисёр осон аст, ки ҷон дар ҳоли вачду муҳаббати ту бидиҳам, эй Расули Худо (с), бо ҷамоли худ маро хушбахт гардон, ҳаққо, ки сӯхтам.

Сарзадаву дардмандам, давои дарди ман дар дасти туст.

Лабонам аз зарби оташ сӯхтаву хушк шуда ва он пеш-пешии пои ту барои зикри ту ҷавлон мезанад, ҳар гоҳ ки дилат бихоҳад, ин бечораро хушбахт гардон, эй Расули Худо (с), бо ҷамоли худ маро хушбахт гардон, ки сӯхтам.

Қамол адиб Қурқучу ўғли низ байтҳои зебӣ дорад дар васфи ҳоли осмонӣ, ки ҳангоми меъроҷи Расул (с) он ҷо буданд:

Осмон шаби меъроҷ ба дидори ҷамоли зебои ту шарафӣ гардид, пас, осмон бар замин сар фуруд овард ва сачдаи шукр кард ва Ҷабраил (Рӯҳ-ул-қудус) ҳама шаб либоси эҳром ба бар кардаву омода мешуд, то ба ҳарам ва мақоми муқаддаси Паёмбар (с) ба меҳмонӣ фуруд ояд.

Ҳар ки нури ҷамоли ўро дид, гуфт, ки эй кош, дубора медидам ва аз ҳайрату таъҷҷуб ақлу ҳуш аз сар бирафт

Ва аз зебоии рӯи ў лолу мадҳуш гаштаву фарёд зад: «Аллоҳ, Аллоҳ!» Шахсияти саҳобгон барои тамоми инсоният шахсиятҳои шинохта гардид ва мубаддал ба ситорагони осмон шуд. Зеро онҳо шахсияти Паёмбар (с) - ро барои худ намуна қарор дода буданд ва онҳое, ки

дар ҳама ҳол пайрави Паёмбар (с) шуданд, ба саодати ҷовидонӣ даст ёфтанд. Саҳобагони киром, нақӯкорон ва арбоби Ҳақ ба ҳадди имконе, ки барояшон даст дод, аз ҳамнишинӣ ва наздикӣ бо фахри коинот фазлу шараф ва мартабаи олиро соҳиб гардиданд.

Чӣ хотироти ширине аз муҳаббати Абдуллоҳ ибни Зайд, Билоли Ҳабашӣ, Имом Нававӣ, Аҳмад Ясавӣ ва дигарон дар ёд дорем. Аз ин хотир, бояд дараҷаи дӯстдорӣ ва дилбастагии худро нисбат ба Расули Худо (с) бо муҳаббати ин ошиқон бисанҷем ва муайян созем, ки то кучо лоиқи аз уммати Муҳаммад (с) буданро дорем. Дар баробари ин моро зарур аст, ки рӯҳу равони худро дар ҷаҳорҷӯбаи он муҳаббате, ки аз замони ёрони Паёмбар (с) ин ҷониб ҷӯш мезанад, дубора эҳё намоем.

Воқеан, аҳвол ва рӯзгори он бузургоне, ки ёд кардем, бозгӯи айни ҳамон арзишҳо ва меъёрҳои осмонбӯсест, ки то фалакҳо сар кашида. Онҳоеро, ки пас аз Паёмбар (с) омаданд ва то рӯзи қиёмат хоҳанд омад, дар осмони дили мӯъминон чӣ чизе мақоми ситорагӣ дода? Бешак, ҳамон ишқу дилбастагӣ, ки онҳо дар дилҳои худ нисбат ба Расул (с) эҳсос мекунанд.

Мусаллам аст, ки ишқу муҳаббат ҳамон хаттест, ки ду дилро ба ҳам пайванд медиҳад. Ва шартӣ мӯмини комил будан он аст, ки дил истеъдоди дӯст доштан дошта бошад. Ин ҳама хоҳишхое, ки имрӯз инсоният бо он зиндагӣ дорад, аз он аст, ки дилҳо аз ҳамин истеъдод, яъне дӯст доштан бенасиб мондаанд. Аз ин рӯ, арзишҳои зиёде дар лобалои шахватҳо ба бод рафтаанд. Ва чун нигоҳҳо ва меъёрҳо ҳамеша ба сӯи хоҳишҳои шахвонӣ ва чизҳои дунявӣ гароиш пайдо карданд, дигар касе наметавонад раҳ ба сӯи олами рӯҳоният бубарад. Ҳеҷ имкон надорад, ки инсон аз ишқи маҷозӣ ба ишқи ҳақиқӣ раҳ ёбад, чуноне ки Қайс (мулаққаб ба Мачнун) дар роҳи ишқи Лайло ба Мавло бирасад, магар бо одат кунонидани дил барои даст ёфтан ба малака ва маҳорате,

ки ба сӯи муҳаббати ҳақиқӣ хоҳад бурд.

Инсоният имрӯз ба ин гуна муҳаббат саҳт ниёз дорад. Зеро сабабгори ин ҳама гуноҳҳо, бадкирдориву дуруштиҳо аз даст додани ин муҳаббат асту бас.

Бузургӣ ва арзиши муҳаббати ҳақиқӣ аз он бармеояд, ки дар роҳи маҳбуби худ чи хатарҳоро паси сар кардаву чи қурбонихое пеш оварӣ. Зеро муҳаббати ҳар ки саҳттар аст, ӯ дар роҳи маъшуқи худ ҷонбозӣ дорад ва аслан ин кори худро ба чизе намегирад ва онро қарзи худ медонад. Аммо касоне, ки аз ишқи ҳақиқӣ хабаре надоранд ва худ ошиқи асил ҳам нестанд, то маъшуқи худ нарасиданд ва асири ҳукми шаҳват ҳалок гардиданд.

Дӯшбори инсон шудани амонате, ки кӯҳҳо аз он сар тофтанд, ҳамоно имтиёзест, ки танҳо насиби ӯст. Шарти амалӣ гардидани ин имтиёз ва атои худовандӣ ҳамоно муҳаббати ҳақиқӣ ё худ қудрати расидан ба он аст. Зеро ин ҳама пархош ва муборизаҳое, ки дар сиришти инсон вуҷуд дорад, танҳо дар роҳи ин ишқ аз байн хоҳад рафт. Ва инсони комил бо инъикоси ғайзе, ки аз шахсияти мисолӣ касб мекунад ва дилаш ғӯё ба боғи биҳишт, ки дар он оинаҳои дил ба сӯи манзараҳои илоҳӣ боз мешаванд, ворид мегардад, нахуст рӯҳи худро аз гароишҳои ҳайвонӣ пок хоҳад кард.

Худованд дар Китоби бузурги худ мефармояд:

فَإِذَا سَوَّيْتُهُ، وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ، سَاجِدِينَ ﴿٢٦﴾

«Пас, чун ўро рост кунам ва дар вай аз рӯҳи Худ бидамам, дар пеши ӯ сачдакунон биафтед». (Ҳичр- 29)

Худованд ин ҷо ёд карда, ки ҷавҳари олиро танҳо ба инсон ато намуда. Чун ин ҷавҳар ва он сиришти инсонӣ тавонистанд шахси мӯъминро ба камоли ишқу муҳаббат бирасонанд, он гоҳ дил дар олами асрори илоҳӣ

ба қатъи марҳалаҳое мепардозад. Бо кашфшудани ҳамин асрор, ки онро ҳақиқати ашёву инсон ва ҳақиқати ҳастӣ меноманд, банда мазҳари таҷаллии қалби салим хоҳад шуд.

Вақте инсон ба ин камолот даст ёфт, ба ҷустуҷӯи пардаҳои ғафлате хоҳад пардохт, ки байни ӯву Худованд қарор дорад ва донандаи сирре хоҳад шуд, ки марг пеш аз марг чист. Дар пеши ҷашмони ӯ ҷамоли дунё ва муҳаббати гузарони он беарзиш хоҳад шуд ва он ҳама чизҳои даргузарро аз дил берун хоҳад кард. Ҳамин гуна рӯҳ лаззатеро хоҳад ёфт, ки онро васф кардан аз имкон берун аст.

Аммо онҳое ки аз лаззати муҳаббати ҳақиқӣ бенасиб монданд, натавонистанд ҷаҳорчӯбаи гароишҳои ҳайвониеро, ки дар сиришти инсон вучуд дорад, бишкананд (ҳадафаз он хоҳишҳои нафс аст) ва қадаме ба дараҷаи фариштагӣ пеш гузоранд.

Раҳмати илоҳие, ки башариятро аз аз пастиву разолат раҳо намудаду ба саодат раҳнамоӣ кард, Расули акрам (с) аст, ки бо шахсияти худ намунаи беҳтаринеро ба оламиён овард. Роҳи асосии хушбахтӣ бо омӯхтани ишқи ҳақиқӣ, фано шудан дар ӯ (с) ва дар роҳи муҳаббат, пайравӣ аз ҳидоят ва рӯзгори эшон амалӣ хоҳад шуд.

Зеро Паёмбар (с) нури ҷашми олами ҳастӣ, сабаби вучуд ва ҷавҳари он аст. Ӯ лутфу марҳамати олии Ҳақ ва муршиди пайвандгари байни бандаву Худост. Вақте ҷисми ӯ ҳамон тавре ки баёни он имкон надорад, дар бандагии Худованд фано шуд, дар ин кор намунаи олии барои мо гардид.

Хулоса, ӯ раҳмат ва ишқе буд, ки тамоми оламро фаро гирифт. Дилҳои ошиқе, ки таслими ӯ шуданд, дар ин олам пайваста аз шавқу муҳаббат хоҳанд сӯхт ва ҳар лаҳза аз косаи шавқи пайвастан бо ӯ сероб хоҳанд гашт.

Ҳар қадаре ки сӯзиши дил афзояд ва фарёд занад: «Эй Расули Худо (с), маро бо ҷамоли худ хушбахт

гардон, ҳаққо ки сӯхтам», муҳаббати ӯ падидор хоҳад гашт.

Ҳамин ишқу дилбастагӣ буд, ки Баҳоуддини Нақшбандӣ, Юнус Амраҳ (шоири шинохтаи раббонӣ) ва Ҷалолуддини Румиро дар осмони ҳақиқати маънавӣ мақоми ситорагӣ бахшид. Маҳз бо ҳамин ишқ Мавлоно Ҷалолуддини Румӣ қадаме ба саодати абадиву ҳақиқӣ гузошт ва саодати ӯ василае барои расидан ба «Қодири мутлақ»- Худованди субҳон буд. Ин родмардон аз қайди ҷисми фонӣ худро раҳо намуда, раҳ ба сӯи абадиёт ва осмонҳо гирифта буданд ва танҳо дар ҳамин роҳ худро саодатманд меҳисобиданд.

Чи қадар имкон дорад, ки инсон дар ҳамнишинӣ бо онҳое, ки асири марг гаштаву фано мешаванд, эҳсоси хушбахтӣ кунад?! Роҳи хушбахтӣ он аст, ки ишқу дилбастагии ту равона ба касе бошад, ки шоистагии он муҳаббатро дорад. Тавре ки Мавлоно Румӣ манбаи саодати худро ёд кардаву мегӯяд: «То даме, ки дар бадан ҷон дорам, ман бандаи Қуръонам ва хоки қадамҳои пешвоямон- Мухаммад (с) ҳастам. Агар касе аз гуфтаҳои ман камтарин чизро ба ҷуз ин маънӣ бифаҳмад, бо ин шахс ва суҳанони ӯ коре нахоҳам дошт».

Маънои хоки пой Паёмбар (с) будан ва ҷони худро дар роҳи ӯ қурбон кардан ин аст, ки мудом дар ҳама кор пайрави ӯву суннати ӯ бошӣ ва ҳамеша бо ишқу муҳаббати эшон умр ба сар бибарӣ.

Бар зами ин, роҳи дигаре, ки ба воситаи он аз муҳаббати Паёмбар (с) бештар бархурдор хоҳем шуд ва робитаи қалби худро бо ӯ қавитар хоҳем кард, фиристодани дуруд ба равони эшон аст, ҳамоно тавре ки инсон барои худ гурӯҳро бигирад ва дар баробари нури вучуди муҳаммадӣ ба гунае, ки шоистаи ӯст, дуруд бифиристад.

Бояд пайравии нури вучуди Мухаммад (с) бо ғарқа шудан дар рӯҳонияти ӯ ва ҳамагӯза дуруд фиристодан

ба эшон сурат бигирад. Зеро ин дуруд салавот иртиботи қалбии моро тақвият хоҳад бахшид ва дилҳои моро аз муҳаббати Расули Худо (с) саршор хоҳад кард.

ДУРУДУ САЛОМ БА МУҲАММАД (С) .

Худованд дар Қуръони карим бо ҳаёти Паёмбар (с) қасам ёд кард ва номи мубораки эшонро ҳамроҳ бо номи худ овард ва шарт ниҳод, ки банда бояд ба паёмбарии ӯ имон оварад, то ба ин восита бандаи мӯъмин ва мусалмон гардад. Ба Паёмбар (с) баланд кардани садоро иҷозат надод ва мисли номи дигарон бурдани номи эшонро напосандид. Илова бар ин, зикр кард, ки Худованд ва ғариштагонаш ба Расул (с) дуруд мефиристанд ва уммати эшонро низ амр ба он кард, ки ба равони Муҳаммад (с) салому дуруди бисёре гӯянд. Дар ин маврид дар Китоби азизи худ низ фармуд:

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ

وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴿٥٦﴾

«Ҳамоно, Худо ва ғариштагони Ӯ бар пайғамбар дуруд мефиристанд. Эй касоне, ки имон овардаед, бар вай дуруд бифиристед ва ба салом гуфтани салом гӯед». (Ахзоб- 56)

Саҳобаи Паёмбар (с) Убай ибни Каъб мегӯяд: «Вақте сеяки шаб гузашт, Паёмбар (с) аз ҷой бархост ва гуфт: «Эй мардум, Худоро ёд кунед, Худоро ёд кунед, садои нахустини сураи қиёмат омад, ки аз паи он боз садо хоҳад расид. Бо ҳама чизе, ки бо худ дорад, марг омад, марг». Убай гуфт: Гуфтам: «Эй Расули Худо, ман бароят дуруди зиёде мефиристам. Шумори онро то чи қадр бирасонам?» Гуфт: «Чи қадаре, ки хоҳӣ». Убай гуфт: Гуфтам : «Чаҳоряк». Гуфт: «Ҳар қадре, ки хоҳӣ. Агар зиёда кунӣ, пас бароят беҳтар аст». Гуфтам: «Нисф». Гуфт: «Ҳар қадар, ки хостӣ. Агар зиёд кунӣ, бароят

беҳтар аст». Гуфтам: «Ду сеяк». Гуфт: «Ҳар қадар, ки хостӣ. Агар зиёд кардӣ, пас бароят беҳтар аст». Гуфтам: «Ҳамаи дуруди худро бароят хоҳам бахшид». Гуфт: «Пас, ғам аз дилат берун ва гуноҳонат омурзида хоҳад шуд».

(Тирмизӣ, ал- қиёма, 23\ 2457).

Ҳамин тариқ, дилбохтагони Паёмбар (с) дурудду саломро вирди забон карда буданд. Зеро фиристодани салому дуруд ба Паёмбари Худо (с) сабаби зиёд гардидани муҳаббати эшон дар дили мӯъминон хоҳад гашт. Ҳаққо, ки пайравӣ аз Расул (с) ба таври шоиставу лоиқи эшон ва истифода аз вучуди намунавии ӯ бешак, дарку фаҳми ҳақиқати Қуръон ва суннатро амалӣ хоҳад кард.

Аз мардумони одӣ касе натавонист Расули ақрамро (с) бо он ҳақиқате, ки доранд, васф кунад ва фитрату ахлоқи эшонро ба таври шоиста дарк намояд. Аммо соҳибони андеша, салотини дилҳо ва ҳам Ҷабраил (а) бузургиву иззати ӯро дар он дарёфтанд, ки пайрави роҳи эшон ва гадои кӯи ӯ бошанд.

Аз ҷониби дигар мувофиқи одоби исломӣ дуо бо ҳамди Худованд ва дуруд фиристодан ба Расул (с) оғоз мешавад ва боз бад- ин гуна анҷом мепазирад. Зеро ақидае ҳаст, ки дуову тазарруъ (талаби саҳт) ба Худованд бо дуруд фиристодан ба Паёмбар (с) қабул хоҳад шуд ва ҳаргиз рад нахоҳад гашт. Аз ин ҷост, ки оғозу анҷоми дуои худро бо дурудду салавот ба Набии Худо (с) зинат медиҳем, то дуоямон қабул гардад.

Ҳазрати Умар ибни Хаттоб (р) мегӯяд: «Дуо миёни осмону замин бозмеистад ва то он даме ки ба Паёмбар (с) дуруд нафиристӣ, ягон ҷузъе аз он боло нахоҳад шуд».

(Тирмизӣ, ал- витр, 21\ 486).

Рӯзе Расул (с) мардеро дид, ки дар намозаш дуо мекунад, вале дуруд ба эшон намефиристад. Пас, Паёмбар (с) гуфт: «Зуд чунин гӯй» сипас дуо кард ва фармуд: «Агар яке аз шумо дуо карданӣ шуд, пас, бо ҳамду ситоиши Худованд оғоз кунад ва дуруд ба

Паёмбар (с) бифиристанд, пас аз он ҳар чи меҳодад, талаб намояд». (Тирмизӣ, ад- даъавот, 64\ 3477).

Аз Ибни Аббос дар мавриди тавассул бо Расули Худо (с) ривояте ҳаст, ки яҳудиён мағлӯб ва паршикаста шуданд ва бо ин дуо бозгаштанд: «(Худовандо), ба ҳаққи Паёмбари уммӣ, ки ваъда додӣ, то дар охирамон бароямон бифиристӣ, аз ту мепурсем, ки моро бар онҳо (қабилаи Ғатфон) пирӯз гардонӣ». Ибни Аббос мегӯяд, ки бо ин дуо дар ниҳоят бар қабилаи Ғатфон пирӯз шуданд, вале чун Паёмбар (с) омад, паёмбарии ӯро бовар накарданд ва Худованд дар шаъни онҳо ин оятро нозил кард:

وَلَمَّا جَاءَهُمْ كِتَابٌ مِّنْ عِندِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِّمَا مَعَهُمْ وَكَانُوا مِن قَبْلُ

يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ فَلَعْنَةُ

اللَّهِ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٨٩﴾

«Ва он гоҳ, ки аз назди Худо ба онҳо Китобе омад, ки тасдиқкунандаи он (Китоб чизест), ки бо онҳост, пеш аз ин бар кофирон талаби фатҳ мекарданд, пас ҳар гоҳ он чи медонистанд, ба онҳо омад, вайро мункир шуданд. Пас, лаънати Худо бар кофирон аст».

(Қуртубӣ, ҷ.2, 27; Воҳидӣ, с. 31; Бақара- 89).

Ва ҷои дигар Худованд Расули ҳешро (с) ин гуна хитоб дорад:

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ

يَسْتَغْفِرُونَ ﴿٩٠﴾

«Ва (чунон) нест, ки то ту дар миёни онҳо бошӣ, Худо онҳоро азоб кунад ва то онҳо талаби омуриш мекунад, Худо ҳаргиз азобкунандаи онҳо нест». (Анфол- 33)

Ин баёни илоҳӣ дар ҳаққи мушрикони нозил гардид, танҳо ба он хотир, ки онҳо дар наздикии Паёмбар (с) қарор доштанд. Аммо дар мавриди мӯъминон, ки чи неъматҳои илоҳиеро соҳиб хоҳанд шуд, тасаввур ҳам кардан наметавон. Ба эҳтироми он ки мӯъминонанд, ки бо тамоми вучуди хеш ба бузургии Паёмбар (с) имон меоваранд ва аз муҳаббати эшон, ки асоси ин имонро ташкил медиҳад, баҳраи зиёде доранд, ки дар васфи он забон очиз хоҳад буд.

Дар ҳақиқат, чун дили мӯъмин заррае аз муҳаббати Расули акрам (с) - ро ноил шуд, шодиву сурур ва саодати ин дунёаш бештар ва ҳам мақому манзалаташ дар охират болотар хоҳад гашт.

Пас аз ин ҳама дуруд фиристодан ба Паёмбар (с) - ро фаромӯш макун, зеро рӯзи қиёмат ба шафоати ӯ ва тавассул ба эшон саҳт ниёзманд хоҳӣ буд.

Қисми чаҳорум

- 1. Бүзүргтарин эҳтиёч, ба шахсияти мисоли*
- 2. Паёмбарро (с) чи қадар қўст медорем?*

ПАЁМБАРРО (С) ЧИ ҚАДАР ДЎСТ МЕДОРЕМ?

Дар мадрасаи ақлу қалб инсоният беш аз ҳама ба шахсияти мисоли ниёз дорад.

Чизе, ки ба инсон инсоният мебахшад, ҳамоно тарбияи илоҳист.

Бешак, Худованд осмонҳову заминро дар хидмати инсон қарор дод ва инсонро дар пешорӯи ин ашё ва назди нафси хеш беҳудаву бемаъсулият нагузошт.

Яъне дар ҳақиқат, Худованд инсон ва табиатро бо қонун ва аҳкоми муқаррарнамудаи хеш раҳнамоӣ кард. Ў таъоло хост, ки инсон дар олами имтиҳон байни тарозуи ҷозибияти озодӣ ва байни масъулият рӯз гузаронад. Ин маъноро дар ояти карима чунин тавзеҳ медиҳад:

وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ

“Ва осмонро бардошт ва тарозуро ниҳод, ки дар тарозу туғён накунад”. (Раҳмон-7)

Ин ояти карима таъкид бар он мекунад, ки инсон бояд бо ин тарозуи илоҳӣ, ки онро миёни коинот ниҳодааст, муттаҳид бошад. Чун низоми ин коиноти фарох тавре ба роҳ монда шудааст, ки халале бар он таҳдид надорад. Аз ин рӯ, бар инсон зарур аст, ки дар роҳи пайвастан ва расидан бо Худо аз ҳақиқат мунҳарифнагардад. Мардони ориф миёни аҳли олам хушбахттарини мардуманд, зеро онон тӯли умри хеш дар доираи мизоне мисоли ин мизон зиндагӣ мекунанд. Аммо нафароне, ки дар ин рӯзгор бетавозун рӯз мегузаронанд, дилҳояшон бо лаззоти

фонӣ ва ишқи зоил банд шудааст ва онон шахсонеанд, ки аз сирри вучуди хеш дар ин олам беҳабар мондаанд. Ин нафарон бо созиши Худованди бузург ва низоми дар коинот ниҳодаи Ё созгор нашуданд ва ин тавозуну ҳамбастагии бузургро дарк накарданд. Садҳо афсӯс, ки умру рӯзи эшон дар ғафлату беҳудагӣ паси сар мешавад. Дар охират бошад, насибаи эшон чуз хусрону зиён нест. Шарҳу баёни ин масъала дар ҳақиқати ҳуди инсон ниҳон мебошад. Ин ҳақиқат он аст, ки инсон чун ба ин дунё баҳри имтиҳону озмоиш омад, дар вучуди ӯ майл сӯи бадиву некӣ ниҳода шуд. Зеро ин имтиҳон ҳамон вақт маънои дурустро касб мекунад, ки агар инсон ба кирдори неку бад тавон дошта бошад.

Бино бар ин, умри инсон дар ҳоле мегузарад, ки миёни некиву бадӣ дар олами зоҳириву ботинии ӯ пайваста дар гирудору бархӯрд барпо аст. Зеро ин ҳарду меҳоҳанд бар ин ҳукмфармо бошанд. Чун дар вучуди мо қувваи некӣ ба андозае арзи ҳастӣ дорад, ки қувваи бадӣ дорад, қуввае, ки инсонро ҳамеша ба кирдори зишт маъмур медорад ва тарбияву таҳзиб нодидааст.

Дар ин бархӯрд танҳо малакаҳои инсонӣ мисли ақлу идрок ва иродаву азм наметавонанд, ки бартариву пирӯзии некиро таъмин намоянд. Зеро ин малакаҳо агар басанда мебуданд, ҳаргиз Худованд Ҳазрати Одам (а)-ро бо василаи паёмбарӣ таъйид намекард ва ба ҳеҷ вачҳ ба эшон баҳри ноил шудани инсоният ба саодати дунёву охират ҳақиқатҳои илоҳиро таблиғ наменамуд. Худованд фарзандони Одамро ҳар замон бо роҳи ваҳии илоҳӣ ва паёмбарӣ сӯи ҳақ фаро меҳонд. Ё таъоло китобҳои осмониро фуру фиристод, то такаюҳи асосии ақлу қалб бошанд ва бо ин васила бандагони хешро ба тарбияи маънавӣ водор намуд.

Аз ин ҷост, ки ақл силоҳи дутегаеро мемонад, ки метавон бо он инсонро таҳдид намуд ва ё онро ба кори хайре истифода бурд. Инсон бо ақли хеш ба “беҳтарин

сурат”, болотарин мақому дараҷае, ки банда метавонад ба он ноил гардад, расид. Вале гоҳе инсон ба сабаби ҳамин ақл ба дараҷаи “балки эшон гумроҳтаранд”, яъне аз нигоҳи дарку фаҳм аз ҳайвон ҳам очизтаранд, паст фаромад. Дар ин гуна ҳолатҳо бояд ақл зери низоми муайяне гирифта шавад. Ин низом ҳамон тарбияи ваҳй ва иршоди паёмбарон аст. Ақл зери назорати ваҳй инсонро ба соҳили саломатӣ мерасонад. Аммо он агар аз иршоду раҳнамоии паёмбарон маҳрум монад, бешак, инсонро ба вартаи ҳалокат дучор месозад.

Зиёд буданд, он золимон, ки аз камоли ақл баҳрае доштанд. Вале онҳо чун вайронкориву қатл ва куштори зиёдеро анҷом доданд, вичдону замирашон ононро заррае ҳам азоб надод. Зеро он зулму ситае, ки анҷом доданд, аз нигоҳи ҳуди эшон самараи авҷи аълои оқилӣ ба шумор мерафт. Масалан, “Ҳулоку” замоне, ки Бағдодро ишғол намуд, дар оби дарёи Дачла чаҳорсад ҳазор мардуми бегуноҳро ғарқ кард. Вале ӯ аз ин кори нангини хеш заррае ҳам эҳсоси хичолат надошт. Падарон дар Маккаи ҷоҳилӣ духтарони худро ба зориву таваллои модарону духтарон нигоҳ накарда зинда ба гӯр мекарданд. Назди эшон куштани ғулом бо шикастани ҳезуме баробар буд. Ин ҳама ба миқёси тарозуи эшон рост меомаду фаротар аз ин ин гуна кирдорро ҳаққи қонунии хеш мепиндоштанд. Ин одамон монанди мо ақлу эҳсос доштанд. Вале он муҳаррикero мемонд, ки ба таври акс ҳаракат мекунад ва бар асари он натиҷа баръакси ҳол мешавад.

Ин мисолҳо ҳама баёнгари онанд, ки инсон ба шахсе ниёз дорад, ки ӯро ба роҳи дуруст меандозаду тарбия мекунад ва дар муқобили майлу рағбатҳои мусбӣ ва манфӣи фитриаш ӯро ҳидоят менамояд. Вале шартӣ ягона он аст, ки ин ҳидояту тавҷеҳот бояд ба фитрати ӯ муносибу созгор бошад. Ин ҳолат бошад, танҳо бо роҳи тарбияи ваҳй яъне иршоду роҳнамоии паёмбарон имконпазир асту бас. Баръакси ин замоне, ки роҳнамоиву

тавчеҳ ба тавре сурат мегирад, ки ба фитрати мо мувофиқу созгор нест ва ин раҳнамоиву иршод боиси бадбахтӣ ва ҳалокати ногуфтани хоҳад шуд.

Чун хислате дар ниҳоди инсон таҳким ёбад, боис мегардад, ки хислати зидди он аз байн бардошта шавад. Масалан, агар дар ниҳоди шахс ҳубӣ боло гирад, таъсири бадӣ маҳв мешавад ва дар сурати пирӯз гаштани бадӣ неқӣ аз ниҳоди шахс бадар меравад. Ҳамин тавр, бархӯрди дохилӣ дар ниҳоди инсон то дами марг идома меёбад. Аз ин ҷост, ки Худованд бо паёмбарону дӯстони хеш бар инсоният лутф намуд, то бар эшон раҳнамову муршид бошанд. Танҳо инсоне, ки зери дастони моҳиру нуронӣ ва муборак тарбия дидааст, метавонад он ҷамолу нақӯие, ки дар ниҳон дорад, ошкор созад. Ин ҳам ба фазлу марҳамати илоҳӣ сурат мегирад. Аз ин ҷост, ки ҳамон мардуми ҷоҳили девсурат, ки духтарони хешро зинда ба гӯр мекарданд, ба шахсоне табдил ёфтанд, ки дар волоиву улув(в) аз баландтарин мақоми инсонӣ баҳравар шудаанд. Ин ҳама зери раҳнамоӣ ва иршоди Расули худо (с) таҳаққуқ пазируфт.

Чун аслан, бандагон замоне ки аз паи иршоду раҳнамоии паёмбарон мераванд, бандагоне мешаванд, ки бо ризои Худованд ноил ва ба ситоишу мадҳ сазовор мегарданд. Аммо касоне, ки аз ин имтиҳони илоҳӣ, ки дар сурати бархӯрди нафсу рӯҳ ифода ёфтааст, ноком мебароянд, ба оқибате чун “асфалас-с-софилин” гирифтор хоҳанд шуд. Ҳаёти ин дунё танҳо баҳри он аст, то исбот гардад, ки фарзандони инсон кадоме аз ин ду ҳадафро таҳқиқ менамоянд. Воқеият ин аст, ки майли мусбӣ ва манфӣ дар замири инсон ҳамон чизест, ки шахсро ба сӯи яке аз ин ду ҳадаф бо маҳзи иродаи хеш раҳнамун месозад. Ин раҳсипорӣ аслан самараи ҳамон бархӯрду кашокаш миёни нафсу рӯҳ аст. Вале инсон ҳангоме ки ин ҳадафро таҳаққуқ медиҳад, зери таъсири муассироти зиёде мемонад.

Инсон замоне, ки дар дохили гулшан аст, оғуштаи нақҳати поку дилнишин мемонад. Аммо чун дар маҳаллоте афтад, ки бӯи нохуш дорад, аз он бӯй нороҳат хоҳад гашт. Яъне инсон ногузир зери таъсири муҳити атроф мемонад. Аз ин рӯ, миёни дигар махлуқот аз ҳама беш ба иршоду тарбия ва роҳнамо ниёз дорад.

Бешак, он пастие, ки бар асари он шахс ҳаёти фониашро барбод медиҳад, натиҷаи ҳамон муҳолифатҳои сангинест, ки аз замири инсонӣ сарчашма мегиранд. Сабаби ин муҳолифатҳо ин аст, ки дар ниҳоди инсон волотарин фазилатҳое, ки шахсро ба Худо наздик месозанд, дар паҳлӯи пасттарин разилатҳои ҳайвонӣ, ки ўро аз рисолати асосии хеш дур хоҳанд кард, қарор доранд.

Ҳамин тавр, олами дохилии инсоне, ки ҳанӯз тарбияи дурустро надидааст ва дили ў аз маъноӣ ҳузуру оромиш ҳабае надорад, монанди бешае мегардад, ки он маъвоӣ ҳайвонот аст. Ҳар нафари ин мардум аз рӯи майлу мизочи хеш дар шахсияти худ табиати ҳайвонеро ниҳон медорад. Аз ҳамин ҷост, нафаре аз ононро мебинед, ки мисли рӯбоҳ маккор асту нафари дигар мисли шер дарранда, савумӣ мисли мўрча ҳамеша дар ҳаракат асту дигарӣ мисли мори афъӣ заҳри қотил дорад, нафари дигар шўҳӣ мекунаду аммо ноаён заҳр мепошад, нафаре кирмеро мемонад, ки хуни баданро то охир мемакад ва нафаре барои шумо меҳандаду вале аз пуштатон баҳри шумо чоҳ мекобад. Ҳар яке аз ин мардум дар ниҳоди хеш хусусиятҳоеро ниҳон доранд, ки дар ҳайвонҳои мухталиф ба ҷашм мерасанд.

Он инсоне, ки нафси хешро аз зери султаи ҳавову ҳавас бо роҳи тарбияи маънавӣ раҳо карда, аз хеш шахсияти солимеро сохта натавонист, ў ногузир дар ихотаи ҳислатҳои пасту разил боқӣ хоҳад монд. Гоҳо мешавад, ки шахсе зери султаи як табиати ҳайвонӣ мемонад ва гоҳи дигар ўро якчанд ҳислат ва хусусиятҳои

хайвонӣ идора мекунад. Дар аксари ҳол сирати ин гуна ашхос дар сураташон низ инъикос меёбаду девсурат мегарданд. Бино бар ин, шинохтани ин қабил ашхос барои мардуми нақӯахлоқ кори душворе нест. Зеро гирумони онон оинаеро мемонад, ки дунёи дохилӣ ва олами ботинии ононро нишон медиҳад. Ин оина оинаи ростинест, ки аз дурӯғ хабар надорад.

Он сохтори коммунистӣ, ки бар болои устухони миллиёнҳо мардум бино гардида буд, оё инъикоси ниҳоди дохилии хайвонӣ набуд? Он пирамидаҳо, ки дар атрофи он ҳазорҳо нафар танҳо ба хотири як нафар фиръавн мадфунанд, оё бинои ёдгорӣ аз зулму ситам нест?!... Ин қабил ашё назди бархе аз мардум осори таърихӣ мебошад, ки то ҳанӯз ҳайрату даҳшати бинандаро бедор мекунад. Вале чун ин осор аз нигоҳи ҳаққу ҳақиқат андозагирӣ мешавад, ҳамчу лавҳаи ваҳшии падидор мегардад, ки ҳатто хунрезтарин мардумро ба даҳшат оварда, ононро ҳайратзада месозад.

Ин ҳама далолат бар он дорад, ки агар ашхосе қурбоқатабиат ба таври умум ин ҷомеаро сарварӣ кунанд, ба зудӣ аз он баҳри хеш лойобае месозанд. Чун сарвари ҷомеа ба дастони касоне афтад, ки шахсияти мор ва захирандозӣ доранд, дере нагузашта онро захира олудагӣ фаро мегираду изтиробу тарс дар ҳама ҷо сар мезанад. Аммо замоне ки ин ҷомеаро шахсоне идора мекунад, ки гулниҳод ва гултабиатанд, он ба бустоне мубаддал мегардад ва мардум ба соҳили саодату сукунати ҳақиқӣ мерасанд.

Аз ин ҷост, ки инсон ба тарбияи рӯҳӣ ниёзи сахт дорад. Зеро мардуме, ки аз ин тарбия дур мондаанд, ҳатто агарчи лавҳаҳои мисли лавҳаҳои каме пеш зикргардида пешкаш накардаанд, аммо эҳтимол аст, ки ҳар лаҳза аз эшон коре сар занад, ки мутобиқ бар тақозои табиати ҳайвонии эшон бошад. Шояд, ки ин қабил мардум хешро бо баъзе аз ахлоқ ва рафтори шоиста орошта нишон диҳанд.

Аммо он хубӣ ва зебоие, ки берун аз доираи тарбияи илоҳӣ касб мешавад, хубӣ ва зебоии муваққатӣ аст. Зеро ҳама анвои рағбатҳои ноҷо ва зиштиҳо дар ашхосе, ки тарбияи илоҳӣ надидаанд, ба зудӣ, хусусан, дар ҳолатҳои вазнинӣ ва аснои ҷӯш задани рағботи шаҳвонӣ рӯй мезананд. Чун нафсе, ки тарбия надидааст, мисли гурбаест, ки бар сайди муш ҳарис аст. Ин гурба ҳар қадар, ки аз анвои таому хӯрданиҳои гуногун бархурдор бошад, ҳини дидани муш аз он лаззатҳо сар метобад ва боз сӯи ҳамон муш метозад. Аз ин рӯ, агар инсон ҳам бо мизони илоҳӣ тарбия набинад, пас нафси ӯ, ки мисли гурба аст, бо вучуди муҳайё будани анвои хубиҳо аз паи муши дидааш меравад ва ўро ба ҳалокат меандозад. Чун ба рӯзгори Фиръавну Намруд менигарем, мебинем, ки онон дар роҳи бароварда сохтани рағботи мушмонанди хеш ноҳақ кушторҳои оммаи зиёдеро содир кардаанд. Дар муқобили ин мебинем, ки тарбияи илоҳӣ моро таълим медиҳад, ки пеши ҷузъитарин ҳаққи банда ба мисоле, ки шӯълаи шамъ аз ҳаво меларзад, тарсону нигарон бошем. Ноҳақ куштани инсонро як сӯ гузорем, зеро Расули Худо (с) ҳатто аз буридани шоҳаи дарахти сабз манъ карда. Чун ба Фатҳи Макка рафт, аз роҳи дигар гузашт, то сагеро, ки зодагони ҳудахро шир медод, нигарону парешон насозад. Бори дигар чун дид, ки сӯроҳии мӯрча сӯхтааст, ба даҳшат афтоду парешон пурсид: “Кӣ ин сӯроҳии мӯрчаро оташ зад?”.

Ҳамин тавр, Усмонӣён, ки аз ин тарбия гузашта буданд, муассисаҳои хайриявии зиёдеро таъсис доданд, ки дар маҷоли мухталиф, аз ҷумла, ҳадамоти инсонӣ ва тараххум бар ҷонварон ба авҷи аълои худ расида буд. Ин ҳама асари ҳамон раҳмате буд, ки аз Расули Худо (с) омӯхта буданд. Онҳо ҳатто муассисае созмон дода буданд, ки ба беҳдошти саломатии ҷонварон эҳтимом дошт. Аз нишонаҳои ҳамон меҳру шафқат, ки меҳмонони ба давлати усмонӣ омада онро нақл кардаанд, он аст,

ки гурбаву сағҳо дар маҳаллоти мусалмонон миёни мардум бе тарсу ҳарос гаштугузор доштанд. Аммо дар маҳаллаҳои дигар бошад, бо муҷарради дидани одамон рӯ ба фирор меоварданд.

Мисолҳои гузашта намунаест аз инсонӣ тарбиятдида ва оне, ки аз тарбият дур мондааст. Он шахсе, ки хунрезӣ мекунад ва заминро замонро бо хун пур месозад, инсон аст ва дар муқобили ӯ шахсе, ки ҷони хешро барои дигарон нисор медорад, ӯ ҳам инсон аст.

Чӣ аҷаб аст, ки дар ин дунё инсонҳои дорои шахсияти хуб ва ҳам инсонҳои дорои шахсияти манфӣ дар як замону макон умр ба сар мебаранд. Агар барои тавзеҳ мисоле зарур аст, бояд гуфт, ки ин ҳолат ҳамон азоберо меконад, ки оҳуи нозукандоме, ки ҳамроҳ бо даррандагони хунхор дар як қафас банд шудааст, аз сар мегузаронад. Гоҳе мешавад, ки марди бахилу паст бо кариму сахӣ, нодон бо доно ва меҳрубону шафиқ бо золиму ситамкор паҳлӯ ба паҳлӯ зиндагӣ мекунанд. Вале марди карим ҳамон меҳрубону шафиқест, ки баҳри хидмати дигарон камар баста аст. Аҳмақ бошад, ҳаргиз доноро фаҳмида наметавонад. Золиму ситамкор гумон дорад, ки ҳамон коре, ки ӯ анҷом медиҳад, айнаи адолат аст ва ҳамеша нисбат ба дигарон қувваву зӯрро ба кор мебарад. Ба ибораи дигар гӯем, мардоне, ки дили сангину саҳтдоранд, бо шахсони фариштахӯ дар ин дунё баробар зиндагӣ мекунанд. Замоне ки яке рӯз мегузаронад, то Ҳақро шиносад ва барои ӯ бандаи воқеӣ шуда бошад, дар роҳи расидан ба ӯ пайвасти ранҷ мекашад, дигареро мебинӣ, ки пайгири роҳи аҳмақону сифлагон буданро саодату комронӣ мепиндорад. Хулоса, ҳаёти тоифаи дувум иборат аз ҳирсе бар таому шахват ва мансабу ҳоҳшарин умури ночизи ин дунёи фонӣ аст.

Бешак, дар як дунё бо шахсони дорои табиату шахсиятҳои ба ҳам зид зистан имтиҳону озмоиши

сангинест. Вале инсон ночор бояд аз ин пайроҳа гузар кунад. Зеро ғояи аслии инсон дар ин имтиҳони дунё комёб гаштан ва ба қурби илоҳӣ ноил шудан аст. Аз ин рӯ, инсон бояд худро аз сифоти пасту зишт пок сохта зоти хешро бо сифоти ҳамида ораста гардонад. Хулоса, бо иззати инсонӣ ва шарафи он зиндагӣ кунад.

Инсоне, ки ӯ аз нигоҳи рӯҳи хеш осмонӣ аст, аз нигоҳи ҷасад аз хоки заминӣ офарида шудааст. Бинобар ин, чун рӯҳи ӯ сӯи Худо майл мекунад, бадани ӯ сӯи замин мекашад. Инсон аз нигоҳи ҷисмонӣ дорои он сифотест, ки дар дигар махлуқот низ ҳаст. Бинобар ин, ӯ бояд нафси хешро тарбияи маънавӣ диҳад ва онро тазкияву пок сохта, ҷилави нафсро аз даст раҳо насозад. Рӯҳи худро бошад, ғизои муносиб дода, онро тақвият бахшад. Дар акси ҳол, дар муқобили шайтон аз хориҷ ва шаҳавоти нафс аз дохил шикаст хоҳад хӯрд. Дар чунин ҳолат рӯҳи ӯ заифгашта, маънавиёташ хароб хоҳад шуд.

Ояти карима ҳамин ҳолатро баён медорад:

وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا

«Ва қасам ба нафс (-и одамӣ) ва Зоте, ки ўро дурустандом намуд».

(Сураи Шамс- 7)

وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا

«Ва ба дурустӣ, ҳар ки онро ба гуноҳ пӯшонид, зиёнкор шуд». (Сураи Шамс- 10)

Мавлоно Ҷалолуддини Румӣ бо ташбеҳи фасеҳу расо фуҷур ва тақворо, ки дар олами дохилии инсон вучуд дорад ва дар ин оят аз он сухан рафтааст, шарҳ дода, чунин мегӯяд: “Эй шахсе, ки сӯйи Худо равонаӣ, агар ҳақиқатро доништан хоҳӣ, бишнав, ки Мӯсо ва

Фиръавн ханӯз намурдаанд, балки дар дохили ту зиндагӣ доранд. Аммо онҳо ба таври пинҳонӣ дар қалби ту меҷанганд. Бино бар ин, бояд ин ду шахсро, ки бо ҳамдигар душманӣ доранд, дар нафси хеш бикобӣ”.

Ҷойи дигар мефармояд: “Ба инкишофу ғизои бадан ба таври беандоза таваҷҷӯҳ накун, зеро он дар ниҳояти қор қурбоние барои хок мегардад. Балки бояд асосан ба тарбияи дили хеш покиҳо эҳтимом намоӣ. Зеро касе ки бадани хешро зиёда аз ҳадди матлуб ғизо медиҳад, дар анҷоми қор дар доми рағаботи шахват меафтад ва заифу разил ва афтода мегардад. Рӯҳи хешро бо маънавиёт ғизо деҳ ва андеша намо, ки чӣ чиз барои рӯҳ муносиб аст, то дар сафари хеш сӯи маконе, ки ба он ҷо хоҳад рафт, бо қувват ҳаракат кунад”.

Нафсе, ки тарбия надидааст, дарахтеро мемонад, ки решаҳои заифу нотавон дорад. Нишонаҳои заифии он дарахт дар шоху барг ва самараи он падидор аст. Агар дил беморие дорад, бешак, он дар ҳаракати бадан зоҳир мегардад ва боиси зиёни он мешавад. Сифоти шахвонӣ мисли кинаву ҳасад ва кибр ҳамон бемориҳоеанд, ки ниёз ба муолача доранд. Аммо роҳи муолачаи ин гуна сифоти манфӣ танҳо ворид шудан дар ҳудуди Худованд аст. Бояд Худоро ба таври лозима розӣ намуд ва роҳи мустақимро пеш гирифт. Аммо барои он ки инсон шахсияти хешро тавре бунёд намояд, ки Худо аз он розӣ бошад, ду ҳоҷат лозиманд: яке бояд шахс барои худ пешво ва намунае ихтиёр карда бошад ва дигар бояд роҳи тақлиду пайравиро пеш гирад.

МАЙЛИ ИНСОН СӢИ ИХТИЁРИ ПЕШВОВУ ТАҚЛИД

Бешак, инсон дар ҳама қори хеш аз замони валодат ба пешвоне ниёз дорад. Зеро ҳама он андешаҳое, ки ҳаёти ӯро ташкил медиҳанд, мисли забону дин ва одату сифоти ахлоқӣ, бардошта аз ҳамон намунаҳое мебошанд, ки дар

атрофи ӯ анҷом меёбанд. Агарчи баъзе истисноҳо ба чашм мерасанд, аммо дар аксари ҳолат чунин аст.

Масалан, модару падар бо кадом забоне ҳарф зананд, кӯдак танҳо ҳамон забонро меомӯзад. Баъд аз ин ӯ метавонад бо василаи намунаҳои дигар як ё якчанд забонро аз худ намояд. Аз ин ҷост, ки тарбия ва таълими инсон танҳо иборат аз тақлид бар ашёи мусбӣ ва ё манфӣ хоҳад буд. Бар ин чиз баъзе муассироти дигар илова мешаванд. Ин нукта бозгӯи он аст, ки инсон аз падару модар, ки ӯро тарбия мекунад, аз оилае, ки дар он тарбия мебинад ва дар ниҳояти қор аз он муҳите, ки дар он зиндагӣ дорад, таъсир мепазирад ва ба ҷамъият аз рӯи истеъдоде, ки дар ин тақлид буд, ҳамчун шахсияти ҳуб ва ё манфӣ ворид мегардад.

Аммо замоне, ки омӯхтану аз худ намудани забон барин умури зоҳирӣ осон менамояд, дар ташкили дин ва бунёди ахлоқу олами маънавӣ душворихоеро мувоҷеҳ хоҳад шуд. Зеро монеаҳои мисли шайтону нафсу ҳаво, ки иродаи илоҳӣ онро ба майдон овардааст, то бандаро озмоиш намояд, ҳаргиз инсонро ба худ намегузоранд ва ҳамеша ӯро аз пайгирии роҳи фазоил дур месозанд.

Бино бар ин, мардум ба сабаби ҳамон майле, ки ба тақлиду ихтиёри намуна дар табияташон вучуд дорад, бо он нафароне, ки эшонро раҳнамову муаллим мешуморанд, мафтун мешаванд ва бар пайравии онҳо то ҳадди тавон кӯшиш менамоянд. Аз ин рӯ, одамон модоме ки дину ахлоқ ва олами маънавии ҳешро ба дасти паёмбарону дӯстони Худо насохтаанд, ҳаргиз наметавонанд аз хатари гирифторм ба ғафлату залолат ва исён амон бошанд. Ҳамин тавр, саодати абадии онон ба хисорати ошкор мубаддал мегардад.

Имрӯз нафароне, ки барои худ касонеро намунаву пешво гирифтаанд, ки дар олами аҳмақиву пастӣ шӯҳрат доранд, саодати абадии худро ба таҳлука гузоштаанд, то ба онон расанд. Ин исрофи инсонӣ ва муфлисии маданист,

ки ҳамто надорад. Зеро дар дили хеш касонеро, ки шоиста нестанд, ҷой додан ҳолати аҷоиби хусрону нобудист.

Мавлоно Ҷалолуддини Румӣ масъалаи ҳилаи нафсро бо ибораи мушаххас ва возеҳ хулоса намуда, фиреби онро дар сурати аҷибу ғариб чунин тасвир кардааст: “Аз он ки гӯсфанд аз гург мегурезад, аҷабе нест, зеро душмани гӯсфанд ва даррандаи он ҳамон гург аст. Вале чизе, ки шахсро ба ҳайрат меорад, моил шудани дили гӯсфанд сӯи гург аст”. “Басо моҳиёне буданд, ки зери об дар халосӣ аз ҳама хатар умр медиданд. Вале ба сабаби ҳирсу тамаи хеш ба дом афтоданд”.

Аз ин ҷост, ки инсоният ҳамеша ба раҳнамову асҳоби рӯҳи пок ва дили нозук ниёз дорад, то ўро аз доми шайтон ва макру ҳилаи нафсу ҳаво огоҳ созад.

ШАХСИЯТИ МИСОЛӢ ВА НАМУНАВИИ ПАЁМБАРОН (С)

Барои инсоният масъалаи муҳиме ҳаст, ки дар будани намунаҳое комил, ки инсон аз он пайравӣ менамояд ва бар асари онон қадам мениҳад, таҷассум меёбад. Он ки инсон шахси муайянеро дӯст медорад ва мекӯшад, то аз ӯ пайравӣ намояд, ин як амри фитрист. Бинобар ин, бояд шахс касеро ҷустуҷӯ намояд, ки дар комилтарин ҳад қарор дошта бошад, то аз ӯ пайравӣ кунад. Аз ин сабаб, лутфу карами худовандӣ буд, ки Ў таъоло барои инсоният танҳо китоб нафистод, балки сӯи бандагон паёмбароне фиристод, то эшон ораста бо сифоти комили инсонӣ, барои он китобу дастурҳо таъбири зиндаву гӯё бошанд.

Он паёмбарон ҳамон шахсиятҳои намунавӣ буданд, зеро камол ба маънои том дар ҳама гирудор ва рафтори диниву илмӣ ва ахлоқии эшон ба назар мерасид. Ҳар яке аз ин паёмбарон дар рафтору кирдори намунавӣ ва

мисолӣ дар таърихи инсоният ба қуллаи камол расидаву барои башарият хидмати беҳамтоне анҷом додаанд.

Дӯстони Худо ва меросбарони паёмбарон ҳам мардони орифу солеҳ ва мӯъминони комил буданд, зеро онҳо:

- Зоҳири динро бо ботини он ба таври муносиб даромехтанд ва онро дар шахсияти хеш нақш намуданд;
- Марҳилаи қалбиرو дар роҳи зӯҳду тақво тай намуданд ва ба камоли сулук расиданд;
- Шуур ва дарки хешро то уфуқи ҳар ду олам- дунё ва охирт - тавсиа доданд ва лаззати имонро дониста, ба умқи эҳсосу шуур расиданд;
- Кирдор ва ҷаҳду талоши инсонии онҳо аз ҳама анвои сифот ва хисоли зишт, аз ҷоҳи торики нафсонӣ пок гардид ва онро то ҳадди ахлоқи нақӯ ва осмони камоли маънавӣ боло бурданд;

Бешак, ин мардон қуллаҳоеанд, ки дар кори иршоду сулуки паёмбарӣ ба камол расиданд ва дар ҳама замонҳо интишор ёфтанд. Аз ин рӯ, бояд шахсиёти олии эшон барои касоне, ки ба дидани паёмбарон шарафёб нагаштанд, ҳамчун намуна пазируфта шавад. Зеро насиҳат ва иршоди онон, ки дилҳои бечонро бо раҳмати илоҳӣ ҷон бахшидааст, ҳамон қатраҳои сапедаи рӯҳониест, ки аз осмони нубувват рехта.

Бани башар, новобаста аз маконату ҷоҳ дар ин дунё, агар адолат сари ӯ ҳоким гардад ва меҳру шафқат миёни эшон падид ояд, сарватмандон баҳри дастгирии мустамандон шитобанд ва бо эшон дар муомалаи нек бошанд, тавонмандон аз мазлумон дифо намоянд, агар тансиҳатон ба беморон дасти мадад дароз намоянд ва ятимону оилаҳои бепарастор дар намонанд, бетардиду шак, ҳар шахси бинанда чунин меғуфт: Бешак, ин фазилату хубиҳо аз паёмбарону пайравони эшон омадааст. Оилаи инсонӣ бо падарамон Одам ва модарамон Ҳавво оғоз гирифт, то дар фазои саодату сукунат умр ба сар

баранд ва эшон Каъбаро барои хеш нахустин макон ва хонаи ибодат қарор доданд. Баъд аз ин фарзандони Одам аз рӯи зарурати ҳаёти ва иҷтимоӣ дар рӯи замин парешон гаштанд. Иршоду роҳандозии эшон бо ёрии паёмбарон сурат мегирифт, то ҳаёти диниашонро идома бахшанд. Ҳар замон, ки сурати ҳақиқати илоҳӣ аз тарафи гурӯҳи харобкори дин таҳриф меёфт, Худованд паёмбареро мефиристод, то ин таҳрифотро дур созад ва эҳёи динро аз сар гирад. Ҳамин тавр, олами инсонӣ бо фазли Худо ва раҳмати Ӯ дар тӯли таърих аз бӯҳронҳои фардӣ ва иҷтимоии хеш раҳо мегашт, то даме ки замони Паёмбарамон (с) фаро расид.

Ниҳоят, “асри хушбахтӣ”, ки дар дунёи мо ба вақти аср шабоҳат дорад, расид ва ҳаёти динӣ бори дигар барои маротибаи охирин дар ҳамон ҷое, ки оғоз ёфта буд, ба қуллаи камоли худ даст ёфт. Ин қуллаву авҷ дар шахсияти пешвои паёмбарон Мухаммад (с) таҷассум ёфт. Баъди “камоли муҳаммадӣ”, ки қулларо ташкил меод, ба тасаввури камоли дигар имкон намонд. Аз ин рӯ, эҳё ва таҷдиди дин бо роҳи фиристодани паёмбарон ба ниҳояти хеш расид ва он дин, ки Худо аз он розӣ шуд, ҳамон Ислом гашт.

Дар ин сурат метавон гуфт, ки бешак, Паёмбар (с) дар кори таълим ва тарбияи инсонӣ (бо мисолҳои амалии беҳисоб аз ҳаёти Он ҳазрат (с)) комилтарин намуна буд. Воқеан, майл сӯи тақлид аз Паёмбар (с) аз умурест, ки дар фитрати инсон аст. Аммо дар тақлиду пайравӣ аз Он ҳазрат (с) комёб шудан бешубҳа ба он вобаста аст, ки кас ба шахс ва шахсияти Он ҳазрат (с) имон орад ва эшонро аз дилу ҷон дӯст дорад.

РАСУЛИ ХУДО (С) -РО ЧИ КАДАР ДҶУСТ МЕДОРЕМ?

Ба кор бурдани дилу ақл.

Бешак, Худованд инсонро дар бехтарин сурат офарид ва ӯро бо он шарафёб намуд, ки миёни ҳама махлуқот бартарӣ дод. Илова бар ин, барои инсон баён кард, ки ӯ таоло он чи дар осмонҳову замин ҳаст, ҳамаро баҳри хидмати ӯ мусаххар карда. Табиист, ки ин ҳама барои касонест, ки андеша мекунад.

Метавон гуфт, ки бузургтарин вазифаи мо ин аст, ки дар хусуси неъматҳои бар мо будаи Худо андеша кунем ва онро тибқи он ба кор барем, ки баҳри он дода шудаанд. Мо мукаллафу маъмур бар онем, ки хусусан дил ва ақлаҳоямонро дар бехтарин шаклу тарз истифода намоем.

Чи гуна бояд ақло ба кор бурд?

Ақл бояд идораи хешро ба ҳавову нафс насупорад ва баръакс бояд бохабар бошад, ки он дар дунёи озмоиш ва имтиҳон қарор дорад, то аз ҳақиқатҳои илоҳӣ огаҳӣ ёбад ва онро дарку фаҳм намояд.

Чи гуна бояд қилро ба кор бурд?

Дил макони ишқи ҳақиқӣ барои Худованд аст. Он ҷоест, ки Худованд бар он назар мекунад. Аз ин рӯ, бояд онро аз анвои гуноҳу бадихо покиза намуд ва бо ақидаи тавҳиду зикр обод кард. Дар анҷоми ин сурат дил метавонад ба ҳамроҳиву ҳузури илоҳӣ сарфароз гардад, ки ин гуна дил “дили салим(солим)” аст.

НАМУНАИ ЯГОНА ВА БЕНАЗИРИ ОН МУҲАММАД (С) РАСУЛИ ХУДОСТ.

Худованд паёмбаронро бо ҳадафи раҳнамоиву огоҳӣ фиристод. ӯ таъоло бо лутфу карами беандозаи хеш то замони зуҳури Расули Худо Муҳаммад (с) сӯи бандагон наздик ба як саду бисту чаҳор ҳазор паёмбар

фиристонд. Худованд маҳбуб, махсус ва ба худ наздиктарин паёмбар Муҳаммад (с) - ро дар фарҷоми қор ҳамчун хатмкунандаи паёмбарон баргузид. Ҳар паёмбар сӯи қавми махсусе зуҳур карданд ва он қавмро мувофиқи ҳоли эшон тарбияву иршод намуданд.

Аммо Расули Худо (с) барои тамоми башарият фиристонда шуд ва даъвати Он ҳазрат(с) то рӯзи қиёмат идома хоҳад ёфт. Худованд эшонро дар замоне рисолат дод, ки дунё ба торикиву ҷаҳолати сахте гирифта буд, то мисли офтоб баҳри инсоният нурпошӣ кунад. Муҳаммад (с) ин рисолатро ба таври нақӯ анҷом дод.

ҚУРЪОНИ КАРИМ БУЗУРГТАРИН МУЎЌИЗА АСТ.

Худованд ба Паёмабри ҳеш (с) бузургтарин муЎЌиза, Қуръони каримро бахшид. Қуръони карим то рӯзи қиёмат собит хоҳад монд. Бешак, он каломи Худованд буда, Муҳаммад (с) паёмабри Ўст. Ҳама инсоният то рӯзи қиёмат ин муЎЌизаро, ки ба Расули Худо (с) дода шудааст, мебинад ва бо он аз наздик шинос мешавад. Расули Худо (с) бо ин муЎЌизаи ҳеш ҷомеае сохт, ки онро “ҷомеаи асри хушбахтӣ” гӯянд. Ҳанӯз дунё мисли ин ҷомеаро надидааст. Зеро он рӯзҳо ба вучуд омадани инсонҳоро шоҳид буд, ки баъди зиндагӣ дар пасти замин ба қуллаи осмон расиданд. Он ҷамъияти ваҳшӣ баъд аз он, ки духтарони ҳешро зинда ба гӯр мекард, бо таълим ва тарбияи нуронӣ ва рӯҳонии Паёмбар (с) ба ҷамъияте мубаддал гашт, ки саршор аз меҳру шафқат ва шуъру эҳсос буд. Ба дараҷае, ки натавонист, он гургеро, ки ба соҳили Даҷла ҳамла карда буд, ба қатл расонад. Худи ҳамин комёбӣ басанда аст ба он, ки нишон диҳад, ки чи тавр Расули Худо (с) дар шахси ҳеш намунаест, ки метавон ҳамчун беҳтарин ва комилтарин намунае, ки инсоният мисоли онро надидааст, аз он пайравӣ кард.

ҲАР КАС КИ НОБИНОСТ, ОФТОБРО ТАЪНА МЕЗАНАД.

Агар дил кӯр набошад, бешак, Расули Худо(с) -ро мебинад ва агар ба кӯтоҳназариву хирагӣ гирифтор намебуд, дар шахсияти он ҳазрат (с) айбу нуқсоне намеёфт. Яъне ҳар ки мекӯшад, то бар он ҳазрат айбе нисбат диҳад, ба ҷуз он ки аҷзу нотавонии хешро ошкор месозад, кори дигаре наметавонад бикунад.

Таърих пур аз дурӯғу бӯхтонҳост, ки ба сабаби қавмхояшон бар паёмбарон нисбат дода шудаанд. Зеро он ҳақиқатҳои илоҳӣ, ки эшон онро ба қавми хеш мерасониданд, гоҳо боиси изтироб ва парешонии он ашхосе мегашт, ки зебоиҳо ба майлу рағаботи шахвонии эшон мувофиқат намекард.

Онҳо кирдори ноҷо ва рафтори зиштро, ки худ содир мекарданд, ба паёмбарони хеш нисбат медоданд, то он қорҳоро зинат бахшанд ва ба онҳо ҷомаи шаръӣ пӯшонанд. Имрӯзҳо бошад, ҳамлаҳои дурӯғи ноҷо, ки нисбат ба Расули Худо (с) анҷом меёбад, дар асл чизеро ба ҷуз бадахлоқӣ ва бетолееи он ашхосе, ки онро содир мекунад, инъикос намекунад.

Ҳар ҷондоре метавонад, ҳаёти ҳудашро дар макони ба табъаш муносиб идома бахшад. Инсон низ аз ин қоида истисно нест. Чунонки ғизои занбӯри асал, майдони танаффус ва оламе, ки дар он зиндагӣ мекунад, ҳамон гулҳост ва наметавонад, дар олами берун аз он, ки одат кардааст, рӯз гузаронад. Баръакси ин мушро мебинем, ки ба зиндагӣ миёни ифлосиву нопокиҳо одат кардааст ва наметавонад, ки дар боғи гулҳо сукунат ёбад. Ҳамин тавр арвоҳи олий ҷунон ки аз файзҳои вичдонӣ, ки аз ҳақиқати муҳаммадӣ инъикос меёбад, ғизо мегирад, арвоҳи нопоку фосиқ низ дар миёни нопокон ва бадкорон оромӣ меёбад.

Абӯбакри Сиддиқ (р) ба чехраи Расули Худо (с)

менигаристу бо ҳайрат мегуфт: “Худоё, ин чи зебоист?!” Ин чиз дар асл мушоҳидаи олами дохилии ӯ дар оинаи нафс буд. Аз ин рӯ, вақте ки Расули Худо (с) боре гуфт: “Ҳамон тавре ки моли Абӯбакр ба ман суд овард, дигар мол ба ман суд наёвардааст”. Абӯбакр гиря карду гуфт: “Эй Расули Худо, оё ман ва моли ман аз они шумо нест?!” (Ибни Моча, ал-Муқаддима, 11).

Бо ин суханон Абӯбакр изҳор дошт, ки худ ва тамоми дороиашро баҳри Расули Худо (с) фидо карда. Ӯ дар муҳаббати Расули Худо (с) фано мешуд, зеро олами дохилии эшон ба оинае мубаддал шуда буд, ки ахлоқи Расули Худо (с) -ро инъикос мекард.

Аз ҷониби дигар Абучаҳл, душмантарин шахс ба Худо ва Расули Ӯ, бо дидани чеҳраи он ҳазрат (с) ба таври манфӣ тағйир меёфт. Ҳамин тавр аз он ҷамол ва қудсият, ки дар чеҳраи муборакаи эшон ҷилвагар буд, маҳрум монд. Сабаби ин фарқият дар он аст, ки ҳар яке аз ин ду мард чун ба Расули Худо (с) назар меафканд, ҳақиқати нафси худро дар “оинаи муҳаммадӣ” мушоҳида мекард.

Паёмбарон мисли оинаи ҷилвагаре буданд, ки ҳар шахс олами дохилии хешро дар он медид. Оинае нест, ки ба хоҳири бинанда дурӯғ гӯяд ва безебро зебо ва зеборо зишт нишон диҳад. Оина танҳо ҳамон чизро нишон медиҳад, ки бар он инъикос ёбад.

Воқеан, ҳар ки мекӯшад, то бар Ислом, Қуръон ва Расули Худо (с) душманӣ варзад, бешак, дер ё зуд, ба интиқоми илоҳӣ дучор хоҳад шуд. Зеро Худованд Исломо бо қудрату азамати хеш ниғаҳ медорад.

Мусаллам аст, ки он мусалмонон, ки бар асосҳои дини хеш пойбанданд ва дилашон пур аз муҳаббати Расули Худост (с), аз қалами захролуд, ки ба Ислом ҳамла мекунад ва асҳоби он қадри хеш намедонанд, озор меёбанд ва бисёр дард мекашанд. Ин қаламҳо монанди морест, ки дар торикӣ зиндагӣ мекунад ва гоҳ-гоҳ барои

ташвиш додани мардум сар мебарорад.

Бояд хуб донист, ки бо лутфи илоҳӣ бар инсон касе наметавонад аз фитрати хеш он майлу рағбат сӯи ҳақ ва ҳақиқатро, ки дар сиришти ўст, маҳв созад. Бо вучуди он ки беҳудой кӯшиш дорад, ки бо ҳама анвои зулм интишор ёбад, боз ҳам наметавонад, ба сабз гаштани шоҳаҳои дини илоҳӣ, ки дар умқи рӯҳ, вичдон ва замири башарӣ ҷойгузин шудааст, монеае бошад. Банда наметавонад, худро аз он ниёзе, ки ба наздик шудан ба Худо, манъ намояд. Наметавонад он саодати осмониро, ки дар фитраташ мавҷуд аст, инкор созад. Зеро қудрати илоҳӣ хостааст, ки ниёз ба дин ва наздик шудан ба Худо аз ҷумлаи он суннатҳои бошад, ки табдилу тағйир намеёбанд.

Он тасаввуре, ки Мавлоно Ҷалолуддини Румӣ барои ғофилоне, ки ҷаҳдашонро барои хомӯш намудани нури илоҳӣ сарф менамоянд, дар ҳоле ки эшон дар муқобили ҳақиқат нобиноянд, тасвир кардааст, ин қадар зебост:

“Бешак, касе ки офтобро, ки дунёи моро равшан месозад, айб мекунад ва дар он нуқс меҷӯяд, ҳамон шахсест, ки чашми бино надорад. Ин гуна шахс бояд ҳудашро гунаҳкор шуморад ва нафсашро дашном дода гӯяд: Эй касе, ки чашми бино надорӣ, ”.

“Агар Худо хоҳад, ки пардаи касеро дарад ва айби ўро фош намояд, ба дили ў рағбати таънаи ашхоси поку масхараи аҳволи ошонро меандозад”.

Бино бар ин, бояд инсон андеша намояд, ки чи тавр он бадқориеро, ки нисбат ба Расули Худо (с) содир шудааст, ба шукре табдил диҳад, ки барои Он ҳазрат (с) пешкаш мекунад. Зеро он дил, ки дар муқобили он ҳама хирсу кӯшише, ки Расули Худо (с) баҳри ҳидояти башарият аз оғози милоди хеш то дами марг аз худ зоҳир намуда, эҳсоси шукру қадрдонӣ намекунад, дил нест.

Зеро он муҳаббат, ки Расули Худо (с) нисбат ба

мо, мусалмонон, дошт, бештар аз он дӯстдориву ғамхорӣ ва эҳтимоми падару модар нисбат ба фарзандашон буд. Дар ин хусус Расули ақрам (с) фармуда: “Дар роҳи Худо маро ба андозае тарсониданд, ки касеро натарсониданд. Дар роҳи Худо маро тавре озор доданд, ки касеро чунин озор надовданд. Ман сӣ шабонарӯзро ҳамроҳ бо Билол мегузаронидаму ба ҷуз он ки зери бағали Билол пинҳон мешуд, чизе надоштем, ки ҷонзоде хӯрад”. (Тирмизӣ, ал-қиёма, 34/2472).

Вале бо вучуди ин ҳама ҳаргиз вичдону қалби эшон аз ин ҳолат ба ҳасрат наомад. Зеро он изтиробот ва парешонихое, ки уммат гирифтор мешавад, дилашро кабоб мекард. Он ҳазрат паёмбаре буд, ки дар дилаш нисбат ба мо меҳру муҳаббати беандоза дошт. Ба дараҷае, ки бо ҳар роҳу восита баҳри наҷоти мо дар ин дунё кӯшиш мекард, ончунон ки рӯзи маҳшар зери арши Раҳмон ба сачда рафта, дуо хоҳад кард ва барои мо шафоат хоҳад талабид ва то даме ки Худованд дуо ва шафоаташро барои мо напазирад, сар аз сачда нахоҳад бардошт.

Дар муқобили ин Паёмбар (с), ки бо чидду ҷаҳд баҳри халосии мо мекӯшад ва ранҷ мекашад, оё мо вазифадор нестем, ки ба ӯ шукргузорӣ, тақдир ва ситоиши хешро тақдим намоем, ки он ҳама дар пиёда намудани таълимоти ӯ таҷассум меёбад. Оё мо масъул нестем, ки ба қатори он мӯъминоне шомил гардем, ки Расули Худо (с) аз онҳо хушнуд аст ва ҳар яки мо диле дошта бошад, ки он ҳазратро дӯст дорад ва эшонро аз ҷони дар бадан будаи хеш ҳам азизтар донад.

Дили он ҳазрат (с) ба хотири шафоати мо дар ин дунё ва охират ба изтироб меомад. Пас, чаро ҳар яки мо мӯъминине набошем, ки ўро Расули Худо (с) хоста буд?! Пас, чаро ҳар яки мо дили ошиқу дӯстдори он ҳазрат (с) надовшта бошад?! Пас, чаро он ҳазрат (с) нисбат ба мо аз ҷон ҳам азизтар нагардад?!

Агар касеро дӯст дорӣ, дар итоати ӯ хоҳӣ буд
“Шахс ҳамроҳи касест, ки ӯро дӯст дорад”.

(Бухорӣ, ал- адаб, 96).

ТО ЧИ АНДОЗА РАСУЛИ ХУДО (С) -РО ДҶУСТ МЕДОРЕМ?

Табиист, ки бояд ин муҳаббатро ба маънои иртибот ва алоқае, ки дӯстдор ва дӯстдошташавандаро ба ҳам мепайвандад, фаҳмид ва бо он зиндагӣ кард. Ҳамроҳии ҳақиқӣ мисли зарфҳои якҷояест, ки баробар ва монанд баҳри интиқоли аҳвол ва авзои муштарак дар шахс кор мекунад. Шахс бо касе, ки ӯро дӯст медорад, дар сухану маъно ва ҷавҳар муттаҳид аст. Ӯ бо касе, ки дӯст медорад, дар рафтору кирдор муттаҳид аст. Ӯ бо дӯстдори худ дар эҳсосу андеша ва дар рӯзгору ҳаёт муттаҳид аст.

Яъне агар он иттиҳодҳо ҳамон тавре ки дар муҳаббат ҳаст, намебуд ва ҳар дӯстдоранда роҳро мегирифт, ки дӯстдоштааш хилофи онро пеша кардааст, ҳаргиз шахс бо каси дӯстдоштааш ба ҳам омада наметавонист, зеро ӯ чи тавре меғунд, ба маънои ҳақиқӣ дӯст надоштааст.

Бар асоси ҳамин нукта мо Расули Худо (с) -ро то чи андоза дӯст медорем? То чи ҳад ба суннати шарифи эшон амал менамоем? Чи қадар барои фарзандонамон ва атрофиёнамон дар бораи он ҳа зрат (с) нақл мекунем? Чи қадар бо ду амонати бузурги эшон: Қуръони карим ва аҳли байти ӯ иртиботи қалбӣ дорем? Хонаҳоямон ба он фазои рӯҳии қуръоние, ки хонадони эшон дошт, то чи андоза шабоҳат дорад?

ПАЙРАВИ АЗ ПАЁМБАР (С) НИЁЗ БА МАШҚУ ТАРБИЯИ ҚАЛБӢ ДОРАД.

Бояд, ки Расули Худо (с) -ро барои хеш дар зинаҳои мухталифи ҳаётамон баҳри дарки саодат дар ин дунёи фониву он дунёи боқӣ ва рӯзи маҳшари бузург

ҳамчун намунаву пешво қарор диҳем.

Бояд он ҳазрат (с) -ро дар ҳаёти иҷтимоӣ, оилавӣ ва амалии хеш намуна интиҳоб намоем. Он ҳазрат (с) барои ҳар як мусалмон, хоҳ хурд хоҳ калон, мисоле ягонае буд, ки назире надорад.

Чи гуна метавон он ҳазрат (с) – ро ҳамчун намуна қарор дод?! Оё аз як варақаи навишта меомӯзем? На. Зеро омӯхтану аз худ намудани ин намуна танҳо дар олами дилҳо сурат хоҳад гирифт.

Худованд услуби омӯзишро дар Қуръони карим чунин шарҳ медиҳад.

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ

وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا

“Ба дурустӣ, ки барои шумо-барои касе, ки (савоби) Худо ва рӯзи охирро умед дорад ва Парвардигорро бисёр ёд мекунад, дар (кори) пайғамбари Худо иктидои писандидае ҳаст”.

(Аҳзоб-21)

Яъне шарти нахустин барои омӯхтан орзуи хушнудии Худованд аст. Бояд бо ин шууру эҳсос ҳамеша рӯз гузаронид ва набояд фаромӯш кард, ки мо назди Худо ба ҳисобу китоб дучор хоҳем шуд.

Шарти дуюми омӯзишу азхудкунӣ бошад, ба таври қатъӣ имону яқин ба рӯзи охират аст. Бояд яқин донист, ки мо дар олами фонӣ умр ба сар мебарем ва рӯзе он ба ниҳоят хоҳад расид.

Мавлоно Ҷалолуддини Румӣ ин маъноро чи зебо ба қалам кашидааст:

“Ҳаёти дунё аз хобе иборат аст. Соҳиби сарват дар дунё касеро мемонад, ки дар хоб ганчинае ёфтааст. Моли дунё бошад, дар ин дунё аз даст ба даст мегардад”.

Аз ин рӯ, лозим аст, огоҳ бошем, ки мо дар дунёи

имтиҳон қарор дорем ва дилҳоямонро тавре кунем, ки дар олами малакути дур аз нафсу ҳаво ва рағоботи шаҳвонӣ тасбеҳгӯён дар парвоз бошад.

Ҳамин тавр, агар чунин вазъро ба даст орем, охират назди мо ба майдони вохӯри мубаддал мегардад. Баҳри омӯхтани ин чиз шарт аст, ки қадре аз шахсияти намунавии Паёмбари Худо (с) -ро аз худ намоем.

Танҳо дар чунин ҳолат Худованд бароямон ҷаннатро ваъда медиҳад ва баён медорад, ки Ё барои мо дидори хешро муяссар хоҳад кард.

Шарти сеюм барои омӯхтан, ин Худоро бисёр зикр кардан аст. Бояд ҳамеша дилро бо ҷамроҳии Худо ниғаҳ дошт. То чи андоза ба ин ҷамроҳӣ ноил шудан мумкин аст?

Ҷавоб ба ин савол дар ин оят омадааст:

الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَمًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي
خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَطْلًا سُبْحَنَكَ
فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿١٩١﴾

“Оnone, ки Худоро бар пой истода ва нишаста ва ба паҳлӯи хеш хуфта ёд мекунанд ва дар офариниши осмонҳову замин тааммул мекунанд (мегӯянд): «Эй Парвардигори мо, инро беҳуда наофаридаӣ, поки Турост, пас, моро аз азоби оташ ниғаҳ дор». (Оли Имрон- 191)

Ҷамроҳии доимӣ маънои онро дорад, ки мо пайваста зери назорати илоҳӣ қарор дорем. Худованд ба мо аз худамон ҳам наздиктар аст. Мо ба Худо чи қадар наздикем? Маҳз ба хотири ба даст овардани ин наздикӣ, бояд Расули Худо (с) -ро барои худ намуна қарор диҳем.

ТО ЧИ АНДОЗА ҚАДРИ ПАЁМБАР (С) -РО МЕДОНЕМ?

Муҳол аст, ки миқдори шарафи Паёмбар (с)-ро надониста, сӯи Худо роҳи дурусте гирифта бошем. Худованд дар китоби хеш барои мо андозаи шарафи Паёмбарро (с), ки бар ӯ ато фармуда, баён медорад ва чунин мегӯяд:

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴿٩٦﴾

“Ҳамоно, Худо ва фариштагони ӯ бар пайғамбар дуруд мефиристанд. Эй касоне, ки имон овардаед, бар вай дуруд бифиристед ва ба салом гуфтани салом гӯед”. (Ахзоб- 56).

Худованд ва фариштагони ӯ бар Паёмбари акрам (с) дуруд мефиристанд. Мо бо ин қалб ва шуури хеш наметавонем, ки моҳияти ин навъи дурудро бифаҳмем ва бидонем, ки чи тавр Худованд бар бандае аз бадагони хеш дуруд мефиристад.

Агарчи дар ин хусус баъзе таъвилу тафсирот низ ворид шудаанд, аммо ин амр дар асл дар доираи “сирри илоҳӣ” боқӣ хоҳад монд. Вале мусаллам аст, ки аз ҷониби Худованд нисбат ба паёмбари худ як навъ муҳаббати нодиру бемисле вучуд дорад. Худованд аз мо бандагон талаб дорад, ки ин масъаларо дарк намоем.

Вале набояд ин дуруду салом ба Паёмбар (с) танҳо бо забон бошад, балки тамоми аҳволи моро фаро гирад. Ҳама рафтору кирдорамон дар ҳаёти оилавӣ ва амалӣ ва гирудорамон бо дигарон бояд дар вазъе қарор дошта бошад, ки ба ин дуруду салом муносиб аст.

Масалан, бояд ҳамеша дар андешаи он бошем,

ки агар Расули Худо (с) рафтору кирдори маро дар ҳаёти оилавӣ ва муомила бо атрофиён медид, оё онро меписандид? Агар медид, ки ман фарзандони хешро чи тавр тарбия мекунам, оё табассум мекард? Агар ибодоти маро медид, оё табассум мекард?

Агар имрӯз ин гуна саволҳоро аз худ напурсем ва дилу нафсамонро аз рӯи он муҳосаба накунем ва онро бо тарозуи ҳақ ба мизон накашем, фардо саволу ҳисоб ва мизон дар рӯзи маҳшар бароямон гарону ҳавлноқ хоҳад гашт.

Бешубҳа, унвони муҳосабаи мо рӯзи қиёмат чунин хоҳад буд:

أَقْرَأَ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا ﴿١٤﴾

«(Гӯем:) «Номаи худро бихон, имрӯз нафси ту ҳисобкунанда бар ту бас аст».

(Исро- 14)

Дар он дам ҳама аҳволи ниҳон ва пӯшидаи худро дар саҳифаи аъмоли хеш хоҳем дид. Ба зудӣ мебинем, ки ҳаётамон филми синамоиеро шабоҳат дорад, ки дар он чи тавр намоз хондан, чи тавр рӯза доштанамон сабт шудааст. Муҳосаба мешавем, ки оё ибодатҳоро танҳо дар сурат адо мекардем ва ё онҳоро бо рӯҳу қалбамон барпо медоштем? Дар ҳаёти дунё барои адои шукри неъматҳои бешумори Худо кадом корҳоро анҷом додем? То чи андоза арвоҳу ақл ва амволу дороиамонро сарфаи он месохтем? То чи андоза онҳоро беҳуда сарф мекардем? То чи андоза Худованд ва Паёмбари Ёро (с) дӯст медоштем ва то чи андоза ба таълимоти Худову ахлоқи Паёмбар (с) пойбанд будем?

Ҳамаи ин дар саҳифаи аъмол бароямон матраҳ хоҳад шуд ва ҳамаи онро дар намоишҳои рӯзи қиёмат тамошо хоҳем кард. Дар ин хусус ояти карима чунин хабар медиҳад:

حَتَّىٰ إِذَا مَا جَاءُوهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَرُهُمْ وَقُلُودُهُمْ

بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٠﴾

“То вақте ки наздики дӯзах биёянд, он гоҳ гӯшхояшону чашмхояшону пӯстхояшон ба он чи мекарданд, бар онҳо гувоҳӣ диҳанд”.
(Фуссилат- 20)

Бино бар ин, бояд пайваста нафсамонро дар муҳосаба қарор диҳем ва аз худ бипурсем, ки “Чашмонамон чиро мебинад? Гӯшҳоямон чанд бор ба ваҳйи илоҳӣ ва дастуроти набавӣ фаро хонда мешавад? То чи андоза метавон бадану қудрати хешро дар роҳи Ҳақ мусаххар намоем?”.

Хулоса, масъалаи асосӣ ин аст, ки бояд ин фурсатҳоро ғанимат шуморем ва тамоми чораҳои заруриро биандешем, то аҳвол ва авзои хешро пеш аз гузаштани фурсат тасаввур намуда, онро омӯхта бошем. Албатта, ҳамаи инсоният дар дунёи имтиҳон умр ба сар мебаранд. Яъне ин дунё макони имтиҳони илоҳист. Яке аз имтиҳонҳои муҳим дар ин дунё марбут ба дӯст доштани Паёмбари Худо (с) ва итоат кардан ба он ҳазрат (с) аст.

Дар ин бора Худованд мефармояд:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تُبْطِلُوا أَعْمَالَكُمْ﴾

“Эй мӯъминон, Худоро фармон баред ва пайғамбарро фармон баред ва амалҳои худро ботил макунед”. (Мухаммад- 33)

Ҷои дигар мефармояд:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ

كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ﴾

«Эй мӯъминон, овозҳои худро аз овози пайғамбар баланд макунед ва бо ӯ монанди баланд гуфтани баъзеи шумо бо баъзе суханро баланд мағӯед, (аз хавфи он) ки амали шумо нобуд шавад ва шумо хабардор набошед». (Хучурот- 2).

إِنَّ الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِنْ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٤٠﴾

«Ҳар оина, аксари онон, ки туро аз паси хучраҳо овоз медиҳанд, фаҳм намекунанд». (Хучурот- 4).

Метавон гуфт, ки нисбат ба Расули Худо (с) боадаб будан ва ба суннати поки он ҳазрат (с) итоат намудан ва эшонро ба таври шоиста шинохтан ин худ нисбат ба дилҳои мо имтиҳони тақво ва василаи баҳо додан ба муҳаббати мо нисбат ба Он ҳазрат (с) мебошад, ки дар айни замон худ василаест барои наздик шудан ба Худованд.

Боз метавон гуфт, касоне, ки бо Паёмбар (с) бо дурушти муомила мекунанд ва эшонро аз дур бо овози баланд нидо намуда, нисбат ба он ҳазрат (с) беҳурматӣ изҳор менамоянд, бешак, ашхоси бефаҳманд, ки ақл надоранд.

Натиҷаи дигаре, ки аз ин бароямон равшан мегардад, он аст, ки чи тавр намунаву мисол гирифтани Паёмбари Худо (с) ҳатмиву зарурӣ мешавад? Чаро зарур аст, ки ҳаёти хешро бо ҳаёти Паёмбари Худо (с) ба қиёс андозем?

Ин амр бароямон дар Қуръони карим ба таври возеҳ омадааст:

مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ ۖ وَمَنْ تَوَلَّىٰ فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِظًا ﴿٨٠﴾

«Ҳар ки пайғамбарро фармонбардорӣ кунад, пас, ҳамонро Худоро фармонбардорӣ кардааст. Ва ҳар ки эъроз кард, пас, туро бар онҳо нигоҳбон нафиристодаем». (Нисо- 80)

МИҚЌСИ ДЎСТ ДОШТАНИ РАСУЛИ ХУДО (С)

Аз ҷумлаи ҳодисаҳои, ки бароямон он дараҷаеро, ки муҳаббат нисбат ба Паёмбар (с) бояд баробари он бошад, муайян мекунад, ҳодисаест, ки саҳобии бузург Абдуллоҳ ибни Ҳишом ривоят кардааст. Дар ҳадис омадааст: Ҳамроҳ бо Паёмбар (с) будем. Он ҳазрат (с) дасти Умар ибни Ҳаттобро дошта буд. Умар барояшон гуфт: Эй Расули Худо, бешак, шумо барои ман аз ҳама чиз ба ҷуз ҷонам маҳбубтар ҳастед. Паёмбар (с) фармуд: “На, савганд ба Зоте, ки ҷонам ба дасти Ёст, то даме ки барои ту аз ҷонат ҳам маҳбубтар нагардам”. Умар гуфт: Ҳоло савганд ба Худо, ки шумо барои ман аз ҷонам ҳам маҳбубтаред. Паёмбар (с) фармуд: “Акнун, эй Умар”. (Бухорӣ, ал- имон, 3).

Ҳамин тавр, бар мо зарур аст, ки ба Расули Худо (с) аз рӯи муҳаббату ишқе мисли ишқи Умар пайравӣ намоем ва аз Паёмбари Худо (с) бар арши дилҳои хеш султоне ва барои ҳаёти хеш раҳнамое созем. Зеро муҳаббати Расули Худо (с) бар мо фарз аст.

Худованд дар китоби хеш зарурати аз ҷон бештар дӯст доштани Паёбари Худо (с)- ро барои мӯъминон хабар дода чунин мефармояд:

النَّبِيُّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ وَأُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ

أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ إِلَّا أَنْ تَفْعَلُوا إِلَىٰ

أُولِيَّائِكُمْ مَّعْرُوفًا كَانَ ذَٰلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا ﴿١٠١﴾

“Пайғамбар ба (тасарруф дар умури) мӯъминон аз худӣ онҳо сазовортар аст ва занони пайғамбар модарони онҳоанд ва дар ҳукми Худо баъзе ҳешовандон ба баъзе аз соири мӯъминон ва хичраткардагон наздиктаранд, лекин он, ки дар ҳаққи дӯстони худ неқӯӣ бикунед, (ҷоиш бувад). Ин ҳукм дар Китоб навишта шудааст”. (Аҳзоб- 6).

Дар ин росто ҳадиси шарифе ворид шудааст, ки дӯст доштани Расули Худо (с) -ро аз ҷумлаи шартҳои имон ҳисобида ҷунин мефармояд: “Нафаре аз шумо, то даме ки маро аз падару модар ва фарзанди хеш ва дигар ҳамаи мардум бештар дӯст надорад, мӯъмин нахоҳад шуд”. (Бухорӣ, ал- имон, 8).

Аз ҳамин сабаб саҳобагони киром барои иҷобат намудани кӯҷақтарин фармудаи Расули Худо (с) омода буданд ва ҳамеша бо нидои саршор аз ишқу меҳр он ҳазрат (с) -ро садо медоданд: “Эй Расули Худо (с), падару модари ман ва ҳама ҷиш фидои ту бод...”. Воқеан, дар муқобили ин муҳаббат бепарвоӣ ва безътиноӣ зоҳир намудан нишонаи ҷаҳолат ва нодонӣ аст ва даст задан ба ин муҳаббат ва оғӯш гирифтани он сифоти начот ва ҳалосист.

АЛОМАТИ ДӯСТ ДОШТАНИ ОН ҲАЗРАТ (С).

Инсон дар бораи касе, ки ўро дӯст медорад, бисёр сухан мекунад. Дар ҳар муносибат сухани хешро бо ёди он касе, ки ўро дӯст медорад, оғоз менамояд ва гуфтори хешро аз доираи мавзӯоти мутааллиқ ба шахси дӯстдоштааш берун намебарад.

Аз ин рӯ, марди савдогаре, ки дар кори савдо ғўтавар аст, ҳамеша аз хусуси савдоаш сухан мегӯяд: Ҷунин фоида кардам, ҷунон зиён дидам, фоидаи калон он ҷост ва ғайра. Касе ки фарзандони хешро беандоза дӯст медорад,

ҳамешаву ҳар ҷо дар бораи эшон сухан мекунад.

Вале саҳобагони киром ва дӯстони Худо бо дилбастагӣ ба Паёмбари Худо (с), ки бо тамоми вучуд дӯсташ медоштанд, сухан мекарданд ва аз ин кор ҳаловати беҳад эҳсос менамуданд.

Шинохту пайравӣ ба Расули Худо (с) ва муҳаббат нисбат ба он ҳазрат (с), ки саршор аз шавқи дидор бо он ҳазрат (с) аст, чунин бояд сураат бигирад. Худоё, барои мо аз наздик шинос шудан бо Паёмбарат (с) -ро насиб гардон ва бароямон муҳаббати эшонро рӯзӣ деҳ.

Бешак, чилвагар шудани ҳабиб ба ҳоли маҳбуб ва пайваста барои пайгири намудани роҳи маҳбуб саъй намудан сирри ниҳонест, ки дар он “муҳаббат”-и сабаби вучуди олам нухуфтааст. Новобаста аз он ки дӯстдор муҳаббати заифу коста дорад, бешак, ӯ аз маҳбуби хеш ба андозаи қадру манзалаи маҳбубаш насиба мегирад.

ТАВСИФИ ОН ҲАЗРАТ (С) ХЕЛЕ ДУШВОР АСТ.

Дар асаре омадааст, ки Холид ибни Валид чун ба маҳалле ворид мегардад, пешвои он маҳал аз ӯ мепурсад: Барои мо Муҳаммад (с) -ро тавсиф кунед.

Гуфт: Ман дар ин бора муфасссал сухан карда наметавонам.

Гуфт: Мухтасар бигӯй.

Гуфт: Фиристода ба андозаи он зотест, ки ӯро фиристодааст.

Бино бар он, ки Паёмбари мо Муҳаммад (с)-ро зоте фиристодааст, ки ӯ офаридгори коинот, эҷодкунандаи он ва соҳиби қудрати бузург мебошад, маконат ва қадри он ҳазрат (с)-ро худ дарёб.

Худоё, ба дилҳоямон аз ишқи саҳобагони киром, ки нисбат ба Расули Худо (с) доштанд, насибае андоз ва бароямон марҳамат фармо, то ҳаёти худро бо муҳаббати Расули Худо (с) зинат дода бошем.

Омин!

ХОТИМА

Моро зарур аст, ки ҳаёти ҳудамонро бо мизони набавӣ, ки пештар онро баён намудем, бисанҷем, аз нав баршуморем, ки то дар кори пайравӣ ба он ҳазрат (с) ба кадом ҳад расидаем ва ба фазои ҷиддии андеша ва ғайрат дароем, то ба шафоати эшон (с) ноил гардем.

Бояд бо саодати дохиливу ғайрати том кӯшиш намоем, ки ҳаёти ҳудро тавре ба роҳ монем, ки ба уммати Муҳаммад (с) муносиб бошад. Ин кор ҳамагон дам ба мо даст медиҳад, ки ҷамоли Расули Худо (с) ва умқи шахсияти эшонро, ки ҳамагон надорад, дар ибодот, муомилот, рафтору кирдор, эҳсосоти андеша, имрӯзу фардо ва ҳулоса дар дунёву охирати ҳеш таҷассум намоем. Зеро инсон ба андозаи муҳаббати ҳеш шефта ва пайрави каси дӯст доштааш мегардад. Барои он ки ба таври шоиста ба Расули Худо (с) пайравӣ ва тақлид карда бошем, бояд баҳри пурраву комил ва дуруст шинохтани он ҳазрат (с) саъй намоем ва шахсияти намунавии эшонро ба таври муносиб арҷгузорӣ кунем.

Зеро агарчи замин ҳосилхез аст, аммо то бороне бар он наборад ва боди баҳории офтобӣ бар он навазад, сабз нагардад. Бино бар ин, бо роҳи пайравӣ ва тақлид ба фаҳри коинот, ки намунаи нақӯ барои тамоми инсоният дар эшон таҷассум ёфтааст, метавон ҳамаи дилҳоро ба дилҳои самарабахшу нуронӣ мубаддал сохт.

Зеро Муҳаммад (с) аз нигоҳи қадру мақом дар гузаштаву оянда назир надорад. Чун Он ҳазрат (с) сарчашмаи ҳамаи фазилат ва ахлоқи нақӯ ба шумор рафта, боиси баракат ва раҳмати кулӣ дар ин олам аст. Қуръони карим, ки пур аз ҳақиқатҳои азалу абад аст, бар эшон нозил шуда ҳидоятгар бар олами имону ақида мебошад.

Натиҷа ва мағзи ҳамаи гуфтаҳои боло ин аст,

ки ҳар қадар эҳтироми хешро нисбат ба Расули Худо (с) ё ба ҳар чизе, ки моро ба ёди эшон мебарад, изҳор надорем, ба ҳеҷ вачҳ ҳаққи шоистаи онро адо карда наметавонем. Зеро Расули бузургвор (с) сазовор ба он мақоме буд, ки Худованд ба эшон бо ибораи «Эй дӯстам!» хитоб кунад. Аз ин рӯ, бо калимот ва ибораҳои оҷизонаву маҳдуди хеш наметавонем ба фазлу шарафи Расули Худо (с) наздик шавем, моҳияти шахсияти он ҳазрат (с)-ро, ки офаридгори коинот ҳамроҳ бо фариштагони бешумору беҳисоби хеш барояшон дурудду салом фиристодааст, дарк намоем ва ҳамаҷониба омӯхта бошем.

Волоияти мақом ва манзалаи эшонро эътироф намудан ва онро эълон доштан масъалаест, ки бояд ба он иқрор шуд ва дар назди бузургии шаъни эшон бояд сар ҳам кард. Ин амрест, ки мо дар қиболи он ба ҷуз итоату хамӯшӣ чораи дигаре надорем. Модоме ки забон аз тасвири эшон ба қуллӣ лол мемонад, ҳар он чи дар ин хусус баён доштем, ба мисоли қатрае аз баҳр аст, ки монанди донаҳои сапеда бар идроку фаҳми мо пошида гардид.

Хушо ба саодати он мӯъминон, ки ишқу муҳаббати эшон танҳо ба Расули Худо (с) бахшида шуда, ба ин гулҳои сохтаву бофта дар гулшани хушки ваҳшатнок фирефта нагардиданд.

Биёед, сӯи Парвардигори хеш бозгардем, то аз рӯҳонияти Расули Худо (с) баҳравар шавем. Биёед, сӯи Худо бо василаи ҳуҷҷати худ бар муҳаббатомон нисбат ба Паёмбар (с) муроҷиат намоем:

Дурудду раҳмат ба пешвои ҳар ду олам Муҳаммади мустафо

Дурудду раҳмат ба паёмбари инсу чин Муҳаммади мустафо

Дурудду раҳмат ба имоми ҳар ду ҳарам Муҳаммади мустафо

Дурудду раҳмат ба ниёи ҳар ду Ҳасан Муҳаммади

мустафо

Худое, бар Мухаммад ва олу асҳоби эшон раҳмату баракот ато фармо.

Худое, моро аз ҷумлаи касоне гардон, ки роҳи муршиду саодати абадӣ Мухаммад мустафоро пеш гирифтаанд ва барои мо аз шахсияти мисолии ягона ва беназири эшон намунаи неке, ки барои эшон муносиб аст ва ба тавре ки Ту розӣ ҳастӣ, насиба деҳ.

Дунё ва охирати моро тавре муайян намо, ки дар ҳама кор аз файзи ҷамоли эшон баҳравар бошем.

Аз рӯҳонияти эшон бар дилҳои мо қатраҳои поки файзбахш ато намо.

Дилҳои моро макони доимӣ ва абадии муҳаббати Худо ва муҳаббати Расули ӯ гардон.

Эй Худое, моро аз шафоати бузурги эшон бенасиб нагардон.

Омин!

ИН ҚАДАР ШАРАФИ БУЗУРГ АСТ, КИ УММАТИ ОН ҲАЗРАТ (С) БОШЕМ.

Ҷамолу зебӣ кучо набошад, инъикоси он ҳазрат (с) аст. Дар ҷаманзори ин олам кадом гуле мешукуфад бешак, аз нури эшон баҳрае дорад. Он ҳазрат (с) чун гули сабзест, ки шукуфтаасту ҳаргиз рӯи ҳазонро намебинад, балки бо мурури айём сабзиву нақҳати он афзун мегардад. Он ҳазрат (с) аз нурест, ки аз авҷи сар то зери қадам лаҳзае хомӯшу тира нагардад.

• Ба ҳақиқати муҳаммадӣ наздик шудан мумкин аст бо ишқу муҳаббате, ки болотар аз ақл аст, муяссар гардад. Ин кор амалиёти қалбӣву таслимӣ мебошад.

• Ҳақиқати муҳаммадиро мо ҳамон андоза дарк карда метавонем, ки кӯдакон ҳодисаҳои фавқулодаро дарк менамоянд.

• Зеро Худованд намунаи «инсонии комил»-ро, ки меҳост, дар шахси Паёмбар (с) пешниҳод намуд ва

онро шахсияти ягона, ки миёни тамоми башарият назир надорад, қарор дод.

• Инсони ягонае, ки тамоми лаҳзаҳои ҳаёти ӯ ба таври дақиқ дар китоби таърихи инсонӣ қайд гардидааст, бешак, Он ҳазрат (с) аст. Аз ин рӯ, ҳама он китобҳо, ки дар фарҳанги исломӣ нигошта шудаанд, маҳсули он кӯшишҳост, ки баҳри баёни китоби ягона ва шахсияти беназир сарф шудаанд.

• Бешак, зиндагии фаҳри коинот моро ба ёди он ҷаннат мебарад, ки бо рангҳои мухталиф ва бо зеботарин гулҳои нодир ораста гардидааст, ки ҳар кас гули дилхостаашро метавонад аз он пайдо намояд.

Паёмбар (с) фармудааст:

«Бешак, ҳар чизе, ки миёни замину осмон ҳаст, медонад, ки ман Расули Худоям. Танҳо осоиёни инсу чин аз ин насиба маҳруманд». (Имом Аҳмад, 3, 31).

Он ҳазрат (с) -ро кӯҳи Уҳуд шинохт, танаи дарахти хурмо ба эшон нола кард, ҳатто ҳайвонот ба сӯи эшон паноҳ бурду эшонро дар аламу дарахҳои хеш шарик сохт. Вале Абуҷаҳл ва амсоли ӯ эшонро нашнохтанд ва волоияти мақоми эшонро на дирӯз ва на имрӯз дарк карда наметавонанд.

• Бешак, рӯзгор ва таърихи Паёмбар (с) мисли оинаи софест, ки метавон дар он ҳолати рӯҳиву маънавӣ, гуфтору кирдор ва ахлоқи одоби шахсро мушоҳида намуд ва бо он вазъи онро ба тарозу кашид.

Албатта, шахсоне, ки ба ваҳии илоҳӣ ва ҳидояти набавӣ муҳолифатдоранд ва касоне ки бо зулм кардан нисбат ба мӯминон машғул ҳастанд, онон ба зудӣ ба азоби илоҳӣ дучор хоҳанд шуд, ки аз он ҷои гурез нест. Ин аст, қонуни илоҳӣ, ки тағйиру табдил наметавонад.

Сарчашмаи ягонаи раҳмату муҳаббат, ки бандаро ба баҳри муҳаббати Худо мебарад, бешак, Паёмбар Мухаммад (с) аст.

Зеро донаи муҳаббат танҳо дар хоки муҳаббати Расули Худо (с) руста мегардад. Аз ин рӯ, он баҳри рӯҳ ва қалби мӯъминон сарчашмаи ғайби илоҳист. Чун хоки муҳаббати Расули Худо дилҳои сангин ва саҳтро ба сафои ҷавҳар ва покии он мубаддал месозад.

Бояд мо он ҷаҳди зиёде, ки Расули Худо (с) баҳри ба инсоният расонидани даъвати наҷот сарф кард, фаромӯш насозем. Зеро олам қабл аз он ҳазрат (с) дар зулмати ҷаҳолат ғўтавар буд. Бинобар ин, моро зарур аст, ки вазъу мавқеамоноро нисбат ба ҳидояти он ҳазрат (с) муайян намоем ва андеша кунем, ки имрӯз мо дар қиболи ин ҷаҳду кӯшишоти бузург кучоем.

Ин қадар хушбахт, комрон ва баҳравар буданд, он мӯъминон, ки насибаи хешро аз муҳаббати Расули Худо (с) ва ёрони ӯ бардоштанд, он касон, ки имони хешро бо вачд, дилҳои хешро бо ҳаёту рӯҳоният, арвоҳи хешро бо саодату насибаи хидмату амал ва замириҳои хешро бо сафову покии ахлоқ парвариданд ва он нафароне, ки ҳаёти хешро дар саодати абадӣ паси сар мекунанд.

Худоё, моро аз ҷумлаи дӯстдорон ва ошиқони Паёмбар (с), қарор бидеҳ, ки бо Ислом зиндагӣ кардаву онро барои ҳаёти хеш ҷароғе мегиранд ва дар навоҳии мухталифи рӯзгори хеш китоби Худоро татбиқ менамоянд. Худоё, муҳаббати Худо ва Расули Ӯро баҳри расидан ба саодати абадӣ сармоямон гардон.

Омин!

МУНДАРИҶА

Муқаддима.....	5
----------------	---

ҚИСМИ АВВАЛ.

Шахсияти нотақрори Паёмбар (с).	
Беҳтарин намунаи насли башар.....	11

ҚИСМИ ДУВУМ.

Ахлоқи волои Расул (с).....	36
Зебоии сурат ва сирату ахлоқи Паёмбар (с).....	37
Фурӯтани Паёмбар (с).....	41
Саховати Паёмбар (с).....	44
Тақво (худотарси)- и Мухаммад (с).....	45
Зӯҳд (парҳезгори)- и Расул (с).....	47
Нозукдили Расули акрам (с).....	50
Адаб ва шарму ҳаёи Расул (с).....	53
Шуҷоати Паёмбар (с).....	54
Ҳилм (назмиди)- и Паёмбар (с).....	56
Меҳрубонии Расул (с).....	58
Афв (бахшояндаги)- и Расул (с).....	60
Шинохти ҳаққи ҳамсоя. Фарҳанги ҳамсоядорӣ.....	65
Муносибати Расули Худо (с) бо бечорагон.....	66
Муносибат бо асиру хидматгорон.....	68
Муомилаи Набии Худо (с) бо занон.....	72
Муносибати Паёмбар (с) бо ҷетимон.....	77
Муносибат бо ҳайвонот.....	79
Арзишҳои осмонбӯс.....	85

ҚИСМИ САВУМ

Ахлоқи волои Расул (с).....	88
Пайравӣ бо муҳаббат ва дилбастагӣ ба ӯ.....	91
Асри хушбахтӣ	95
Муҳаббатномаҳо ба Расули Худо (с).....	102
Муҳаббати саҳобагон ба Расули Худо (с).....	106
Муҳаббати гарму ҷӯшон нисбат ба Паёмбари акрам (с) пас аз насли саҳобагон.....	116
Дурудуд салом ба Мухаммад (с).....	126

ҚИСМИ ЧАҲОРУМ.

Паёмбар (с)-ро чи қадар дӯст медорем.....	132
Майли инсон сӯи ихтиёри пешвову тақлид.....	141
Шахсияти мисолӣ ва намунавии паёмбарон (а).....	143
Расули Худо (с)-ро чи қадар дӯст медорем?.....	146
Намунаи ягона ва беназири он Мухаммад (с) Расули Худост.....	146
Қуръони карим бузургтарин мӯъҷиза аст.....	147

Ҳар кас ки нобиност, офтобро таъна мезанад.....	148
То чи андоза Расули Худо (с) -ро дӯст медорем?.....	152
Пайравӣ аз Паёмбар (с) ниёз ба машқу тарбияи қалбӣ дорад.	152
То чи андоза қадри Паёмбар (с) -ро медонем?.....	155
Миқёси дӯст доштани Расули Худо (с)	159
Аломати дӯст доштани он ҳазрат (с).....	160
Тавсифи он ҳазрат (с) хеле душвор аст.....	161
Хотима.....	162
Ин қадар шарафи бузург аст, ки уммати он ҳазрат (с) бошем.....	164

Усмон Нури Тупбош

МУҲАММАД РАСУЛУЛЛОҲ
(саллаллоҳу алайҳи ва саллам)
ШАХСИЯТИ БЕНАЗИР

Тарҳи компютерӣ:
Мурод Орипов

Қои чоп: Матбаи №13-и Москва
105005, ш. Москва, тангкӯчаи Денисовский, 30
Нашри якум. Теъдоди нашр 3000